

DURYYS

KULTŪROS IR MENO ŽURNALAS / 2023 SPALIS / Nr. 10(118)

Klaipėdos koncertų salės 19-ojo festivalio „Permainų muzika“ akimirkos.

Eglės Sabaliauskaitės ir Gedimino Sass / KKS archyvo nuotr.

REDAKTORĖ

Rita Bočiulytė
Tel. (8 46) 397 729
r.bociulyte@kl.ltLITERATŪRINĖS DALIES
SUDARYTOJASGintaras Grajauskas
grajauskas@gmail.comDIZAINERĖ-MAKETUOTOJA
TECHNINĖ REDAKTORĖ

Alma Pušinskaitė

KALBOS REDAKTORĖS

Jurga Dambrauskaitė
Vilija NastopkienėADRESAS Naujojo Sodo g., 1A,
„K centras“, 921 18 Klaipėda

REKLAMOS SKYRIUS

Tel.: (8 46) 397 715, (8 46) 397 711

PLATINIMO TARNYBA

Tel. (8 46) 397 713

LEIDĖJAS

© 2023 UAB „Ilda“

SPAUSDINO

UAB „Spaudos kontūrai“

TIRAŽAS 7 500

Platinamas su laikraščiu „Klaipėda“
kartą per mėnesį, taip pat „Duris“
galima įsigyti „Klaipėdos“ laikraščio
redakcijoje Klaipėdoje arba užsipre-
numeruoti atskirai

ISSN 2351-5848

Rankraščiai nerecenzuojami
ir negražinami

VIRŠELYJE

1 psl. – Mindaugo Petrulio kaligrafijos
kūriny. 2023.4 psl. – aktorė Viktorija Kuodytė
E. Nekrošiaus spektaklyje „Bado meis-
tras“. Dmitrijaus Matvejevo nuotr.

ŽURNALĄ REMIA

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDASSpaudos projektui „Profesionalaus
meno atodangos žurnale „Durys“
2023 m.“ SRTRF skyrė 57 tūkst. eurų
finansinę paramąDIENA
MEDIA
NEW SKLAIPĖDOS MIESTO
SAVIVALDYBĖ

TURINYS

TEATRAS

- Kristina SADAUSKIENĖ. N. Sabulytė: tikiu, kad aktorius scenoje turi atsakyti į svarbius klausimus 4
- Daiva ŠABASEVIČIENĖ. Po Nekrošiaus liko Nekrošius. Spektaklis „Bado meistras“ Vilniuje ir Klaipėdoje 14

MUZIKA

- Daiva KŠANIENĖ. Muzikos diena – įspūdingas koncertas 18
- Žaneta SKERSYTĖ. M. Rudelytė: kontrabosas mane tiesiog užbūrė 22
- Danguolė VILIDAITĖ. Keli eskizai „Permainų muzikos“ tema 30

KULTŪROS MARŠRUTAI

- Kristina KUČINSKAITĖ. D. Vaičekauskas: jei nebus meno ir kultūros, gyvensime depresyviuose miestuose 34

KINAS

- Andrius RAMANAUSKAS. „Kvaili pinigai“ – kai tikra istorija daug įdomesnė už filmą 44

FESTIVALIS

- Evelina ZENKUTĖ. „Inkultūracija“: augti ir auginti 46

GINTARO LAŠAI

- Nijolė KLIUKAITĖ-KEPENIENĖ. Poetinis desantas Dzūkijoje 52
- Artūras VALIONIS. Eilėraščiai 53
- Tadas ŽVIRINSKIS. Auskaras su oniksu 58
- Juozas ŠIKŠNELIS. Paistaliojimai apie veiksmus ir reiškinius 60

N. Sabulytė: tikiu, kad turi atsakyti į svarbius

Mažai kas žino, bet šalia Klaipėdos dramos teatro muziejaus palėpėje yra skaitykla. Ja daugiausiai naudojasi darbuotojai. Jos viduryje į vieną sustumti penki apibraižyti tamsūs stalai, aplink rikiuojasi 14 skirtingų kėdžių, viena siena stiklinė, už jos matyti prieblandos gaubiamas muziejus, priešingoje skaityklos pusėje už didelių langų – judrus Pilies tiltas, medžių kupolai, „Sūduvio“ siluetas ir nuspėjamas upės vandens mirgėjimas jau beveik paskutinėje rudens saulėkaitoje.

Prieš 57 metus Povilo Gaidžio kvietimu į Klaipėdos dramos teatrą atvyko trys jauni aktoriai. Visi kurį laiką gyveno teatre. Gal neatsitiktinai susitikus pokalbiui aktorė Nijolė Sabulytė kalbėtis pasikvietė būtent skaitykloje. Štai šiame kampe buvo mažas kambarėlis, kuriame didesnių gabaritų žmogus vargiai tilptų, bet puikiai tilpo jos lova – rodė į vieną skaityklos kampaną. O štai ten, pasilenkusi prie lango pirštu kitoje upės pusėje žymėjo namus, vėliau gyveno draugai. Jų gretos retėja. Su kiekvienu išėjimu atsiveria tuštuma.

Kristina SADAUSKIENĖ

Pilna gyvenimo

Lapkričio 2-ąją N. Sabulytei sukaks 80 metų. Smulkios figūros, tiesios laikyosenos, stilinga, švytinčiomis akimis ir plačia šypsena – aktorė savo asmenybe, rodos, užpildo visą skaityklą, beasmenė erdvė skamba šiltais jos balso atspalviais. Moteris vieną po kito žeria istorijas apie kuriozus, nutikusius per daugybę metų scenoje, moduliuodama balsą, cituoja ilgiausias kaidaise vaidintų spektaklių dialogų ištraukas, kartais net pašoka nuo kėdės, norėdama

ilustruoti vieną ar kitą epizodą, dalijasi Rabindranato Tagorės, Henriko Nagio, Rainerio Marijos Rilkes eilėraščių fragmentais. Ji visiškai užkariauja dėmesį. Ir net jei užsimena apie prastėjančią sveikatą ar mažėjančią jos kartos žmonių ratą, N. Sabulytė yra pilna gyvenimo – ji vaidina trijuose Klaipėdos dramos teatro spektakliuose (M. Kimmelės režisuotame spektaklyje „Tėvas“, E. Nekrošiaus „Kalės vaikuose“ ir P. Gaidžio „Elzės žemėje“), dalyvauja teatre vykstančiose kūrybinėse dirbtuvėse, savo kūrybos vakaruose skaito lietuvių ir užsienio klasikų eiles ir nepraleidžia nė vienos premjeros teatre. Šviesiomis spalvomis piešiant jos portretą, atrodo, sąžininga paminėti ir tai, kad aktolei gyvenimas su kaupu atseikėjo ne tik vaidmenų, gėlių ir meilės – lygiai taip

pat jis kartais kirsdavo didžiulėmis netektimis ir išbandymais. Kai būna sunku, aktorė pasitraukia, užsidaro – savo išgyvenimus laiko arti širdies, tai – ne viešumai. Publikai ji visą save atiduoda scenoje. Per aktorės pašaukimą N. Sabulytė artikuliuoja ir savo gyvenimo prasmės sampratą – būti scenoje, būti joje pilnai ir tikrai, kad spektaklį žiūrintys žmonės pajustų kažką giliai viduje krustelint, rezonuojant, ryškėjant atsakymus į juos kamuojančius klausimus, galbūt ir atvedusius į teatrą.

Teatras yra laikinumo epitomas – spektaklio ir jo žiūrovų susitikimas, stipresnė ar silpnesnė akimirkos magija, nuplaunama plojimais ir išsisklaidanti už nugaros užsiveriant teatro durims. Bet kažkas giliai sieloje nugula, sluoksniš po sluoksniu auga ir tarpsta, lieka kažkas neapčiuopiamo ir gražaus. Kažkas visada lieka. Sunku tai įvardyti, bet oda paširpo, kai N. Sabulytė prasitarė, kad kartais, kai eidama vaidinti nesijaučia itin tvirtai (taip būna ir jai), mintimis kreipiasi pagalbos į tuos, kurių nebėra, į visus nuostabius ir didelius save scenai atidavusius žmones, visus tuos, su kuriais augo per dešimtis spektaklių ir kurių aurą ji iki šiol jaučia plevenant teatre.

Apie teatrą, dešimtmečius jame ir jo periferijoje – pokalbis su N. Sabulyte.

Komedijos stiprybė

– Kai tik susitikome ir pradėjome kalbėtis, iškart paminėjote net kelias komedijas – pasiilgstate šio žanro spektaklių teatre?

– Labai mėgstu komedijos žanrą, prisimenu tiek dalykų, nutikusių spektaklių metu, yra buvę net taip, kad teko užtraukti uždangą, nes aktorius nebesugebėjo suvaidinti, pradėjo tiek kvatotis, kad nebegalėjo kalbėti. ►

Kad aktorius scenoje jūs klausimus

„Tarp aktoriaus ir publikos įvykęs atsivėrimas ir supratimas yra pats brangiausias dalykas“, – tvirtino Klaipėdos dramos teatro aktorė N. Sabulytė.
Domo Rimeikos nuotr.

V. Šukšino „Energingi žmonės“ (rež. V. Melnikas, 1974 m.).

M. Roščino „Vyras ir žmona ieško buto“ (rež. G. Mackevičius, 1975 m.).

◀ Gaila, kad šiuo metu neturime komedijų. Publikai metas sunkus, tokie spektakliai padėtų truputį atsigauti. Juk turime puikių aktorių, jie laisvai galėtų pasirodyti. Kai atėjome į teatrą 1966 m. ir dar ilgai po to, repertuare buvo labai daug komedijų, visi lūždavo iš juoko, pavyzdžiui, „Dramblys“ (1977 m.) – net vaidinantiems buvo neįmanoma sulaikyti juoko.

Pamenu, išeinu po pertraukos į sceną ir matau, kad pilna salė moteryčių baltomis skarytėmis, bet tų skaryčių mazgeliai visi į šonus išvažinėję – jos tiek juokėsi, tokios laimingos, kad net skaros nuslydo.

– *Kaip jums atrodo, kur komedijos stiprybė?*

– Tai nėra tik pasijuokimas. Žanro stiprybė tame, kad žiūrovai greitai atpažįsta savo laikotarpį, aplinkybes, svajones. Tuomet tai buvo kolūkiai, skurdas. Kokios tos svajonės? Minėjau „Dramblį“, taigi, žmogus susapnuoja, kad kažkur oloje užkastas auksinis dramblys, strykt, ir lekia naktį to dramblio ieškoti, iš tiesų jį randa, parsigabena. Ir ką su juo veikti? Svarsto. Gal išskris į Ameriką,

gal pirs šimto aukštų namą, nors ne, gal geriau dviejų, nes šildymas pigesnis... Visa salė iškrisdavo. Žmonės tiek išitraukdavo, kad net iš salės šaukdavo, reaguodami į veiksmą. Nukrenta girtas personažas, o žiūrovas iš salės šaukia, kad reikia padėti, žmogui negera. Tai buvo atpažįstama. Scenoje atsispindėjo visuomenę kamavusios negerovės.

– *Juokas kaip būdas pažvelgti į to laiko tabu ir ydas?*

– Taip, taip. Komedijoje, beje, irgi labai nelengva vaidinti. Pas mus buvo aktorių, kurie tai labai gerai gebėjo, jau net nekalbu apie Balį Barauską, Vytautą Paukštę. Svarbu, kad režisierius P. Gaidys mokėjo puikiai parinkti personažus atitinkančius aktorius, o dar patys aktoriai sugalvodavo, kaip juos kuo įdomiau atliepti.

Žinoma, buvo ne tik komedijų, bet ir tragedijų, dramų, bet yra buvę, kad ir tragedija baigėsi visuotiniu juoku tiek scenoje, tiek publikos gretose.

Tokių dalykų negalima pakartoti, tai lieka pamatyta ir patirta.

Aistra poezijai

– *Jūsų vaidmenų sąskaitoje daugiau nei šimtas žymų – ar kada nors bandėte suvesti jų „apskaitą“ ir ar visus juos prisimenate?*

– Ką vaidinau – viską prisimenu, bet tame sąraše juk yra ir labai nedidelių vaidmenų arba įvairūs įvedimai, nes kažkas susirgo. Taigi lyg ir ne mano vaidmuo, bet jau užsiskaito.

Šiaip neįmanoma neprisiminti vaidmenų, jei kažką išmokstu, jei tai man brangu – nepamiršiu niekada. Beje, net kolegos aktoriai stebisi, kiek eilėraščių moku mintinai. Kai tik pasirodė Rabindranato Tagorės poezijos vertimai, pradėjau mokytis jo eilėraščių, o kai buvo išleistas H. Nagys ir susipažinau su jo poezija, iškart žinojau, kad surengsiu poezijos vakarą.

– *Iš kur tokia aistra poezijai?*

– Studijų metais turėjome labai „kietą“ scenos kalbos dėstytoją – jis buvo vyriaus-

Kristina – E. O'Neillo „Elektrai skirta gedėti“ (rež. A. Vizgirda, 1990 m.).
KDT archyvo nuotr.

Scenoje tu-
riu sukur-
ti kažką ti-
kro, bet kad
tai galėčiau
padaryti,
ir pati turiu
būti tikra.

Dainos lieka

– *Jūs skaitote eiles žmonėms, bet iki šiol ir vaidinate teatre. Spektakliuose „Tėvas“, „Kalės vaikai“, „Elzės žemė“. Jei pažvelgtumėte į savo ilgos karjeros pradžią, kaip apibūdintumėte savo profesinį augimą?*

– Pradėjusi dirbti teatre, eidama į sceną, labai jaudinausi. Nesvarbu, kad studijų metais mus mokė, kaip nugalėti jaudulį, kaip eiti į vaidmenį, veiksmą, charakterį ir kaip juose likti spektaklio metu.

Ne visada pavykdavo, juk kaskart nauji partneriai, nauji žmonės, kad ir kaip ruošdavausi, būdavo, kad nusiimušu. Vėliau, atsiradus patirties, tai pradėjo praeiti. O buvo visko, pirmame etape, man, dar visai jaunai aktorei, P. Gaidžio režisuotuose spektakliuose „Legenda apie meilę“ (1967 m.) ar „Milžino paunksmė“ (1974 m.) teko tikrai dideli vaidmenys.

Per gyvenimą teko daug įvairių vaidmenų, partnerių, bėgant metams prie visko pripranti.

Pastebėjau, kad man labai svarbu spektaklio muzika, ji man padeda persijungti. Pavyzdžiui, „Milžino paunksmėje“ skelbdavo datą, veiksmo vietą ir pasigirdavo trimitai. Scenoje dekoracijų nedaug, o aš turiu būti karalienė Sofija. Bet užtekdavo išgirsti tą balsą, tariantį „Anno...“, trimitus, ir savaime išsitiesdavau, einu ir niekas nedrįs manęs paliesti – esu Sofija. Muzika man labai svarbi, iki šiol atmintyje įstrigusios visos liaudies dainos, skambėjusios mūsų spektakliuose. Mūsų trupė buvo labai daininga, ypač vyrai. Man taip pat labai patinka dainuoti ir brangūs spektakliai, kuriuose tekdavo tai daryti.

Tai, kaip jausiuosi scenoje, daug priklauso ir nuo spektaklio režisieriaus. Daug metų dirbome su P. Gaidžiu, ilgainiui iš pusės žodžio ėmiau jį suprasti. Teko dirbti su daug režisierių, pavyzdžiui, A. Vizgirda man dovanavo net kelis vaidmenis, kur tenka dainuoti – Dulsinėja spektaklyje „Žmogus iš Lamanšos“ (1993 m.) ar Marlen Dietrich „MarLenėje“ (2003 m.). Įdomus momentas, spektaklis nurašomas, bet dainos lieka, tad kartais tu naudojuosi, dainuoju jas susitikimuose su žmonėmis.

Kartais, žiūrėdama naujausius spektaklius, galvoju, ar visada jų aktoriai turi tokį gilų susikalbėjimą su režisieriais, juk jei nesupranti, ko iš tavęs nori režisierius, tuomet ir žiūrovams bus neaišku, kas jiems sakoma. ►

siasis radijo teatro režisierius. Apskritai visi mūsų dėstytojai buvo galingi profesionalai. Tai negalėjo neužkabinti. Mano atėjimas į teatrą sutapo su Justino Marcinkevičiaus žvaigždės kilimu, buvo statomas kritikų labai gerai įvertintas jo poezijos spektaklis „Krintančios žvaigždės“, teatre jau buvo labai stipri aktorių grupė, bet dar trūko žiūrovų. Reikia nepamiršti, kad kai čia atvykau, Klaipėda tebebuvo labai rusiškas, darbininkiškas miestas, parduotuvėje buvo keblu lietuviškai paprašyti duonos. Tad teatre buvo labai rūpinamasi lietuviybės puoselėjimu, mes, aktoriai, vykdavome į įvairias gamyklas, kombinatus, mokyklas skaityti poezijos. „Kovas – teatro mėnuo!“ – pamenu skelbimus. Visi būdavome paskirstomi grupelėmis ir vykdavome į įvairius kolektyvus, skaitėme poeziją, taip pat kartu ir sudomindavome žmones, kad atrastų teatrą.

Man poezija labai brangi, tai gelmė, nėra kaip ir paaiškinti. Atsiverti H. Nagį ir užkliūni už eilėraščio „Mors atomica“. Baisus eilėraštinis, sukrečiantis, bet jį pamačiusi iškart žinojau, kad kažkur jį skaitysiu, tik

ne visur galima tokį perskaityti. Klausyk, kaip prasideda: „Mes esam žvėrys negyvenamoj saloj. Netilpę Nojaus arkon žvėrys, suvartyti nematomų lankų, strėlių ir iečių. Niekas neatsiuntė mums išsigelbėjimo laivo. Niekas nerašė mums ugnies rašmenimis ant debesų.“ Įsivaizduoji, „mes esam žvėrys“. Ir jauti, kad taip gali būti, pasaulis nepadės iš klaidų ir žaizdų. Tiesiog gali taip būti. Patys sukuriame sau tokią atmosferą.

H. Nagys labai lyriškas poetas, jis rašė apie rudenį, draugystę, meilę, praeinantį laiką, bet šis jo eilėraštinis mane bakstelėjo itin stipriai.

Eiles mokausi, kai važiuoju į ilgesnes keliones, atsiverčiu ir po truputį mokausi. Kai mokiausi „Mors atomica“, kam nors einant pro šalį vis pridengdavau tekstą, kad nepagalvotų ko negero.

Apie poeziją galiu kalbėti daug. Buvo ir Omaras Chajamas, Juozas Erlickas, dabar yra atėjęs R. M. Rilke. Sigutis Jačėnas, daug nuveikęs poezijos puoselėjimui Klaipėdoje, net yra pasirūpinęs mano įskaitytos poezijos disko išleidimu.

Ponia Sotavil – Moliere'o „Žoržas Dandenas, arba Apgautas vyras“ („Ožys“) (rež. A. Giniotis, 2001 m.).

Siekti išsipildymo

◀ – *Ar yra toks vaidmuo, kurį išskirtumėte kaip esminį?*

– Kristina A. Vizgirdos režisuotame spektaklyje „Elektrai skirta gedėti“ (1990 m.). Ten buvo kažkas tokio, savotiškas laiptelis. Mes abi su Reginos Šaltenytės Lavinija scenoje buvome lygiavertės, dekoracijų beveik nėra – dvi virvės, kėdės, raudonai nudažyti akmenys ir mes. Už nieko nepasislėpsi, bet toks smelkiantis tikrumas ir tokia gyva personažų neapykanta, troškimas eiti iki galo. Po spektaklio eidavau namo ir atrodydavo, kad kelias per trumpas. Negalėdavau išeiti iš vaidmens. Šis spektaklis stipriai veikė ir publiką, pamačiau, kaip žmonės įtiki vaidmenimis, pavyzdžiui, viena pažįstama pasakojo, kad jos vyras klausė, kaip ji gali su tokia baisia moterimi kaip aš draugauti, esą, taip, jis supranta, kad aš vaidinu Kristiną, bet matyti, kad pati tokių savybių turiu.

Moliere'o komedijoje „Žoržas Dandenas, arba Apgautas vyras“ („Ožys“) (rež. A. Giniotis, 2001 m.). Aktoriai V. Paukštė, D. Meškauskas, N. Sabulytė. KDT archyvo nuotr.

Po Kristinos labai sustiprėjau kaip aktorė. Pirmoje gyvenimo pusėje buvo nemažai didelių vaidmenų, bet šis man svarbiausias. Jis apie tai, kad visada reikia siekti išsipildymo.

Po „Elektrai skirta gedėti“ dar tikrai buvo stiprių vaidmenų, bet ne tokių pavykusių spektaklių. Jausmas toks, lyg dvasią atiduotum vaidindama, lyg išeitum iš savęs. Retai taip būna.

– Užsimenate, kad ir netiesiogiai, apie teatro laikinumą. Tarp aktorių ir žiūrovų įvyksta stebuklas, bet jis tik čia ir dabar. Kaip priimate tą akimirkos efemerškumą?

– Tarp aktoriaus ir publikos įvykęs atsivėrimas ir supratimas yra pats brangiausias

dalykas. Kai aš jus jaučiu ir jūs jaučiate mane. Kai žinau, kad mane supranta. Tuomet gali sakyti bet kokius monologus, viskas aišku. Tai yra laimė. Bet taip nebūna labai dažnai.

Būna, kad kartais po spektaklio tarsi atsi-veria erdvė, pamatai daugiau, nei tau duota matyti. Tai laikina. Ir tokie spektakliai tikrai reti, bet dėl to ir eini į teatrą. Žinau, kad yra aktorių, kurie dar nepatyrė to jausmo, bet dėl tų akimirkų verta dirbti.

Į teatrą – susikaupus

– Teatre ėjo ne tik jūsų ir jūsų kolegų laikas, esate liudininkė ir paties teatro kaitos. Kokius poslinkius įžvelgiate teatro pasaulyje ir kaip juos priimate?

– Galiu pakartoti tik tai, ką girdžiu, o dažnai girdžiu „nesuprantu“. Reikia galvoti, ką tai reiškia. ▶

VIZITINĖ KORTELĖ

Aktorė ir poezijos skaitovė **Nijolė Sabulytė** gimė Vilniuje 1943 m. lapkričio 2 d. 1966 m. baigė Valstybinę konservatoriją (dabar Lietuvos teatro ir muzikos akademija) ir nuo to laiko dirba aktore Klaipėdos dramos teatre (57 metus).

Scenoje sukūrė daugiau nei 100 vaidmenų. Tarp jų: Dorina (Moliere'o „Tartufas“), Cica (M. Mitrovičiaus „Apiplėšimas vidurnaktį“), Daiva (K. Sajos „Abstinentas“), Mira (A. Nikolajo „Vyras ir žmona“), karalienė Sofija (B. Sruogos „Milžino paunksmėje“), Marcė (Žemaitės „Petras Kurmelis“), Vasilisa Karpovna (M. Gorkio „Dugne“), Kristina (E. O'Neillo „Elektrai skirta gedėti“), karalienė Elžbieta (F. Schillerio „Marija Stiuart“), Pamela (R. Cooney „Viešbučio kambarys Nr. 13“), Kukienė (V. Krėvės „Raganius“), Agnė (M. Carr „Mėja“), ponja Sotanyil („Ožys“, pagal Moliere'ą), Marijona (I. Šeiniaus „Kuprelis“), Bela (P. Gladilino „Iš miglos iširo angelas“), Ema (M. Matišičiaus „Moteris be kūno“), Margret (A. Strindbergo „Tėvas“), Zinaida Michailovna (J. Pulinovič „Elzės žemė“), Kristijono motina (S. Šaltenio „Kalės vaikai“).

Nusifilmavo Lietuvos kino studijos filme „Mažos mūsų nuodėmės“ (rež. H. Šablevičius, 1979 m.), lietuviškuose serialuose „Auk-so dugnas“ (pagal J. Erlicko kūrybą, 2005 m.), „Iki pasimatymo, mama“ (2010 m.), „Bloga mergaitė“ (rež. M. Vildžiūnas, 2018 m.), humoristinės satyros laidoje „Inteligentai“ pagal J. Erlicko kūrybą (2011 m.) ir filme „Sistema“ (rež. A. Eimulis, 2020 m.).

2013 m. už nuopelnus teatro menui apdovanota Klaipėdos miesto „Padėkos kauke“. 2017 m. teatrų festivalyje „Vaidiname žemdirbiams“ pripažinta geriausia antrą planą aktore už Auklės vaidmenį A. Strindbergo dramoje „Tėvas“ (rež. M. Kimmelė). 2018 m. įvertinta „Mūzos“ apdovanojimu ir premija.

M. Duras pjesėje „Savanos įlanka“ (rež. S. Jačėnas, 2014 m.).

M. Duras „Savanos įlanka“ (rež. S. Jačėnas, 2014 m.). Aktoriai N. Sabulytė, L. Lukošius. Algirdo Kubaičio nuotr.

Ema – M. Matišič „Moteris be kūno“ (rež. R. Kudzmanaitė, 2012 m.).

◀ Kartais, aišku, žmogus ateina nesusikaupęs. Pavyzdžiui, D. Krymovo „Fragments“ – nuostabus nepaprastai gero režisieriaus spektaklis. Visiems, kas sakė, kad jame nerado A. Čechovo, patariau nueiti antrą kartą ir nueiti susikaupus. Bėda, kad jei pirmą kartą žmogui nepatiko, antrąsyk gali ir nebeateiti. Pati taip pat ne visada pajuntu naujus spektaklius. Nors niekada nesu išėjusi iš spektaklio, jei jau atėjau – pažiūriu visą.

Tikiu, kad teatre reikia atliepti dabarties problemas, juk ne veltui sakoma – arba eikite į bažnyčią, arba eikite į teatrą. Jeigu žmogus į bažnyčią ateina pasiruošęs savo vidumi, tai lygiai taip pat jis turi eiti ir į teatrą. O teatrui reikia padėti atsakyti į žmogui kylančius klausimus.

– *Per daug intelektualaus, abstraktaus teatro?*

– Tokios dabar tendencijos, ir kartais nežinia, kodėl.

Šiaip seku visas teatro naujienas, visada einu pažiūrėti svečių iš užsienio spektaklių, man labai įdomu, kaip dirba aktoriai, mažiau traukia įvairūs papildymai kino medžiaga ir pan. ▶

M. Matišič „Moteris be kūno“ (rež. R. Kudzmanaitė, 2012 m.). Aktoriai N. Sabulytė, L. Lukošius.

Algirdo Kubaičio nuotr.

Auklė – A. Strindbergo dramoje „Tėvas“ (rež. M. Kimmelė, 2016 m.).
Remigijaus Treigio nuotr.

A. Strindbergo „Tėvas“ (rež. M. Kimmelė, 2016 m.). Aktoriai N. Sabulytė, D. Meškauskas.

Domo Rimeikos nuotr.

◀ – *Jūs ir pati aktyvai dalyvaujate, jei vyksta kūrybinės dirbtuvės. Dalyvavote ir meistriško mokymuose, vestuose italų režisieriaus Alessandro Serra, ir dirbtuvėse, kurias vedė šiemet „The ATRIUM“ festivalyje viešėjęs svečias iš Taivano – režisierius Po-Yuan Chungas.*

– Kaip galėjau nedalyvauti pas A. Serra?! Dirbtuvės buvo fiziškai labai intensyvios, reikėjo įdėti daug jėgų, pamenu, vis prieina kolega Liudas Vyšniauskas ir klausia, kaip jaučiuosi. Viskas gerai, Liudai, dar galiu kritinėti. Visi prisimename mūsų teatre rodytą A. Serra „Makbetą“ – taip įspūdinga, buvau sužavėta, tad iškart užsirašiau į jo mokymus, buvo labai įdomu. Kiekvienas režisierius kitoks. A. Serra iš mūsų reikalavo fantazijos.

O pas taivaniečius ėjau vien dėl to, kad buvo užsiminta apie dvasinio kūno paieškas, maniau, galbūt užsinosiu kokią nors paslaptį, gal kažkaip ypatingai pamedituoti reikia einant į sceną. Bet ten irgi viskas buvo labai fiziška.

Iš tiesų kaskart, eidama į sceną, savaip medituoju, negalima išpulti, nebent vėluoji.

Klausimai ir atsakymai

– *Ne viename iš savo interviu minėjote, kad jums labai svarbus gyvenimo prasmės klausimas. Kaip dabar jį sau apsibrėžiate?*

– Gyvenimo prasmės pajutimas būtinas, jei jos nerasciau darbe, tuomet net nežinau, būtų negerai.

Tikiu, kad aktorius scenoje turi atsakyti į žmogui gyvenime kylančius svarbius klausimus.

E. Nekrošiaus „Kalės vaikuose“ yra eilutės, kad motina išeina nuoga krūtine prieš marą apginti vaikelio. Nedidelė scena. Vaikelis ką tik gimęs, o aš vaidinu motiną. Galvoju, kad čia taip keistai. Įsidrąsinusi nuėjau pas režisierių ir klausiu, kaip su tuo

vaidmeniu, juk esu pagyvenusi moteris. O E. Nekrošius man atsakė, kad tai ne tai, apie ką galvoju, svarbu ne tai – pagyvenusi ar nepagyvenusi moteris, bet kas ji tokia. Kai pasakė, tada viskas tapo aišku. Ji gali pasiaukoti ir apginti.

Kai kalbame apie prasmę, turime kelti klausimus ir rasti atsakymus.

Kodėl žmogus ateina į teatrą? Jis ateina pasipildyti, jis ateina, nes galbūt jį kažkas kamuoja, jam negera, jis turi kažkokį vidinį klausimą. Ir tai, ką tu darai scenoje, jis pasiima ir išsineša kaip atsakymą. Tai – mano gyvenimo prasmė. Scenoje turi sukurti kažką tikro, bet kad tai galėčiau padaryti, ir pati turiu būti tikra. Tik tada galiu nuo scenos įteigti grožį ir prasmę kitiems. Jei aktorius turi savyje falšo, netikrumo – jis ir scenoje nesukurs nieko tikro. Paprastai kalbant, geras aktorius bus ir geras žmogus. Visi gyvenime klysta ir klumpa, bet reikia stengtis, nes tai, ką neši scenoje, turi būti ir tavo gyvenime. Tiesiog reikia stengtis būti geru žmogumi.

J. Puliniči „Elzės žemė“ (rež. P. Gaidys, 2017 m.). Aktorės N. Sabulytė, I. Simonaitytė.

Algirdo Kubaičio nuotr.

– Ką įvardytumėte kaip didžiausias teatro pamokas ar dovanas sau?

– Labai brangu, kai šalia tavęs yra nepa-prastos asmenybės, tokios, į kurias stiebiesi kaip daigas, geri jas. Buvo didžiulė laimė dirbti su V. Paukšte. Tik dabar galbūt pradėdau jį geriau suprasti. Pamenu, galvodavome, kaip jis taip gali! Atsimenu „Mažvydą“, būdavo anšlagas, žmonių tiek prisigrūdę, kad, štai, vienas jaunuolis su kardeliu rankoje stovi ant vienos kojos. Kai V. Paukštė sakydavo savo monologus ir viskas baigdavosi salės skandavimu „Lietuva“, galvodavau, kaip jis taip perteikia mintis, kaip nebijo daryti pauzės. Žiūrėdavau iš užkulisų ir net ne mokydavausi, o gerte gerdavau. Ir tik daug vėliau supratau, kad jis labai daug mokėsi tekstą, kartojo jį, skyrė tam daug laiko. Komedijose jis taip pat buvo nepralenkiamas. Jo akyse buvo tokia giluma – jokios tuštumos, gryna prasmė. Kaip gerai turi viską išmanyti, kad taip ją perteiktum? Vytautas Kancleris – dar viena didžiulė asmenybė. Ir jokio profesinio

pavydo. Kolegos visada buvo atspirtis. Jie taip pat buvo didžiulė dovana. Neturiu su kuo palyginti tos patirties.

Ir dabar, jei būna, kad einu į sceną ir kažkuo nepasitikiu, kreipiuosi į tuos žmones, kurių jau nebėra, bet kurie tiek daug atidavė teatrui – prašau jų pagalbos.

Turi ką veikti

– Tiek kalbėjomės apie teatrą, bet kas už jo, kas jums dar teikia laimės?

– Vaikai ir anūkai. Skaitymas. Gyvenu miesto centre, turiu kiemelį ir auginu gėles. Tai irgi džiugina.

Suprantu, kad gyvenimas – į pabaigą, bet dar norisi kažką padaryti. Kol kas turiu tuos kelis spektaklius, dar nenoriu užmesti ir poezijos skaitymų, reikia pakartoti R. M. Rilkės vakarą – tai labai prasminga, norisi, kad žmonės jį išgirstų.

Visada kažką veikiu, jei ne teatre užimta, tai bibliotekoje arba bažnyčioje skaitau – nebuvo taip, kad neturėčiau ką veikti. Tai labai svarbu.

Blogai tik, kad trūksta draugų. Teatrą stipriai paveikė abi jo rekonstrukcijos, ypač sunkus buvo antrosios laikotarpis, per tuos aštuonerius metus netekome daug žmonių. Aktoriui laikas be teatro, be galimybės jame susitikti, bendrauti ir kurti yra metai, atimti iš gyvenimo. Šiuo atveju su abiem rekonstrukcijomis tas laikas susidėjo net į 16 metų be teatro. Tai yra daug.

Kalbėdama apie teatrą, nepaminėjau, kad labai ilgai dirbau tradicinės instrumentinės muzikos ansamblyje „Senoliai“ – tai buvo taip pat labai svarbus etapas, labai daug išmokau ir labai daug gavau iš to ansamblio narių.

– Ačiū, Nijole. Ar tinka artėjančio gimtadienio proga palinkėti geros komedijos?

– Tikrai taip. Ačiū.

S. Šaltenio „Kalės vaikai“ (rež. E. Nekrošius, 2018 m.). Aktoriai D. Švirėnas, N. Sabulytė.

Dmitrijaus Matvejevo nuotr.

Po Nekrošiaus li Spektaklis „Bado meistras“

Spalio 27 d. „Meno forte“ Vilniuje ir lapkričio 3 d. Žvejų rūmuose Klaipėdoje – ypatinga galimybė pamatyti šviešaus atminimo režisieriaus Eimunto Nekrošiaus spektaklį „Bado meistras“, sukurtą pagal žymiausio XX a. austrų rašytojo Franzo Kafkos to paties pavadinimo apsakymą. Tai – paskutinis spektaklis, pastatytas ir iki šiol vaidinamas „Meno forte“. Šios unikalios erdvės grindys – kaip paties Bado meistro suaižėjęs skrandis, ši Vilniaus sakrali erdvė liko kaip Bado meistro širdis, plakanti ir šiandien. Kol gyvas spektaklis, kol gyvi prisiminimai, kol spektaklį lanko žiūrovai, gyvas ne tik „Bado meistras“, bet ir pats Nekrošius.

Daiva ŠABASEVIČIENĖ

Visiškas grynuolis

Analizuoti E. Nekrošiaus pastatymus buvo ir bus įdomu ir naudinga, nes jis mokė mus būti žmonėmis. Jo sukurtų spektaklių per-

Režisierius E. Nekrošius (1952–2018).

Nadeždos Gultiajevos nuotr.

sonažai bandydavo įlpti į mus ir įlipdavo. Paprasti, tikintys ir laukiantys. Nekrošius, rodos, pačiu paprasčiausiu sceniniu veiksmu tapdavo mistiku, metafiziku, sugebančiu lyg ant delno išdėliotame veiksmė užduoti sudėtingiausius būties klausimus. Ir šis mokėjimas kiekvieną kartą iš naujo, it Leonardo da Vinci laboratorijoje, neatsisakant savo

braižo, ragino kurti naujas spektaklio lygtis. Šis mokėjimas ne žodžiais, o materializuotomis mintimis skatino skaityti sudėtingiausius tekstus, kiekvieną kartą iš naujo skelbė režisieriaus jaunystę.

Žvelgdamas iš šios dienos, mąstydamas apie režisieriaus E. Nekrošiaus fenomeną, dvidešimt penkerius metus kartu dirbęs

iko Nekrošius

Vilniuje ir Klaipėdoje

Scena iš E. Nekrošiaus spektaklio „Bado meistras“.

Dmitrijaus Matvejevo nuotr.

šviesos dailininkas, „Meno forto“ direktorius Audrius Jankauskas kalbėjo: „Mano darbo su Nekrošiumi patirtis gana didelė. Taip, jis buvo didis menininkas, bet man įsimintiniausia yra jo žmogiškųjų vertybių sistema. Viename žmoguje – ypatingai išgryninta vertybių sistema! Nekrošius sakydavo: „Turiu santykį į Dievą, turiu santykį į žmogų.“ Jis pasižymėjo neįtikėtina gera intuicija. Per visą šį laiką tai paveikė ir mane: daugeliu atvejų ši sistema man tapo matu mąstant apie meną, gyvenimiškas situacijas. Objektiviai Nekrošių įvertinti kaip menininką – atskirų mokslinių darbų

tema. Tuo labiau kad jo kūryba įvairi. Net tuo laikotarpiu, kai aš su juo kartu dirbau, jis labai kito. Kalbant apie „Bado meistrą“ (2015), akivaizdu, kad tai nebūdingas jo kūrybai mažo formato darbas. Kafkos tekstas – tik šešių puslapių, bet man atrodo, kad šis spektaklis yra ypač nekrošiškas. Tai – visiškas grynuolis. Nekrošius nemėgo, kai šį spektaklį vertino lyg jis būtų sukurtas per jo asmeninę prizmę. Bet akivaizdu, kad jis sukurtas būtent per tai, per jo – menininko – išgyvenimų prizmę. Tie, kurie jį pažinojo, sekė jo kūrybą, mato akivaizdžias paraleles.“

Tokį mato savo gyvenimą

Tai, ką sukūrė E. Nekrošius spektaklyje „Bado meistras“, į atmintį įsirėžė visam gyvenimui. Teatro meistras teatro priemonėmis parodė pasaulį, kuriame be duonos ir vandens gyvena siela.

Gyvenimas – lyg kambario atspindys. Ant sienos – asketiško interjero detalės: simetriškai pakabinti paveikslukai, ant Thonet stiliaus kėdės sėdinti mergaitė, rūbų kabykla su vienišu skėčiu, nes daugiau nėra ką kabinti... ▶

◀ Vienintelis tų identiškų kambarių įveiksminimas – ant vinies pakabintas paveikslas rėmas. Būtent šis rėmas ir priklauso tam gyvenimui, kuris vaidinamas scenoje. Nekrošius tapo paveikslą tokį, kokį mato savo gyvenimą. Aktoriai Viktorija Kuodytė, Vaidas Vilius, Vygandas Vadeiša ir Genadijus Virkovskis, atrodytų, neskubriai vaidindami, pasakoja kafišką Bado meistro istoriją, tačiau netrukus supranti, kad kiekvienas V. Kuodytės išstartas žodis ar judesys tarytum atskleidžia režisieriaus kuriamo pasaulio potekstes. Mintimis sceninis gyvenimas persikelia į realybę, kur šie atitikmenys leidžia suvokti, kad regime atviras, labai skaudžias ir kartu šmaikščias improvizacijas režisieriaus asmeninio gyvenimo tema.

„Kodėl reikia atimti iš jo gyvenimą dar nepasiekus viršūnės? Kodėl norite atimti jam šlovę badauti ilgiau ir taip tapti didžiausiu visų laikų Bado meistru? Toks jis tikriausiai jau buvo, bet panoro pranokti save iki nepasiekiamybės. Jis jautė, kad jo badavimo sugebėjimai yra neriboti.“ Po šių žodžių dar ir dar kartą keičiamos Bado meistro kojines. Jos – kaip švarios, išgrynintos minties pradžia. To mus mokė nuo mažumės – ir kūnu, ir siela išlikti švariam. Bežodės mizanscenas keičia trijų į mus žiūrinčių vyrų sinchroniniai judesiai. Vis priartėdami prie žiūrovų, jie taip pat tampa žiūrovais, „teisiančiais“ ar nepatikliais impresarijų žvilgsniais bandančiais įvertinti veiksma.

Lyg įtempta styga

Atrodytų, Nekrošius teatrą kūrė lengva ranka. Bet tai – genialumo ženklai, pačiam kūrėjui kainavę labai daug – skrupulingą teksto analizę, nemigą, ilgus apmąstymus, kruopštų pasiruošimą repeticijoms, kurių metu buvo surūkoma ne viena dešimtis cigarečių. Nekrošiumi Kafka tiko, nes iš jo galėjo „pasisavinti“ vidines būsenas, kurias rašytojas išgyveno, kurdamas savo paskutinį apsakymą „Bado meistras“. Tai asmeniškiausias Kafkos kūrinys, atveriantis pasąmonės gelmes, leidžiančias Nekrošiumi tai įveiksminti, neregimą pasaulį teatro kalba paversti apčiuopiamu, nujaučiamu, artimu. Nekrošiaus pasauliui šis kūrinys svarbus, nes jis tapo atviro ir bekompromisio gyvenimo įrodymu.

Kafka prašė savo artimo draugo Maxo Brodo sudeginti visus jo parašytus

tekstus, tačiau prašymas liko neįgyvendintas. Be to, jam pasisekė rankraščius išgelbėti nuo nacių, kurie užėmė Prahą 1939-aisiais.

„Bado meistras“ – egocentriškas spektaklis, net savaip žiaurus. Trapiosios V. Kuodytės judesiai, veido mimika, balso tembras – tvirti, it kirviu viską nukertantys. Jos vaidyba – lyg įtempta violončelės styga. Gal dėl to ir muzika – daugiausia styginių instrumentų. Spektaklyje jungiasi muzikos ir aktorės meistriškumo virtuoziškas. Nekrošius Kuodytei sukūrė tvirtą žemę po kojomis, tad beliko preciziškai įveiksminti begalę mizanscenų, kad išryškėtų kūrinio visuma. Režisierius per aktorę ištransliavo Kafkos tekstus – frazes, pavienius žodžius, o žiūrovai atviromis širdimis priėmė gyvas Meistro emocijas, jo išgyvenamo pasaulio peripetijas. Atrodytų „sunkiasvoris“ Kafka scenoje skamba lengvai ir skaidriai.

Proto ir jausmų išpažintis

Kuodytės Bado meistras – mylintis gyvenimą ir tikintis juo. Aktorė gali šokinėti, gestikuliuoti, bet ji niekada neišduos savojo Bado meistro: kuo tvirtesni jos judesiai ir tariami žodžiai, tuo greičiau siela atsijungia nuo badaujančio kūno. Badas tampa vienintele kūrybos sąlyga.

„Palikit mane vieną!“ – desperatiškai kelis kartus sušunka Bado meistras. Tai skamba kaip pranašystė. „Kodėl ta minia, kuri

Teatro meistras teatro priemonėmis parodė pasaulį, kuriame be duonos ir vandens gyvena siela.

žavėjosi Bado meistru, taip mažai turėjo kantrybės?“ Klausimas retorinis. Tikėtina, kad naujoji „Bado meistro“ publika sugebės patirti šią proto ir jausmų išpažintį.

Įpusėjęs spektakliui, Meistras klausia: „Jeigu Bado meistras būtų ištvėręs badauti dar ilgiau... kodėl jis negalėjo ištvėrti?“ Šiuos žodžius V. Kuodytė sako jau ne kaip personažas, o kaip aktorė. Jos akys pilnos ašarų, nes ji jau kreipiasi į anapusių. Šiandien spektaklis įgyja visai kitas prasmes, nei tuomet, kai jis gimė. „Bado meistro“ patirtis – ypatinga, ją būtina išgyventi, kol spektaklis dar toks stiprus, dar visai neišsikvėpęs.

Kuodytės Meistras scenoje dėlioja įvairius sveikinimus, padėkas, apdovanojimų taures, statulėles... Tai – visas gyvenimas, sudėtas į vieną kartoninę dėžę ir virtęs nebylių prisiminimų rėmais. Aukso medalio, ir to neįkūša. Visas gyvenimas – Bado simbolis. Apdovanojimus galima tik pasikloti ir jais apsikloti. Spektaklyje į pasaulinį pripažinimą riedantis baltas traukinys, pro kurio langelį išlipa Meistras, šlovę menantys gėlių žiedlapiai, kuriuose tenka ir „pasimaudyti“, liūdesio nenumalši-

na. Pranašiška scena, kai Meistras pagaliau nusprendžia nustebinti pasaulį. Tuomet prasideda jau ne teatras, o cirkas. „Mėšlo kvapas!“ – garsiai kelis kartus sušunka Meistras. Ir vėl grįžtama prie pagrindinės temos: „Badavimo menas. Kas to nejaučia, tam išaiškinti neįmanoma.“

Pasiilgusiems atviro meno

Ar ne aiškiaregiškai spektaklyje skamba: „Niekas nežinojo, kokie dideli laimėjimai ir sunkumas slėgė jo širdį“? O pasiekęs meno viršūnę Bado meistras miršta – vienišas, visų

užmirštas, cirko užkulisiuose... „Bado meistras buvo palaidotas kartu su savo šiaudais.“

Nekrošiaus „Bado meistras“ – išmincingas, subtilus ir jaudinantis. Spektaklio pagrindinis variklis – įtraukianti aktorių vaidyba. Šis Nekrošiaus pasakojimas apie Menininką, sugebėjusį ilgai badauti, pasiekusį kūrybos viršūnę, mirusį vienašė, sutraukus atviro meno pasiilgusius žiūrovus. Nekrošiaus talento neįmanoma suvokti jo neišgyvenus. Spektaklis atviras vizijoms, svajoms, o jam pasibaigus norisi visa tai pasislėpti, kad šis jausmas taptų ramsčiu stebint kasdienybėje atsirandantį teatrą.

Kiekvienas ilgiau nevaizduojamas spektaklis – tolygus premjerai: sudėtingus vaidmenis atliekantys aktoriai išgyvena ypatingus energetinius perkrovimus, kartais pareikalaujančius net daugiau jėgų, nei nuosekliai surepetavus premjerinį spektaklį.

E. Nekrošiui niekada nereikėjo deginti spektaklių, tačiau teatras pats save sudegina, ir dažnai greičiau, nei mes sugebame tai suprasti. Šiandien išlikęs vienintelis „Meno forto“ spektaklis „Bado meistras“ (kiti sukurti bendradarbiaujant su valstybiniais teatrais) po ilgos pertraukos vėl grąžinamas žiūrovams.

Muzikos dieną – įspū

„Muzika – tai Dievo pasiuntinys, atsiųstas judinti švelniausias ir geriausias mūsų sielos stygas, raminti širdis, suvargusias gyvenimo rūpesčiuose, guiti iš jų melus, nedorybes, pavydus, neapykantas“, – rašė M. K. Čiurlionis. Šį rudenį, minėdamas Muzikos dieną, kartu atidarydamas savo naująjį kūrybinį 2023–2024 m. sezoną, Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras LMTA Klaipėdos fakulteto koncertų salėje miestiečiams surengė įspūdingą simfoninį koncertą.

Daiva KŠANIENĖ

Per jausmus ir išgyvenimus

1975 m. Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija (UNESCO) lordo

Yehudi Menuhino iniciatyva spalio 1-ąją paskelbė Tarptautine muzikos diena, kuri nuo tol švenčiama daugelyje šalių, kaskart pasauliui skelbia ir primena kilnią aukštosios muzikos misiją.

Muzikos šventė Klaipėdoje prasidėjo vos atidarius sunkias senąsias 1911 m. pastatyto didingo Augustės Viktorijos mergaičių licėjaus (dabar – LMTA Klaipėdos fakultetas) duris. Spalvingai apšviestais laiptais

(šiai – autentiškai tamsiais ir niūriais) pakilus į fojė, klausytojus pasitiko išskirtiniu šių metų Muzikinio teatro simboliu tapusi miesto tapatybės saugotoja, Klaipėdos krašto susijungimo su Lietuva 100-mečio proga nuo postamento nužengusi trapioji Taravos Anikė. Gėlių puokštėmis išpuoštoje Koncertų salėje, atidarydama naująjį sezoną, klausytojams žodį tarė teatro vadovė Laima Vilimienė, pasveikinusi visus su Muzikos

Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro simfoninio orkestro koncerto, dedikuoto Muzikos dienai ir 37-ojo teatro sezono pradžiai, akimirkos.

o būdingas koncertas

diena ir paskelbusi džiugią žinią, kad jau pavasarį duris atvers naujasis Muzikinio teatro pastatas. Koncerto programą išsamiai ir raiškiai pristatė jo vedėja Dalia Kužmarskytė.

Šventiniam koncertui dirigentas Tomas Ambrozaitis pasirinko sudėtingus pasaulinės klasikos kūrinius iš simfoninės muzikos aukso fondo – Bedricho Smetanos (1824–1884) simfoninę poemą „Vltava“ ir Johanneso Brahmsio (1833–1897) Pirmąją simfoniją c-moll, op. 68, – bylojančius apie pagarbą intelektualiams klausytojams ir reprezentuojančius solidžią teatro meninės veiklos kryptį.

Koncertą orkestras pradėjo čekų nacionalinės muzikos klasiko B. Smetanos romantinio stiliaus programine simfonine poema „Vltava“ (1874), visada klausytojams sutei-

kiančia didelį pasigėrėjimą ir malonumą. Sunku įsivaizduoti, kad šį šviesų, gyvenimo džiaugsmą ir aistrą teigiantį kūrinių kompozitorius parašė būdamas visiškai kurčias. Neurologinė liga, privedusi iki klausos negalios, nepalaužė kūrėjo dvasios ir, nepaisant skaudžių likimo smūgių, jis atkakliai dirbo. Turėdamas stebėtiną vidinę klausą, gebėjęs mintimis girdėti muziką, B. Smetana ir apkurtes nepailstamai kūrė. Būtent tuo sunkiu metu, kompozitoriaus gyvenimą apgaubus visiškai tylai, jis sukūrė šešių simfoninių poemų ciklą „Mano tėvynė“ – didingą patriotinį pasakojimą apie savo šalį (dalis: „Vyšegradas“, „Vltava“, „Šarka“, „Iš Čekijos pievų ir miškų“, „Taboras“ ir „Blanik“). Kaip ir visoje B. Smetanos kūryboje (operose „Brandenburgai Čekijoje“, „Parduotoji

nuotaka“, „Libušė“, „Daliboras“, pjesėse fortepijonui, chorinėse dainose ir kt.), šiame cikle vyrauja istoriniai, epiniai, legendiniai, buitiniai čekų gyvenimo vaizdai, gimtojo krašto gamtos paveikslai.

Antrosios ciklo poemos „Vltava“ muzikoje atspindimas Čekijos simbolio – nuostabios, didingos, per visą šalį tekančios upės Vltavos kelias nuo ištakų – dviejų mažų šaltinių iki galingų, nevaržomų vandenių siausmo, perteikiančių šiuos vaizdus per jausmų ir išgyvenimų prizmę.

Išsamiau žodiniu poemos „Vltava“ aprašymu, kai kurių konkrečių muzikos epizodų apibūdinimu ir paaiškinimais partitūroje B. Smetana tarsi bandė sužadinti atlikėjų vaizduotę, atsargiai nukreipdamas juos norimos interpretacijos link. ►

Dainiaus Kažukauskas / KVMT archyvo nuotr.

Lyg galinga upės tėkmė

◀ Simfoninis orkestras, vedamas T. Ambrozaičio, visiškai atliepė „Vltavos“ programą ir muzikos diktuojamą esmę. Tekant Vltavai, pro šalį praplaukia margi gyvenimo paveikslai – liaudies šventės, nuostabios gamtos panorama, fantastiški pasakiniai vaizdai, didingą senovę menančios pilys, jų griuvėsiai. Tai – vis nauji, kontrastingi ir vaizdingi poemos epizodai. Paslaptiniai ir gaiviai skambėjo „pirmojo ir antrojo Vltavos šaltinių“ duetas: nučiurleno fleitų pasažai, palydimi arfų ir smuikų *pizzicato*, pritariant šviesiai klarneto melodijai. Į upės tėkmę įsiliejant naujoms versmėms, orkestro skambesį pildant vis kitais instrumentais, tirštėjant faktūrai, prasiveržė nuostabi, plataus alsavimo, daininga, liaudiškos prigimties pagrindinė Vltavos melodija (refrenas), įkūnijanti išpūdingos upės paveikslą ir perteikianti pakilų žmogišką jausmą.

Įvairiai varijuojama, keičiama, transformuojama, ši įkvepianti, nevaržoma plačiai besiliejančios Vltavos tema nuolat grįžta, kaskart įgaudama vis kitokį skambesį, išraišką ir nuotaiką. Tarp jos pakartojimų įsiterpantys skirtingi ir spalvingi epizodai atskleidžia įvairiausias Čekijos gyvenimo paveikslus. Preciziškai ir tiksliai nuskambėjo medžioklės ragų sąšauką primenantis pučiamųjų instrumentų dialogas epizode „Miškai. Medžioklė“; linksmai, net žaismingai nuteikė paprastutės čekiškos polkos ritmai „Kaimo vestuvių“ intarpe; paslaptinigi, fantastiški, tylūs, tarsi sustingę styginių

ir valtornų akordai, palydint arfų, fleitų *arpeggio*, nuspalvino „Undinių šokius mėnesienoje“. Itin temperamentingai ir pakiliai orkestras atliko audringą, neramų, aktyviai dramatinį epizodą, verpetuojančiai ir šniokšciančiai Vltavai tekant pro Šv. Jono slenkščius, artėjant prie gražuolės Prahos. Poemos vystymą vainikavo kulminacinė, mažorinė „galinga Vltavos tėkmė“ orkestro *tutti*, suskambusi nepaprastai įkvėptai, žėrinčiai ir iškilmingai.

Sklandžiai ir jautriai orkestras perėjo prie poetiškos pabaigos – skaidraus, subtilaus smuikų dueto, intonaciškai primenančio poemos pradžios motyvus – upės tėkmė tolsta, rimsta, ištirpsta...

Įspūdingąją „Vltavą“ dirigentas T. Ambrozaitis interpretavo autentiškai ir pagarbiai, į darnią, vientisą meninę visumą supindamas gausius kontrastingus epizodus ir juos jungiančią, tačiau nuolat kintančią pagrindinę temą.

Tarsi stovint kryžkelėje

Pirmąją simfoniją J. Brahmsas kūrė skausmingai ir varginamai ilgai (su pertraukomis beveik 20 m.), skendėdamas nuolatinėse abejonėse, svarstymuose, net baimėse: ar pavyks? Garbindamas Ludwigo van Beethoveno kūrybą, laikydamas ją pavyzdžiu ir etalonu, J. Brahmsas baiminosi nesugebėsiančių prilygti genijui, o gal – apsijuokti. Draugui kalbėjo: „Aš niekada neparašysiu simfonijos! Tu neįsivaizduoji, kokios reikia

drąsos, kad tam pasiryžtum, kada girdi už savęs „giganto žingsnius“. Neatsitiktinai kompozitorius, jau išgarsėjęs puikiais kamerinės instrumentinės, fortepijoninės ir kitų muzikos žanrų kūriniais, „Vokiškuoju requiem“, ilgai nesiryžo imtis simfonijos žanro. Pirmoji simfonija pasaulį išvydo J. Brahmsui jau turint 43 m. (1876). Ji yra vienas sudėtingiausių šio žanro kūrinių muzikos literatūroje, išoriškai tarsi telpantis į klasikinio sonatinio-simfoninio ciklo struktūrą, tačiau dramaturginis, emocinis požiūriu išsiveržiantis iš jos rėmų ir savo gaivalingumu, vystymo laisve bei intensyvumu akivaizdžiai priartėjantis prie romantizmo stiliškos. Šioje simfonijoje, įkūnijančioje charakteringus J. Brahmsio stiliaus bruožus, tarsi stovint kryžkelėje tarp klasicizmo ir romantizmo epochų, jungiasi įvairiausios simfoninio žanro tradicijos.

Su klasicizmo stiliška J. Brahmsio simfoniją sieja struktūrinė sandara (keturių dalių sonatinis simfoninis ciklas), formos (sonatinis *allegro* ir kt.), būdingi temų vystymo principai, tipinė tonacijų seka ir kt., taip pat muzikinė sąsaja su L. van Beethoveno muzikos heroizmu, aliuzija į jo „likimo“ temą, net intonacinėmis asociacijomis su IX simfonija. Ne veltui dirigentas Hansas von Bülowas pavadino ją X Beethoveno simfonija. Tačiau kūrinyje akivaizdžiai prasiveržia ir romantizmui būdingas polėkis, emocijų būsėnų kaita, kai veržlius, dramatiškus momentus keičia buitiniai, šokiniai, lyriniai, melancholiški ar gracingi epizodai, choraliniai motyvai ir kt., drąsiai plečiant muzikinės kalbos išraišką

priemonių amplitudę, pasitelkiant spalvingą garsinę paletę, tembrinių faktūrų įvairovę, tempų kaitą, gausiai naudojamus solinių instrumentų intarpus ir kt.

Dirigentas T. Ambrozaitis ir jo vadovaujamas orkestras šią dažnai pasaulio koncertinėse erdvėse atliekamą simfoniją, turinčią senas interpretavimo tradicijas, atliko įtaigiai, raiškiai, laipsniškai plėtodami dramatiškus, emocinius bei dvasinių būsenų prisodrintą kūrinio idėją, nuosekliai vystydami nenutrūkstamą dramaturginę liniją, atvedusią į įtikinamą grandiozinio finalo kulminaciją.

Rado savitą interpretaciją

Orkestro ir dirigento tandemas vedė klausytojus nuo įtemptos, nerimo, grėsmingos energijos ir niūrių emocijų prisodrintos pirmosios dalies (*Un poco sostenuto – Allegro – Meno allegro, c-moll – C-dur*) prie atgaivą teikiančios, ramios, dainingos antrosios (*Andante sostenuto, E-dur*), kurios šviesią nuotaką pratęsė gracingas, švelnaus liūdesio gaida nuspalvintas šokinio ritmo

allegretto (Un poco allegretto e grazioso, As-dur).

Interpretaciniu požiūriu sunkiausia ir sudėtingiausia, iš muzikantų reikalaujanti nepaprasto susikaupimo ir dvasinės įtampos, yra grandiozinė, didelės apimties finalinė ketvirtoji dalis (*Adagio – Più andante – Allegro non troppo, ma con brio – Più allegro, C-dur*) – viso kūrinio kvintescija ir apibendrinimas. Po raminančio atoslūgio vidurinėse dalyse ji sugrąžina pirmosios dalies skausmingo dramatismo, kontrastingiausių nuotakų ir dvasinių lūžių atmosferą.

J. Brahms'o Pirmosios simfonijos įkūnijimui T. Ambrozaitis surado savitą, individualią interpretaciją. Emocionali, išraiškinga dirigavimo maniera nė kiek netrukė dirigentui rasti logišką pusiausvyrą tarp aiškiai muzikoje išreikšto racionalumo ir santūraus jausminio išgyvenimo. Buvo galima jausti susiklausymą tarp dirigento ir orkestro, kuris skambėjo sodriai, drausmingai ir raiškiai. Itin gražiai ir švariai skambėjo obojaus, klarneto, smuiko, valtornos ir kitų instrumentų soliniai intarpai. Tačiau šiek tiek trikdė kai kuriose vietose pernelyg aštrus, šaižokas orkestro garsas;

Koncertui pasirinkti kūriniai bylojo apie pagarbą intelektualiems klausytojams ir reprezentavo solidžią teatro meninės veiklos kryptį.

kai kur norėjoski sklandesnio balanso tarp instrumentinių grupių; tirstoje, melodinių balsų prisodrintoje simfonijos faktūroje, masyvioje orkestruotėje gal ne visada buvo lengva pasiekti ir subtilesnio dinaminio niuansavimo. Atrodo, kad puikios akustikos nedidelė kamerinė LMTA Klaipėdos fakulteto koncertų salė, tituluojama kaip viena geriausių Lietuvoje, nėra visai tinkama galingam simfoninio orkestro skambesui, kuriam išsiskleisti tiesiog trūksta fizinės erdvės.

Klaipėdos valstybinis muzikinis teatras solidžiu, ambicingu, didžiulį estetinį pasigėrėjimą klausytojams suteikusių simfoninės muzikos koncertu naują sezoną pradėjo pačia aukščiausia nata, kuri, net neabejoju, bus išlaikyta visus metus.

M. Rudelytė: kontrabosas mane tiesiog užbūrė

„Socialiniame tinkle „išlindo“ darbo skelbimas, kad Muzikinis teatras ieško Kūrybinės veiklos planavimo ir solistų skyriaus vedėjo. Širdis suvirpėjo, lyg jausdama, kad tai mano vieta. Pagal ilgą pareigybių pavadinimą iš karto buvo aišku, kad darbas nebus lengvas, bet ir nebus nuobodus“, – pasakojo trejus metus Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre šias pareigas einanti 34-erių Martyna Rudelytė. Ji myli ir gerbia scenos žmones, tad planavimas ir nuolatinis bendravimas su daugybe jų – ne sunkenybė, o patiriamas adrenalinas veikia lyg senatvę atitolinanti grožio priemonė. Muzikos kupina ir jos veikla, užbaigus administracinius darbus: Martyna – teatro orkestro kontrabosų grupės koncertmeisterės pavaduotoja, grojanti kontrabosu, dainuoja ir groja amerikietiškos retro muzikos projekte „Kartą Amerikoje“.

Žaneta SKERSYTĖ

Pakerėjo teatras

– *Mokėtės Kretingos meno mokykloje chorinio dainavimo, Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijoje – chorinio dirigavimo pas dėstytoją Audronę Purlienę, papildomai – kompozicijos pas Loretą Narvilaitę ir dar griežti kontrabosu. LMTA Klaipėdos fakultete gilinotės į kontraboso specialybę. Esate Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro orkestro koncertmeisterio pavaduotoja ir grojote kontrabosu. Netrumpas muzikinis kelias?*

– Paminėjote nemažai jo etapų, bet tikrai ne visus. Mano muzikinis kelias iš tiesų prasidėjo Kretingos meno mokykloje, kur solfedžio mokytojas, mokyklos direktorius Bernardas Anužis, turėdamas nemažai gyvenimiškos patirties, pasakė, kad iš mūsų klasės gal ir bus vienas muzikantas, o gal ir ne... Taip mano širdyje įsižiebė jaunatviška ambicija ir begalinis noras, kad tai būčiau aš. Bernardas išdavė paslaptį, kad jeigu norime, kad taip ir įvyktų, turime stoti į Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatoriją. Taip ir padariau, ten nuvykusi radau puikių pedagogų ir asmenybės formuotojų („influencerių“) – dirigavimo dėstytoją A. Purlienę, fortepijono dėstytoją B. Vaišienę ir daug kitų, kuriems visiems esu dėkinga iki dabar. Dar pirmame konservatorijos kurse apsilankiau koncerte Klaipėdos koncertų salėje. Ten grojo puikus kontrabosininkas Donatas Bagurskas kartu su Neda Malūnavičiute ir

kitais muzikais, kurių pavardžių, deja, neprišimenu... Tą vakarą jie grojo tango. Skambėjusi muzika ir kontrabosas tiesiog užbūrė mane. Grįžusi po koncerto į konservatoriją, nubėgau į styginių klase, kur buvau mačiusi kampe senutėlį kontrabosą. Tą vakarą pati išmokau kažkokią bliuzo slinktį, skambėjusią galvoje... Kelias dienas nesitraukiau nuo kontraboso.

Vėliau grįžau prie dainavimo, dirigavimo. 12-oje klasėje atsirado grupelė muzikų, kurie mane vėl nukreipė prie kontraboso, parodė jį, pasiūlė mokytis, stengtis ir siekti perspektyvų Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre. Ryžausi. Pasimokiusi metus privačiai, daug svarstydama, ką rinktis gyvenime – kontrabosą, dirigavimą, dainavimą, kompoziciją ar muzikos teoriją, įstojau į Klaipėdos universiteto Menų fakultetą toliau mokytis griežti kontrabosu. Ačiū mano pirmajai kontraboso mokytojai Anai Šabašovai. Dar po pusmečio gavau darbą Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro orkestre. Jausmas buvo puikus. O ypač gavus pirmą algą. Nuplaskiau į „Akropolį“ ir nusipirkau stilingą juodą paltą, ir nors buvo spengianti šalčiu žiema, o paltas gerokai per plonas, išdidžiai iškėlus galvą žingsniau juo pasipuošusi į teatrą, į mėgstamą darbą. Orkestro dvasia ir teatro gyvenimas pakerėjo mane. Pamėgau teatrą visam gyvenimui. O vėliau...

Vingiuotu keliu – namo

– *Kas buvo vėliau?*

– Vėliau vėl tęsėsi mano paieškos, kelionės, studijos ir atsirado nauji keliai. ►

Groti kontrabosu ir dainuoti M. Rudelytei teikia didžiausių malonumų. Jai patinka ir administracinis darbas teatre.

Olesios Kasabovos nuotr.

Klaipėdos S. Šimkaus konservatorijos bendrklasės ir geriausios draugės – ansamblis „Akimirka“.

Klaipėdos S. Šimkaus konservatorijos studentės keliauja po Latviją.

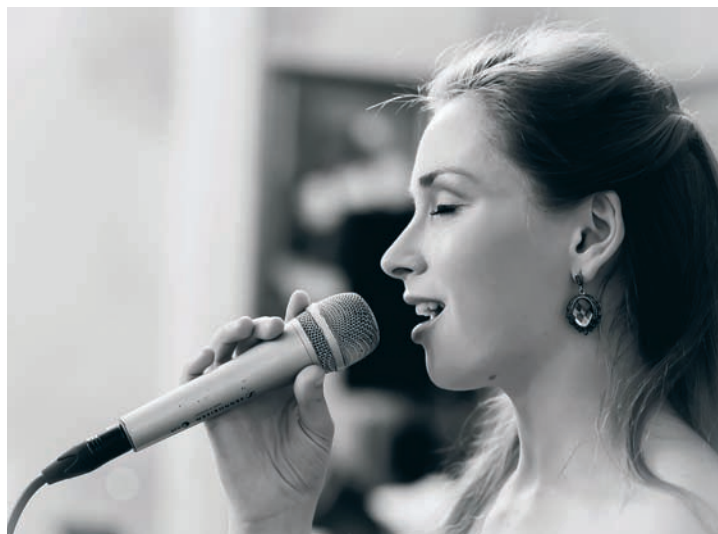
Jaunųjų atlikėjų festivalyje „Skambanti banga“ 2007 m.

Asmeninio albumo nuotr.

◀ Pagal mainų programą išvykau į Krokuvą, ten likau keleriems metams, baigiau bakalauro studijas. Dainavau Krokuvos Vavelio katedros chore, *jazz latino* grupėje „Bomba latina“. Intensyviai ieškojau etatinio darbo Lenkijos teatruose ir filharmonijoje, kad galėčiau baigti studijas toje šalyje. Per metus dalyvavau 12-oje perklausų visoje Lenkijoje! Muzikantų ten gausu ir jie dažnai labai gero lygio. Galiausiai po metų man pavyko – įsidarbinau Lodžės didžiojo teatro chore. Tai buvo puiki tikro teatro, didžiosios operos patirtis. Toliau studijavau magistrantūroje Lodžės, o vėliau ir Poznanės akademijose. Ten sutikau savo pagrindinį pedagogą, kuris, galima sakyti, ir suformavo mane kaip kontrabosininkę. Tai buvo Piotras Červinskis, legendinio rusų pedagogo E. Kolosovo mokinys. Netrūko meistriškumo kursų su puikiais pasaulinio lygio kontrabosininkais – E. Kolosovu, K. Firlusu, B. Furtoku ir kitais.

Laisvalaikiu daug keliavau autostopu po Europą. Šalia kontraboso visuomet buvo dainavimas, šalia dainavimo – kontrabosas. Taip visą gyvenimą ir laviruojau tarp dviejų stichijų. Vasaromis vis grįždavau atostogų į mėgstamą Klaipėdą, grodavau kartu su KVMT orkestru festivalio „Muzikinis rugpjūtis“ renginiuose. Nors Lenkijoje jaučiausi kaip žuvis vandenyje, gyvenimo perspektyvos buvo geros, tačiau visada ilgėjausi namų, taigi, gavusi kontraboso specialybės magistro laipsnį, grįžau į Klaipėdą, į seną gerą teatro orkestrą.

Kūrybiška siela nerimo: ieškodami savęs kituose amplua, su draugais subūrėme populiariosios klasikos grupę „Verona“, kurioje išbandžiau kitokį, popklasikinį dainavimą. Ši patirtis man kaip dainininkei buvo labai reikšminga ir naudinga. Gyvenimas kartais iškrečia išdaigų ir parodo naujų krypčių: trumpam palikau darbą teatre, įstojau į Klaipėdos universitetą, panirau į muzikos pedagogikos magistro studijas. Išbandžiau pedagoginį darbą Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijoje, tačiau netrukus supratau, kad dar turiu kaupti patirtį, kad galėčiau ja dalytis su jaunesniais. Išbandžiau net darbą Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitytės viešojoje bibliotekoje, jos Muzikos skyriuje. Tai buvo taip pat įdomi ir naudinga patirtis, sutikau daug nuostabių žmonių. Bibliotekininkai – puikūs žmonės. Netrukus ėmiau ilgėtis muzikantų kolektyvo ir grįžau į teatro orkestrą. Darbas bibliotekoje buvo labai ramus, palyginti su muzikanto profesijos

Šalia kontra-
boso visuomet
buvo dainavi-
mas, šalia dai-
navimo – kon-
trabosas. Taip
visą gyveni-
mą ir laviruoju
tarp dviejų sti-
chijų.

iššūkiams, taigi išaušo diena, kai supratau,
kad jau per ilgai sėdžiu pasislėpusi, kad
laikas grįžti į areną.

Viskas po vienu stogu

– *Kuo pavilijojo administracinis darbas teatre?*

– Pradėjau ramiai dairytis darbo skelbi-
muose. Norėjosi kažko išskirtinio, stipraus,
aktyvaus... Tuo metu kaip tik skaičiau
T. Eriksono knygą „Aplink mane – vien tik
idiotai“. Knyga apie asmenybės tipus labai
sudomino ir įtraukė. Puoliau aiškintis, koks
mano asmenybės tipas. Labai nustebau, kai,
atlikus testą, paaiškėjo, kad aš esu vadovau-
jančio tipo asmenybė. ►

Baigiamasis chorinio dirigavimo specialybės egzaminas Klaipėdos S. Šimkaus konservatorijoje.

Asmeninio albumo nuotr.

◀ Tai šiek tiek suglumino, nes buvau visiškai tikra, kad esu švelni, kūrybinga ir aktyvi asmenybė. Kad psichinė sveikata būtų normali, reikia apie save galvoti 3–5 proc. geriau, nei yra iš tiesų (patarimas). Ir tada netikėtai, o gal lemtingai socialiniame tinkle „išlindo“ darbo skelbimas, kad Klaipėdos muzikinis teatras ieško Kūrybinės veiklos planavimo ir solistų skyriaus vedėjo. Širdis suvirpėjo, lyg jausdama, kad tai mano vieta. Pagal ilgą pareigybių pavadinimą iš karto buvo aišku, kad darbas nebus lengvas, tačiau tikrai nebus nuobodu. Šaunu, pagalvojau, kaip tik tai, ko man reikia. Gąsdino vadovaujanti pozicija, tačiau jei jau testai sako, kad esu vadovaujantio tipo asmenybė, reikia bandyti. Išsiunčiau CV, nuėjau į darbo pokalbį, pasirodė, kad atsidūriau reikiamu laiku ir reikiamoje vietoje, visiems viskas tinka, ir štai nuo 2020-ųjų liepos aš – jau skyriaus vedėja. Na, ką, ir orkestras, ir dienis darbas – viskas po vienu stogu – nuostabu!

– *Kokios Kūrybinės veiklos planavimo ir solistų skyriaus vedėjo pareigos? Ko reikia,*

kad kolektyvus pavyktų darniai sustyguoti – kad visi galėtų laiku susirinkti?

– Cituojant aktorių Giedrių Savicką: „Teatras – kaip jautiena, brangus dalykas su krauju.“ Šiuose žodžiuose slypi daug tiesos. Teatras yra „brangus dalykas“ ne tik finansiškai, bet ir emociniais, psichiniais, žmogiškaisiais ištekliais. Žmonės scenoje labai dažnai atiduoda visą širdį, visą save, todėl mes, administracijos darbuotojai, į juos žiūrime su pagarba ar meile, nes be jų, be žmonių scenoje nebūtų teatro. Kita vertus, kad jie scenoje pasirodytų, kad spektaklis įvyktų, dirba daugybė žmonių. Visi mes teatre esame svarbūs ir reikalingi. Jeigu nors viena grandis savo funkcijos neatlieka tinkamai, gali išsiderinti visas „organizmas“. Mano kaip Kūrybinės veiklos planavimo skyriaus vedėjos pozicija yra be galo svarbi siekiant, kad viskas veiktų tinkamai. Planavimo skyrius – kaip mažytis sraigtelis didžiuliam automobilyje, nuo jo priklauso daugelio skyrių veikla. Planavimas, komunikacija, vykdymas, kontrolė – tai svarbiausios gairės mano darbe. Planuojame: viską

turime numatyti prieš kelis mėnesius ar metus, sudėlioti darbus taip, kad viskas vyktų puikiai. Komunikacija – vienas esminių momentų komandiniame darbe. Vykdymas: čia svarbu atsirinkti, ką būtina atlikti pačiam, o ką perduoti kolegoms. Kontrolė: vien perduoti kolegoms neužtenka, dar reikia ir kontroliuoti, įsitikinti, ar tikrai buvo atlikta.

Naujos pareigos įtraukė

– *Papildomas iššūkis – derinti repeticijų vietas, nes teatras kol kas neturi savo pastato?*

– Nėra lengva vykdyti veiklą be savų namų. Esame apriboti repetavimo erdvių trūkumo, nepatogių „nuomininkų“ ar „keliaujančio teatro“ egzistavimo sąlygų. Vis dėlto tai leidžia tikėtis, kad, įžengę į naujai pastatytą teatrą, būsimė ne tik naujausias teatras Baltijos šalyse, bet ir pats laimingiausias kolektyvas.

G. Donizetti opera „Anna Bolena“, Lodzės didysis teatras, Lenkija. Choro artistės M. Rudelytė ir jos kolegė Marija.

M. Rudelytės amplua – Lodzės didžiajame teatre. Asmeninio albumo nuotr.

– *Kokios tos scenos žvaigždės – solistai, muzikantai? Ar įnoringos?*

– Kiekvienas kolektyvas yra savitas, originalus, tačiau yra bendras bruožas, vienijantis visus scenos žmones, – jie visi siekia įvertinimo ir pripažinimo. Muzikantai, dainininkai dažniausiai yra jautrios asmenybės, tad ir bendrauti su jais iš tiesų būtina švelniai ir su meile. Kiekvienas nori būti išklašytas ir išgirstas. Menininkai būna įnoringi, tačiau tai nėra blogai scenos žmonėms, nes scenoje „pilkų pelyčių“ nereikia. Scenoje reikia asmenybių su charakteriu.

– *Kaip sprendžiami jūsų darbe nutinkantys „force majeure“? Ar nevargina didžiulė tenkanti atsakomybė?*

– Atsakomybė – įdomus dalykas: ji tave įpareigoja, suteikia tam tikrą galią ir neleidžia senti, nes nuolat pakelia adrenalino lygį kraujyje. Nesvarbu, kiek miegojau praėjusią naktį, šiame darbe niekada neima miegas ir neįmanoma užsnūsti prie stalo. Sunku baigti darbą laiku: kai baigiasi darbo diena, darbai toliau sukasi galvoje iki nakties. Dirbu su savimi, mokausi atskirti darbą ir asmeninį gyvenimą, nors pastarojo itin mažai. Bet teatras – labai įdomus organizmas: jeigu jį pamėgai, tave įtraukė, tai jis jau nuolat tavo mintyse, esi jame ir su juo.

Dirbant su solistais, itin skubių, nenumatytų situacijų, kurios būtų neišsprendžiamos, man dar nepasitaikė. Gal todėl, kad visuomet stengiamės apsidrausti, planuoti taip, kad būtų numatytas atsarginis variantas. Kad staiga, dieną prieš renginį reikėtų pakeisti solistą ligos atveju ar panašių situacijų buvo ne kartą, tačiau toks mano darbas – suktis iš padėties.

O štai grodama orkestre turėjau vieną įsimintiną atvejį. Man tik pradėjus jame dirbti, pavasarį pasukome laikrodžių rodykles, kaip kasmet, valandą į priekį. Aš šią informaciją praleidau, pabudusi šeštadienio rytą, ramiai vaikštinėjau po namus, laukdama vakaro, kai turėsiu groti Z. Liepinio „Paryžius katedroje“. Atėjo 17 val., ramiai ruošiuisi eiti pro duris (gyvenau kitoje gatvės pusėje, priešais teatrą), suskambėjo skambutis, kolegė kontrabosininkė šaukia: „Martyna, kur tu esi? Jau 18 val., nėra nė vieno kontrabosininko! Spektaklis prasideda!“ Ji tą dieną gulėjo lovoje su temperatūra, o kitas kolega kontrabosininkas, kuris turėjo groti su

Laisvu nuo studijų laiku M. Rudelytė daug keliavo autostopu po Europą.

Studijuodama M. Rudelytė išbandė įvairiausių instrumentus.

Asmeninio albumo nuotr.

manimi, taip pat neatsisuko laikrodžio. Per tris minutes atsiradau teatre, tačiau problema – kontrabosas repeticijų salėje, nesuderintas, o spektaklis, diriguojamas I. Lapinio, jau prasidėjo. Kaip patekti į orkestro ložę? Vaizdelis toks: skamba „Paryžiaus katedros“ antras numeris be kontraboso, o aš, Rudelytė skruzdėlytė, tempiu didžiulį kontrabosą per visą orkestro ložę, iškėlusiu sau virš savo galvos, virš glaudžiai it silkės susėdusių ir grojančių kolegų galvų. Iki dabar, kai grojame tame spektaklyje ir „ateina ta vieta“, regiu tą kuriozišką vaizdelį...

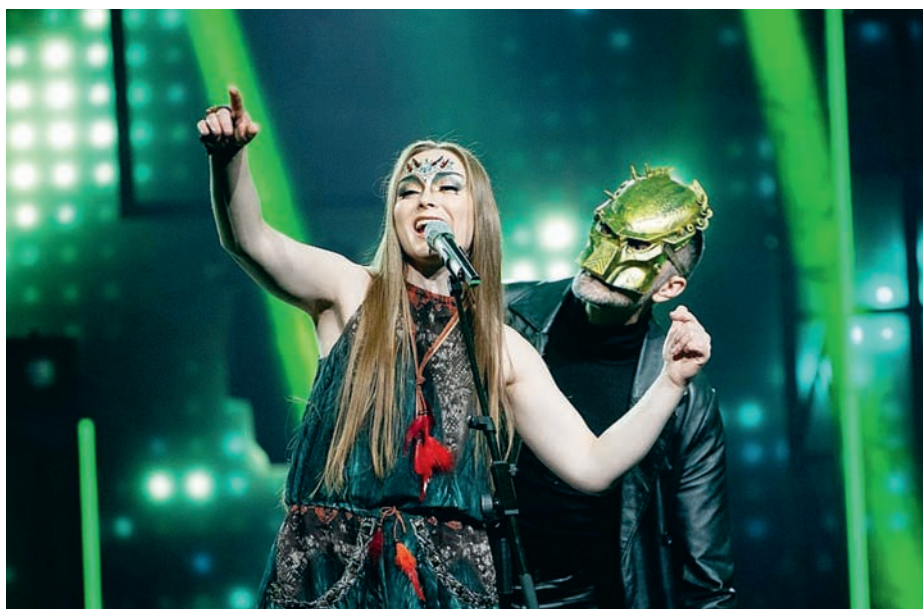
Jaudulys – iki premjeros

– *Klaipėdos valstybiniame muzikiniame teatre nuolat gimsta nauji spektakliai. Ar po premjeros užplūsta pasididžiavimo jausmas?*

– Scenoje nestoviu, pastaruosiu metu per premjeras stoviu prie scenos, priešais sceną, garbingoje orkestro vietoje. Visi žiūrovai puikiai mato, kai grojame su kolege Akvile Petrauskaite – moterys kontrabosininkės. Jaučiuosi puikiai. ▶

Amerikietiškos retro muzikos projekte „Kartą Amerikoje“.

M. Rudelytė dalyvavo „Eurovizijos“ nacionalinėje atrankoje.

Asmeninio albumo nuotr.

◀ O jaudulys dėl pastatymo prasideda pirmose naujo pastatymo repeticijose: ir darbų, ir klausimų iki premjeros tik daugėja... Premjeros dieną ateina malonus palengvėjimas. Atlikta! Visuomet įdomu, koks bus tas naujas „produktas“: kaip vertina žiūrovai, kritikai. Vis dėlto lygiai tiek pat kiek ir groti, mėgstu premjerą stebėti ir iš žiūrovų salės, kai galiu. Dėl solistų per premjeras nesijaudinu – jie visuomet būna puikiai pasiruošę. Kartais sudėtingiau, kai naujas solistas įvedamas į repertuarinį,

seniai rodomą spektaklį. Visuomet sėdžiu kaip ant adatų, džiaugiuosi nauju vaidmeniu, palaikau visa širdimi. „Įeiti“ į seną spektaklį naujam atlikėjui dažniausiai yra sunkiau, tad pagarba debiutantams.

– **Kokių lemtingų žmonių sutikote savo gyvenime?**

– Jų buvo nemažai, visų nepavyks išvardyti. Dėstytojos iš Klaipėdos Stasio Šimkaus konservatorijos – A. Purlienė, B. Vaišienė, po to – draugas, kuris tiesiogine to žodžio

prasmė atvedė mane pas pirmąją kontraboso mokytoją. Dirigentas V. Lukočius, šviesaus atminimo smuikininkas Z. Brazauskas, vėliau – draugas, kuris paskatino mane grįžti iš viešnagės Lenkijoje į Lietuvą, na, ir, žinoma, teatro vadovo pavaduotoja menui A. Juozauskaitė, kuri įžiūrėjo mano gebėjimą planuoti teatro veiklas ir darbus, mane nuolat lydi ir konsultuoja šiame kelyje. Esu jiems visiems labai dėkinga.

Groja ir dainuoja

– **Esate pasakiusi: „Dainuoti ir kurti tikrai nenustosiu. Nežinau, kokią muzikos sritį pasirinksiu, bet nuo muzikos niekas manęs neatplėš.“ Kaip kontrabosininkė tapo ir dainininke?**

– Aš ne tik svajoju apie sceną, bet dažnai esu joje kaip solistė. Amerikietiškos retro muzikos projektas „Kartą Amerikoje“ – mano sena svajonė ir tikslas – sujungti retro muziką, solo dainavimą ir kontrabosą – išsipildė 2021-ųjų pavasarį. Kartu su savo draugu Egidijumi ir per pandemiją į Klaipėdą atvykusiu pianistu, dirbusiu ir mūsų teatre, Ch. Cooley „užkūrėme“ projektą, kurį dabar toliau tęsiame su teatro kolega C. G. Longo. Kūrybingasis italas kuria puikias dainas, buvęs grupės pianistas Christo-

M. Rudelytės muzikos pedagogikos magistro baigiamasis darbas – lietuviškas kontraboso pradžiamokslis.

feris mūsų dainoms angliškai rašo puikius tekstus. Man belieka viską išmolti mintinai, groti, dainuoti, na, ir visą laiką gerai atrodyti (*juokiasi*). Mėgstu retro muziką ne mažiau nei teatrą, sceną mėgstu, jos nebijau. Tai nuostabiausia vieta, kurioje nuolat augi, ir, kaip sakė Muzikinio teatro solistė Rita Petrauskaitė, „šiam kelyje negali sustoti“.

– **Koks jūsų laisvalaikis?**

– Laisvalaikis – „Kartą Amerikoje“. Laisvu laiku – irgi darbas, kai pakeičiu amplua ir atsipalaiduoju. O visomis kitomis laisvomis akimirkomis mokausi mylėti save: gal skamba egoistiškai, bet tai sritis, kurioje matau esant poreikį tobulinti savo asmenybę.

– **Kokia jūsų didžiausia svajonė?**

– Nuvykti į Ameriką (*juokiasi*)?! O jeigu nuvyksiu, kaip tada gyvensiu be didžiausios svajonės? O jeigu rimtai, turiu svajonių, didesnių ir mažesnių, ir dauguma jų nesusiję su Amerika. Labiau su Lietuva. Ar net Klaipėda. Negaliu išduoti, neišsipildys.

– **Koks jūsų gyvenimo moto?**

– Nori dainuoti – reikia dainuoti. Nori groti – reikia groti. Kitaip tariant, geras rezultatas bet kokioje srityje reikalauja įdirbio ir praktikos. Itin svarbu, kaip sakė Muzikinio teatro baletų trupės koordinatore V. Galvanskienė, daryti tai, be ko negali gyventi.

M. Rudelytė groja Klaipėdos valstybinio muzikinio teatro orkestre.

Muzikiniai pajaukovimai – V. Lisovaitė, M. Rudelytė, E. Lisovojus, D. Sidabras.

Ansamblyje „Oboe con Archi“.

Asmeninio albumo nuotr.

Keli eskizai „Permainų muzika“

„Permainų muzika“ – šiuolaikinės akademinės muzikos festivalis, nenuilstamai kiekvienais metais, jau 19-ąją kartą rugsėjo ir spalio sandūroje kviečiantis Klaipėdos melomanus atsiverti muzikos pokyčiams, priimti naujausius jos atradimus, vis dar sėjantis nedidelius meilės moderniam menui ir požiūriui į garso grožį daigelius, vis dar ieškantis savo klausytojų, jau baigėsi. Nuskambėjo paskutiniai jo akordai. Šauksmas tyruose, o gal Sizifo darbas, nes kitos meno šakos savo šiuolaikiškumu lengviau iki žmonių širdžių prisibeldžia, gal jos, iš pirmo žvilgsnio, lengviau apčiuopiamos, ne tokios efemeriškos. Aštuoni unikalūs festivalio projektai savo išskirtinę publiką vis dėlto surinko. Šiek tiek minčių – apie du simfoninei muzikai ir lietuvių kompozitoriams skirtus koncertus.

Danguolė VILIDAITĖ

Simfoninės vizijos

Rugsėjo 29-osios vakarą festivalis pakvietė į vienintelį „Permainų muzikos“ koncertą „Šviesos angelas“, skirtą simfoninės muzikos opusams. Jo dalyviai: Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vadovas ir vyriausiasis dirigentas Modestas Pitrenas), dirigentas Robertas Šervenikas, pianistas Lukas Geniušas.

Pirmasis atliktas kūrinys – žymaus suomių modernizmo atstovo Einojuhanio Rautavaaros Simfonija Nr. 7 „Angel of Light“ / „Šviesos angelas“ tapo šio koncerto pagrindiniu motu. Ši simfonija – vienas žymiausių autoriaus opusų, net buvo nominuota „Grammy“ apdovanojimui kaip „geriausia klasikinė šiuolaikinė muzikos kompozicija“.

XX a. pabaigoje kompozitorius išgyveno mistinį – metafizinį periodą, svarbiausiu įkvėpimo šaltiniu jam tapo angelo vaizdinys, ateinantis iš vaikystės svajonių, vizijų, kartais niūrių ir dramatiškų. Tuomet E. Rautavaara pradėjo rašyti „Angeliškąsias

trilogijas“. Simfonija Nr. 7 – tik vienas ciklo fragmentas, skambantis kaip priešprieša kontraboso koncertui „Sutemų angelas“.

Atrastame individualiame muzikos stiliuje E. Rautavaara modernias išraiškos priemones ir technikas laisvai derina su neoromantine pasaulėžiūra, romantiniu mistiškumu. Kartais eklektiškoje, postmodernioje jo muzikos kalboje galima išgirsti kitų kompozitorių nedidelius tematinius inkliuzus, pamėgtus orkestruotės būdus (šiuo atveju – Gustavo Mahlerio) ar programinius elementus, kaip ženklus ar užuominas (pvz., gaidžio giesmė, simbolizuojanti šviesos pergalę prieš tamsą, simfonizuotas stačiatikių religinės muzikos fragmentas).

Šios simfonijos interpretacijoje didelį įspūdį padarė pilnas, sodrus simfoninio orkestro garsas, tikslūs pučiamųjų instrumentų įstojimai ir nuosekliai, logiškai dirigento atskleista dramaturgija. O štai atliekant kitą šiame koncerte skambėjusį opusą – Vytauto Bacevičiaus Simfoniją Nr. 6, „Kosminę“, gilesnio stiliaus pajautimo kiek pritrūko. Pasigedau gyvesnio „žaidimo“, jeigu taip galima pasakyti, ritmais, kontrastingais sąskambiais ir faktūromis.

Prie „kosminės muzikos“, kaip V. Bacevičius pats ją vadino, kompozitorius sugrįžo

paskutiniaisiais gyvenimo metais. Nors sakoma, kad kompozicinis šio autoriaus braižas pasižymi logiškumu, konstruktyvumu, tuo periodu muzikas vis dėlto labiau pasitikėjo pasąmonės – kaip neišsenkančio kūrybinio šaltinio – tyrinėjimu, principu, kurį pats vadino „instinktyviu komponavimu“. V. Bacevičius kalbėjo apie „aukštesnes dimensijas, sferas, kuriose nebeegzistuoja laiko ir erdvės sampratos. Manoma, kad savo vizionieriškomis idėjomis, jeigu ne sudėtinga istorinė politinė Lietuvos situacija, mūsų krašto muzikinę kultūrą kompozitorius būtų paveikęs ne mažiau nei Mikalojus Konstantinas Čiurlionis.

Kartu su fortepijonu

Witoldas Lutosławskis laikomas vienu žymiausių ne tik Lenkijos, bet ir viso XX a. kompozitorių, muzikos avangardo atstovų. Įdomus faktas: dirigavimui koncertuose jis pasirinkdavo beveik vien tik savo kūrybą, argumentuodamas tuo, kad vargu, ar kuris nors jo laikmečio šios specialybės atstovas norės pasirinkti jo opusus, o jeigu ir taip, tai greičiausiai šiam nebeužteks kantrybės ir laiko juos gerai išstudijuoti.

Prie fortepijoninio koncerto žanro kompozitorius prisilietė gana anksti, jį kurti pradėjo dar Antrojo pasaulinio karo išvakarėse, deja, visi šio opuso eskizai buvo prarasti. (Įdomu, kad, pabėgęs iš nacių nelaisvės, kompozitorius kurį laiką pragyvenimui užsidirbdavo Varšuvos baruose grodamas būtent fortepijonu.) Vėliau ne kartą įvairių atlikėjų skatintas parašyti šiam instrumentui, galutinai prie šio žanro sugrįžo tik 1987-aisiais Zalcburgo festivalio užsakyamu. Premjera įvyko kitais metais festivalyje „Varšuvos ruduo“.

Festivalio „Permainų muzika“ koncerte įsiminė galingas W. Lutosławskio koncerto fortepijonui ir orkestrui garsas, kartais gąsdinantis savo fatališku skambėjimu, dramatiškomis užuominomis; taip pat efektingas L. Geniušo solo; ir tobulas, sakyčiau, įspūdingas orkestro bei solisto di-

„Lietuvių muzikos“ tema

alogas, jų derėjimas tarpusavyje, dirigento darbas – pribloškia pasirinktas beprotiškas, beveik neįmanomas pagroti tempas. Nors fortepijonas šiame kūrinyje dažnai naudojamas labiau kaip mušamasis instrumentas ar tarsi kaip viena iš orkestro instrumentų spalvų, stebino ne tik šio jauno pianisto virtuoziškumas, atliekant šiuolaikinę kompoziciją, bet ir atrastų spalvų gausa bei prasmingumas.

Dar galima prisiminti, kad „Varšuvos ruduo“ ilgai buvo bene vienintelė galimybė lietuvių kūrėjams išvykti už geležinės uždangos, susipažinti su moderniausiomis muzikos tendencijomis, išgirsti kūrinius, nepaveiktus vadinamojo socrealizmo. W. Lutosławskis daugumai jų tapo savotišku komponavimo principų guru. Šiame festivalyje 1993 m. atlikta ir jau anksčiau minėta V. Bacevičiaus „Kosminė simfonija“. ►

„Šviesos angelas“: Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras, dirigentas R. Šervenikas, pianistas L. Geniušas. Dmitrijaus Matvejevo nuotr.

„Žvaigždžių lietus II: Lietuvos muzika“: Klaipėdos kamerinis orkestras, dirigentas V. Baltakas, solistai M. Bačkus, P. Giunteris, R. Mataitytė.
KKS archyvo nuotr.

Kai lyja žvaigždėmis

◀ Finalinis festivalio vakaras – koncertas „Žvaigždžių lietus II: Lietuvos muzika“ – antrasis šiųmetei „Permainų muzikai“ paruoštas Klaipėdos kamerinio orkestro (meno vadovas – Mindaugas Bačkus) projektas, tarsi minčių arka kartu su pirmuoju pasirodymu, skirtu Amerikos kompozitorių kūrybai, gražiai sujungė ir įprasmino visą programą. Šiuolaikinei lietuvių muzikai skirtame vakare nuskambėjo net dvi premjeros: Jono Tamulionio „Koncertas keturioms“ styginių orkestrui, demonstruojantis skirtingų griežiamųjų instrumentų grupių galimybes, ir Vykinto Baltako „Spicules II“ violončelei (M. Bačkus) ir styginiams, kuriantis ritminių ir intonacinių mikrostruktūrų labirintus, jomis pinantis įvairias faktūrines erdves su kartais prasiveržiančiais gana melancholiškais (ar desperatiškais) violončelės solo epizodais.

Itin gražiai šiame kontekste suskambo hipnotizuojantis Žibuoklės Martinaitytės

kūriny „Nunc fluens. Nunc stans“ mušamiesiems (Pavelas Giunteris) ir styginių orkestrui. Užbūrė jo atmosfera. Muzikoje tarsi

nieko itin drastiško nevyksta: nuolatinis tų pačių elementų pakartojimas, charakteringi styginių *glissando* ir flažoletai, malonus

garsų mirgėjimas, simboliškas gongo ir varpelių garsas... Autorė, kaip jai būdinga, ir šioje kompozicijoje garsais tyrinėja žmogiškos egzistencijos klausimus. Šįkart tai gyvenimo, nuolat besisukančios ir mus įtraukiančios būties laiko tema, laiko, kurio tėkmė vėliau tarsi amžinybėje sustingsta, kažkur ištirpsta.

Klausantis stebino netikėtas muzikos spontaniškumo jausmas.

Norėčiau tik priminti, kad Ž. Martinaitytė laikoma viena ryškiausių vidurinės kartos orkestrinės muzikos kūrėjų Lietuvoje. Ji ne kartą įvertinta ypatingais apdovanojimais ne tik mūsų šalyje, bet ir užsienyje, sakykime, „Global Music Awards“ aukso medaliais, Guggenheimo fondo stipendija, teikiama tik išskirtinio talento menininkams.

Finalinis akcentas

Koncerto ir viso festivalio pabaigai pasirinktas Osvaldo Balakausko, vieno didžiausių lietuvių moderniosios muzikos autoritetų, efektingasis „Concerto brio“ smuikui (Rusnė Mataitytė) ir kameriniam orkestrui. Tai kitokio pobūdžio kūrinys, itin veržlus ir dinamiškas, nuo pat pirmos minutės įtraukiantis ir nepaleidžiantis. Klausantis stebino netikėtas (žinant šio kompozitorius gana logišką požiūrį į kūrybą, jo pomėgį rašant remtis įvairiomis matematinėmis garso ir ritmo reguliavimo sistemomis) muzikos spontaniškumo jausmas.

„Concerto brio“ savo nuotaika tarsi atitinka patį pavadinimą ir žanro esmę. Dviejų virtuozų varžybose šįkart, sakyčiau, orkestras ir solistė buvo lygiaverčiai. Klaipėdos kamerinis neusileido meistriškumu smuikininkei R. Mataitytei, kuriai, beje, šis kūrinys ir buvo dedikuotas. Šio vakaro dirigentas, anksčiau jau minėtas kompozitorius V. Baltakas imponavo mokėjimu muziką suprasti ir išjausti, atrasti kiekvienam opusui tik jam būdingą charakterį, kvėpavimo ritmą. Bravo!

D. Vaičekas: jei nebus meno ir kultūros, gyvensime depresyviuose miestuose

Trys savaitės JAV, keturi išskirtiniai didmiesčiai, 23 žmonių grupė, susitikimais, paskaitomis, renginiais, diskusijomis intensyvios dienos ir begalė įspūdžių bei idėjų. Lietuvos fotomenininkų sąjungos Klaipėdos skyriaus vadovas Darius Vaičekas vasaros pabaigoje dalyvavo tarptautinėje lyderystės programoje IVLP (*International Visitor Leadership Program*) „Socialinių pokyčių skatinimas per meną“ JAV. Jos metu pagrindinis dėmesys skirtas per meninę veiklą ir iniciatyvas vykstantiems socialiniams pokyčiams vietinėse bendruomenėse.

Kristina KUČINSKAITĖ

Atstovavo Lietuvai

– *Gal galėtumėte plačiau papasakoti, ką apima IVLP?*

– Ši programa vyksta jau labai seniai, nuo 1940 metų. Ją vykdo Jungtinių Valstijų valstybės departamentas per Švietimo ir kultūros reikalų biurą. Programos idėja paprasta, pagal įvairias sritis – nuo ekonomikos, politikos, socialinių mokslų iki kultūros – iš įvairiausių pasaulio šalių atrinkami tų sričių lyderiai ir kviečiami į JAV susipažinti su amerikietiškomis praktikomis. Tai savotiška amerikietiškosios žinios sklaidos kultūri-

nė ir socialinė strategija. Dalyvaujančios šalys – pačios įvairiausios. Mūsų grupės atveju pastebėjau, kad nemažas dėmesys šalims, kurias galima įvardyti kaip kritines ar ekonomiškai silpniau išsivysčiusias. Tai suprantama, tų šalių atstovams perteikiama amerikietiško modelio vizija, privalumai, jie skatinami naudotis amerikietiškomis praktikomis savo srityse namuose. Ir tai ne šiaip tušti žodžiai, IVLP didžiuojasi savo narių gretose turėdama daug ryškių asmenybių, daugiau nei 500 programos dalyvių yra dabartiniai ar buvę valstybių ar vyriausybių vadovai visame pasaulyje. Per tai pabrėžiama programos svarba – juk gal jiems pravertė įgyta patirtis? Ir neabejotinai per šią programą propaguojamas ir amerikietiškosios demokratijos modelis. Iš 23 mano grupėje buvusių programos dalyvių trečdalis buvo iš Afrikos valstybių, keli – iš Karibų baseino šalių. Vienas iš pavyzdžių –

Eritrėja, kuri JTO susirinkimuose balsuoja už Rusiją, atvirai palaiko proputinistišką režimą. Atrodytų, kodėl kviešti atstovus iš šios šalies? Bet jie kviečiami būtent tam, kad būtų galima skleisti gerąją demokratijos žinią.

– *Kaip pats atsidūrėte programos dalyvių gretose?*

– Programa uždara, nėra jokio atviro kvietimo, ir šiaip sau į ją nepakliūsi. Programos nominantų atranką vykdo įvairiose šalyse veikiančios JAV ambasados ir konsulatai. Per juos atrinkami ir patikrinami kandidatai, o pagrindinė programos dalyvių atranka vykdoma Vašingtone.

IVLP vyksta ištiesus metus skirtingoms profesionalų grupėms, pavyzdžiui, kai pats vykau į pokalbį ambasadoje, ten sutikau lietuvių prokurorą, dirbantį Europos Komisijoje, jis tuo pačiu metu vyko į kitą IVLP grupę, jos nariai ruošėsi gilinti teisės žinias JAV. Tos grupės gali būti įvairios – su dėmesiu ekonomikai, politikai, tam tikroms teisėsaugos problemoms – labai įvairios sritys ir problematika.

Pats buvau atsirinktas neatsitiktinai, JAV ambasada Vilniuje apie mane žino jau ketverius metus – tiek laiko jau dirbame kartu. Susipažinome, kai pateikiau paraišką dėl paramos po Lietuvą keliaujančios Edwardo Sheriffo Curtiso fotografijų parodos organizavimui. Per ketverius metus pavyko surengti net 27 parodas skirtinguose miestuose ir miesteliuose mūsų šalyje. Taigi buvau gerai žinomas ambasados darbuotojams, per tą laiką pasikeitusiems net keliems kultūros atašė. ►

Anot fotomenininko D. Vaičekausko, pas mus tebetruksta verslo atstovų suvokimo, kad investuoti į meną apsimoka. Jungtinėse Amerikos Valstijose yra Asmeninio archyvo nuotr.

Jungtinių Amerikos Valstijų valstybės departamento būstinė prie JTO. Niujorkas.

IJLP dalyviai prie muziejaus Olanoje, Niujorko valstijoje.

◀ Pasiteiravo, ar norėčiau dalyvauti programoje, ir delegavo mane. Tai vyko praėjusių metų pavasarį, ir tik šių metų pradžioje sužinojau, kad praėjau atranką ir buvau atrinktas dalyvauti programoje, atstovauti Lietuvai. O kokia bus grupės sudėtis, kokia bus tų trijų savaitių dienotvarkė, sužinojau tik likus mėnesiui iki išvykimo į JAV.

Visai kita patirtis

– *Atvirai deklaruojame, kad esame atvira demokratiška valstybė, bet akivaizdu, kad vis dar tebesame labai monokultūrinė visuomenė. Kaip jautėtės tapęs tokios*

margos grupės nariu, kokias išvalgas sau pasidarėte?

– Dalyvių geografija buvo tikrai įvairi – Nepalas, Egiptas, Turkija, Nigerija, Tanzanija, Karibų baseino šalys, Pietų Korėja ir t. t. Europai atstovavo Prancūzija, Vokietija, Olandija, Slovėnija, Lietuva ir dar Baltarusija, tiesa, jos atstovė jau beveik penkerius metus gyvena Vilniuje. Gerai pagalvojus, kažin ar iš pačios Baltarusijos pavyktų išvažiuoti į tokią kelionę, o jei pavyktų, nežinia, kas lauktų grįžus.

Jau minėjau, kad dėmesį atkreipė dalyviai iš ne visada demokratiškų valstybių. Įdomu, kad įvairių išvykų metu JAV lankėme nemažai organizacijų, kultūros lauke gyvندانčių LGBTQ+, juodaodžių, prigimtinių gyventojų problemas, tad vėliau su konservatyvesnių šalių atstovais išsivystė įdomių diskusijų. Aš pats neturiu absoliučiai jokių nusistatymų, nesvarbu, rasės, lyties ar religijos pagrindu. Man įdomu žmonių įvairovė, tad jaučiausi tikrai puikiai.

Visi programos dalyviai dirbame kultūros srityje, esame kolegos ir palaikėme ypač šiltus santykius. Bet pastebėjau, kad mūsų didelė grupė natūraliai segmentavosi, formavosi atskiros grupelės, tarsi sąsąmoningai suveikia tam tikras kultūrinis žinių lauko kodas, traukiantis prie žmonių su bendru žinių bagažu. Pavyzdžiui, buvo grupė, kuri po dieninių užsiėmimų vakarais eidavo į džiaz klubus, susitikdavo pabendrauti bare, bet kolegos iš Afrikos šalių turbūt nė karto neprisijungė.

Kitas dalykas, ką ir grupės susitikimo metu sakiau, priešingai nei JAV ar kai kuriose kitose šalyse su kolonijine istorija, Lietuvoje neturime išsisenėjusių rasinių problemų, tam nėra istorinio pagrindo, net žymios kitų rasinių atstovų koncentracijos šalyje. Mūsų problemos kitos, ypač įtampos ir sandūros su kaimyne Rusija. Mūsų imperialistinė patirtis visai kita.

O žiūrint plačiau, po JAV konstitucijos iškart juk sekė mūsų, Abiejų Tautų konstitucija, o ir mūsų LDK didžiųjų kunigaikščių propaguota atvirumo ir tolerancijos politika buvo unikali.

Kasdien – nauji susitikimai

– *Minute jūsų grupės segmentaciją. Ar užčiuopėte, kas buvo tie bendravardikliai,*

jungiantys skirtingų šalių atstovus, ir be ko negalėjo pritapti kiti?

– Buvo įdomu pamatyti, kad tam tikras vakarietiškos kultūros suvokimas ir vartojimas, kurį laikome universaliu, iš tiesų toks nėra. Pavyzdžiui, būdami Santa Fè mieste, bendravome su mus lydėjusiu buvusiu Naujosios Meksikos universiteto profesoriumi, jis mus vežiojo po įvairias vietas, buvome ir prie Rio Grandės kanjono, įsišnekėjome ir juokavome, kad gaila, jog nėra laiko nuvykti ir iki Rosvelo, kultinės, begalę NSO konspiracijų įkvėpusios vietos. Visi juokėmės, bet mačiau, kad kolegai Kailašui iš Nepalo tas pavadinimas nieko nereiškia. Kitas pavyzdys: tarp Santa Fè ir Albuquerko kursuojantis traukinys vadinasi „Trail Runner“, tai akivaizdi nuoroda į klasikinę amerikiečių animacinę filmuką „Road Runner“, ir vėl matau, kad kolega nepalietis visiškai nesupranta. Pasikalbėjome apie tai, ir supratau, kaip kultūrinės patirtys formuoja mūsų pasaulėvaizdį – Kailašas vaikystėje gyveno kaimo vietovėje, kur nebuvo televizijos, vargiai buvo elektra – jis nieko nežino apie amerikietiškus animacinius filmukus, kultinius serialus ar konspiracijų teorijas. Ir tai yra fundamentalūs skirtumai, nes tie plačiai populiarūs

Paskaita apie meninį aktyvizmą. Niujorkas.

dalykai ilgainiui tampa savotišku pamatu, padedančiu greitai rasti bendrą kalbą. Juoko kultūra, humoras dažnai remiasi masinės kultūros kodais, tad, jei jų neatpažinti, lieki kažko nesupratęs.

– Gal galite apibendrintai papasakoti, iš ko susidėjo IVLP programa?

– Aplankėme keturias valstijas. Pradėjome Niujorke, ten aplankėme ir Olbanį, Niujorko valstijos sostinę. ►

Indianapolis. Indianos valstija.

Po paskaitų. IVLP dalyviai Indianapolyje.

Džiazo klube Indianapolyje.

◀ Po to vykome į Indianapolį Indianos valstijoje, Santa Fė Naujojoje Meksikoje ir Denverį Kolorade. Kiekvienoje vietoje laukė mūsų grupei paruošta programa, turėjome

keturis palydovus, kiekviename mieste buvo atsakingas vis kitas. Taip pat kiekviename mieste turėjome mus priimančią organizaciją. Kiekvieną dieną nuo ryto lankydavome

mės keliose vietose, vykdavo susitikimai, paskaitos, diskusijos. Pavyzdžiui, mums pasakoja apie kultūros finansavimo modelius Niujorke – kaip finansuoja miestas, kaip valstija, kokios būna nevalstybinės organizacijos, labdaros organizacijos ir t. t. Arba galbūt vyksta paskaita apie meninį aktyvizmą, kaip menininkai savo veiksmais keičia socialinę erdvę. Arba gal vykstame į organizaciją, dirbančią su LGBTQ+ ir juodaodžių bendruomene, sužinome, kokia jų teisių atstovavimo patirtis, kokie iššūkiai ir problemos. Beje, buvo įdomu sužinoti net ir naujų terminų, pavyzdžiui, BIPOC – juo apibūdinami visi nebaltaodžiai (*Black, Indigenous, People of Color*).

Programa tikrai nebuvo sausa – Niujorko Brodvėjaus teatre matėme kultinį miuziklą „Some Like It Hot“. Bilietai kainuoja po 200 dolerių ir jų gauti labai sunku, bet mūsų palydovas Niujorke – buvęs aktorius, jis ir surado bilietų grupei. Tai neįtikėtinas jausmas – salė sausakimša, ir žinai, kad esi renginyje, į kurį bilietai iššluojami visam sezonui. Kitas toks unikalus potyris – apsilankėme beisbolo varžybose Albuquerque, o Denveryje – Alanis Morissette miuzikle. Dar

Albuquerque. Naujosios Meksikos valstija.

Pueblo atstovas Mišnokas Santa Fė gatvėje.

nepamirėjau meno centrų ir galerijų lankymo. Niujorke buvome MoMA, ten turėjome galimybę susitikti su kuratore, prisidėjusia prie šiuo metu pasaulyje labai žymaus naujųjų medijų menininko Refiko Anadolo kūrinio „Unsupervised“ pristatymo. Šiame meno projekte dirbtinio intelekto programa nuolat filtruoja visą MoMA turimą kūrinių archyvą ir generuoja vis naujus vaizdus. Tokie susitikimai buvo tikrai nepaprasti.

Kitoks finansavimo modelis

– Ar buvo kažkas, ką būtų galima įvardyti kaip pagrindinę IVLP programos ašį, jungiančią visus šiuos vizitus ir patirtis?

– Mūsų programa vadinosi „Socialinių pokyčių skatinimas per meną“ (*Social Changes Through Art*) ir ši ašis buvo gana ryški. Organizacijos, su kuriomis bendravome, galėjo dalytis būtent tokia patirtimi, kai per meninę veiklą vystosi kažkoks socialinis poslinkis. Dėl to aplankėme nemažai organizacijų, kurių darbe svarbią vietą užima rasinė nelygybė, diskriminacija lyties pagrindu ir t. t. Matėme tikrai gerų pavyzdžių. Svarbu, kad šalia tų gerų idėjų buvo pasakojama ir apie finansavimo modelius, kurie padėjo paremti tų idėjų įgyvendinimą. Pas mus, jei organizacija siekia įgyvendinti savo idėją, turi galimybę eiti per kultūros programas, fondus, iš jų galima surinkti iki 80 proc. reikiamų finansų, tuomet dar 20 proc. galbūt pavyks surinkti iš privataus sektoriaus. JAV atvirkščiai – 20 proc. gal pavyks gauti iš vyriausybinių ar valstijų programų, bet didžioji dalis finansavimo bus iš privačių šaltinių.

Pavyzdžiui, lankėmės teatre, kuris atsirado teatro trupei susidomėjus apleistais pastatais ir sumanius ne tik parodyti ten spektaklių, bet įkurti teatrą. Jie pasisamdė darbuotoją finansavimo paieškai, jis per pusmetį surinko 6 mln. JAV dolerių, po to dar beveik 3 mln. Su tais pinigais jie beveik

Remdami kultūrą ir meną, verslininkai prisideda prie gražesnės aplinkos ir laimingesnės bendruomenės kūrimo. Padėdami kitiems jie taip padeda ir sau.

IVLP dalyviai iš Baltarusijos, Kolumbijos ir Pietų Korėjos Olbanyje.

iš naujo perstatė pastatą, kuriame šiuo metu sėkmingai vyksta teatro veikla ir įvairios kitokios veiklos. Savo kelionėje matėme ne vieną tokį pavyzdį, ir tai buvo tikrai įdomu, nes kitose šalyse toks kultūros finansavimo modelis nėra įprastas.

Dalytis su bendruomene

– JAV gajos filantropijos tradicijos, netruksta garsių privačių fondų ir t. t. Pas mus to nėra, tad kažin, ar tokių pavyzdžių galima daug rasti?

– Tai nėra taip paplitę, bet kažkiek ir jų esama, atsiranda, tik gal gerosios patirtys nėra labai viešinamos. Juk Lietuvoje yra su verslo atstovais aktyviai dirbančių privačių meno galerijų, jie perka kūrinius, remia parodų ar kūrėjų išvykas į užsienį. Kai dirbi seniau tame lauke, turi daugiau patirties ir informacijos, bet jauni kūrėjai neturės tos patirties, o labiau patyrę nesidalys. Kam dalytis informacija, dar persivilios tą remiantį verslininką. Dažnai tenka susidurti su tokiu mąstymo ir veiklos modeliu.

Taigi ir pas mus egzistuoja visokių galimybių, bet mes patys, kultūros ir meno lauko atstovai, esame įpratę pasitikėti valdišku rėmimu ir per daug nedarome, kad situacija keistųsi. Be to, ir pokyčiui reikėtų laiko – šiaip nuėjus pas verslo atstovus, jie tau pinigų tikriausiai neduos, reikia mokėti prisistatyti ir pristatyti savo viziją, įtikinti galimus investuotojus jos svarba ir sėkme. JAV šis procesas yra gerai įvaldytas. Juk akivaizdu, kad niekas nevyksta vakuume, sociumas, kad ir kokie margi būtų jo elementai, yra visuma, kur visos dalys susijusios. Paprastai tariant, jei esi sėkmingas verslininkas – ne vienas pats pasieki savo sėkmę, tai padėjo padaryti kolegos, darbuotojai, bendruomenės nariai. Būdami JAV, matėme šį suvokimą – jei esi sėkmingas, daliniesi su bendruomene, jai padėkoti. Iš to ir atsiranda filantropijos idėja. O kažką duodant bendruomenei, skatinamas jos užimtumas, žmonės vykdo kultūrinę veiklą, ir visas tas procesas savaime yra investicija. Labai paprastai kalbant, toks verslininkas tuomet gyvena gražioje terpėje, jo vaikai auga gyvybingoje bendruomenėje, turi daug veiklų – viskas susiję. ►

Studijoje pas komančių menininką Nocona Burgessą. Santa Fė.

◀ Pas mus vis dar vyrauja labai fragmentiškas požiūris, trūksta platesnio matymo. Jei menininkas prašo paramos – jis prašo ne išmaldos, ir verslininkas savo ruožtu turi būti dėkingas, kad menininkai kuria. Jei nebus meno ir kultūros, gyvensime depresyviuose miestuose.

Mūsų kultūrininkų užduotis – garsiau apie tai kalbėti. Atrodo, kad kartais jaučiamės esantys žemesnio statuso nei verslininkai, nesuprantame, kad esame gyvybiškai svarbūs savo bendruomenėms ir nemokame patys savęs įvertinti.

Keičia aplinką

– *Grįžtant prie pagrindinės programos ašies, socialinio pokyčio per meną – JAV tokių pavyzdžių, kur pasitelkus menines, ekologines ir kitas iniciatyvas transformuojami ištisi rajonai, netrūksta. Ar panašių pavyzdžių galime rasti Lietuvoje?*

– Vienas ryškiausių – 9-ojo dešimtmečio viduryje Vilniuje vykęs menininkų inicijuotas Užupio respublikos judėjimas. Nesakau, kad viskas gerai su gentrifkacija, bet tai proceso išdava – niekas sąmoningai to nesiekė, kad menininkai Užupį pavers prabangiu rajonu. Menininkai tiesiog kuria ir per tai keičia aplinką, socialinę tos vietos sanklodą. Tas pats Vilniuje vyko stoties rajone su gatvės meno festivalio piešiniais ant pastatų, atsirandančiais naujais barais ir

restoranais (kaip „Kiaulė rūke“) su labai aiškiai išreikštomis meninėmis ir socialinėmis idėjomis. Ir tai kūrė jaukią meninę aplinką, susidedančią iš įdomių objektų, reiškinų, kurie traukia žmones. Ir tai savaime keitė tą aplinką.

– *Vardijami pavyzdžiai – iš sostinės. Kodėl jie tokiu mastu nevyksta pas mus, ko trūksta uostamiesčiui?*

– Kritinės masės. Pas mus taip pat vyksta procesai, bet žymiai lėčiau ir neatneša tokio greitai pastebimo efekto kaip Vilniuje. 20 metų dirbu Klaipėdoje kultūros lauke ir prieš daugiau nei dešimt metų, kai rengėme gatvės meno projektus, grafičiai buvo nykstanti meno rūšis. Dabar, pasinaudojant Europos jaunimo kultūros sostinės metais, miestas vėl buvo apipiešiamas, galima matyti, kaip jis keičiasi, jame atsiranda madingų meniškai apipavidalintų vietų, sutraukiančių daugybę žmonių. Kai kurios vietos nunyksta, yra nugriaunamos, tačiau atsiranda naujų. Tikiu, kad po 10–15 metų Klaipėda bus tikrai kokybiškai geresnis miestas. Mums tiesiog trūksta kritinės žmonių masės. Klausimas, kodėl taip atsitinka, nes pačių gyventojų kaip ir netrūksta – rytais ir vakarais gatvės užsikišusios, aplink miestą rajonuose pilna žmonių, turime ir studentų – vietinių ir užsieniečių, tik jie nedalyvauja kultūriniame miesto gyvenime. Kaip tai keisti – klausimas, į kurį bandome atsakyti patys.

Kitas dalykas, kurį reikia pripažinti, labai daug priklauso ir nuo vietos savivaldos. Geriausias pavyzdys – mūsų senamiestis.

Nuolat deklaruojama, kad jį reikia gaivinti, bet kartu norima išlaikyti kaip tylią zoną. Tai – disonansas. Kol vyko Kultūros sostinės metai ir senamiestis buvo pravertas, jame vyko įvairių veiklų, iniciatyvų, bet vos metai pasibaigė – tegul triukšmaujantys menininkai pakuojasi ir iškeliauja. Tais metais savo veikla įrodėme, kad net ir nedideliais resursais, bet turint noro bei idėjų, galima kažką įdomaus sukurti. Tačiau tada pradeda bambėti gyventojai, politikai išsigąsta, kad taps nepopuliarūs daliai elektorato, ir viskas vėl apmiršta.

Pažiūrėkime į Kauno senamiestį – buvo priimtas sprendimas jį atidaryti, leisti vykti naktiniam gyvenimui ir jis gyvas, pilnas žmonių. Tereikia valios.

Investicijos atsiperka

– *Kokiu būdu menininkai gali prisidėti prie socialinių pokyčių savo bendruomenėje kūrimo?*

– Iš tiesų menininkai neturi rūpintis socialiniu pokyčiu, tai ne jų darbas. Iš kelionės į JAV pasidalysiu labai įkvėpusiu pavyzdžiu – Santa Fė miesto istorija. Pasirodo, JAV tai trečias pagal svarbą meno rinkos miestas, nors pagal savo dydį JAV masteliais jis būtų kažkas panašaus į Gargždus Lietuvoje. Jame veikia virš 400 meno galerijų ir centrų, pavyzdžiui, Canyon Road gatvėje kiekviename name yra kokias nors meno ar kultūros įstaiga. Domėjausi, kaip tai nutiko. O istorija labai paprasta ir susiklosčiusi natūraliai. Nuo XX a. 2–3 dešimtmečių veikia svarbi geležinkelio linija tarp Santa Fė ir Albuquerko, yra dar viena, taigi šis miestas – reikšmingas transporto mazgas. Ir jį aptarnaujančiam verslui, geležinkelininkams reikėjo menininkų, kurie galėtų apipavidalinti įvairias paslaugas, padėtų ieškant įvairių dizaino sprendimų – buvo daug užsakymų ir darbo kūrėjams. Menininkai ten turėjo darbo, pridėkime tai, kad geras klimatas, nebrangu, tad po truputį ir iš kitų vietų pradėjo atvykti vis daugiau menininkų, ilgainiui kūrėsi jų bendruomenės. Tada prisijungė ir kitos grandies žmonės – įvairūs meno kuratoriai, vadybininkai, atsidarė galerijos, kuriose aktyviai rūpintasi menininkų reprezentacija, ieškota galimybių parduoti jų kūrinius. Santa Fė pradėjo darytis madingas – jame buvo tiek daug

įdomių dalykų, ėmė atvažiuoti vis daugiau žmonių jau kaip meno vartotojų. Taigi žinią apie miestą paskleidė galerininkai, ne menininkai. Kalbant apie Klaipėdą ar bet kokią miestą, menininkai tiesiog daro savo darbą, iš jų nereikia reikalauti pokyčių mieste.

Tarp meno vartotojų ir menininkų tarpininkauja kita grandis – kultūros operatoriai, vadybininkai, bet pas mus tas sektorius dar nėra labai tvirtas, dažnai kultūros vadybininkai ir yra patys menininkai.

Bet vėl susiduriama su finansavimo klausimu. Menininkai turi turėti pakankamą finansavimą. Pavyzdžiui, kūrėjas, norintis išpiešti pastatų sienas, iš savo kišenės nesamdys keltuvo ir nepirks dažų. Klausimas: ar tai svarbu miestui, kurį jis nori puošti, verslui, veikiančiam tame mieste, – ar jie suinteresuoti turėti vizualiai patrauklią erdvę?

Atrodo, paprasta, netrūksta sakančių, kad prašykite paramos ir gausite iš verslo. Dirbantys kultūros lauke žino, kaip Lietuvoje sunku rasti verslo atstovų, remiančių meno iniciaty-

vas, ypač jei kalbama apie neilgalaikius kūrinius. Tikrai tebetrūksta verslo atstovų suvokimo, kad visi meno reiškiniai mieste ilgainiui pradeda kelti tų vietų vertę, investuoti į meną apsimoka. Įsivaizduokite, turėjote nekilnojamojo turto objektų Užupyje, o menininkai neįtikėtinais pakėlė jų vertę. Net pragmatiniu požiūriu investicija tikrai atsipirko.

Ir pas mus taip buvo

– Kalbate apie verslo sektoriaus švietimą. Gal parsivežėte kokių nors idėjų iš JAV? Kaip pas amerikiečius išsivystė filantropijos tradicijos?

– Iš tiesų nemažai apie tai galvojau ir supratau, kad klausiti reikia ne to. Reikia kelti klausimą, kada ir pas mus taip buvo. Kalbant apie mūsų situaciją, reikia suprasti, kad sovietinis laikotarpis nubraukė visą

turėtą istoriją, o ji tikrai buvo įspūdinga – Kretinga, Plungė, Mėmelis, Kaunas, Vilnius. Filantropijos idėjos pas mus egzistuoja nuo LDK laikotarpio, didikų giminės, pavyzdžiui, Oginskiai, Tiškevičiai, Radvilos, šioje srityje nuveikė labai daug. Kretingos architektūra – didikų palikimas. Kam didikams reikėjo funduoti viešųjų pastatų statybas, rūpintis jų atsiradimu – galėjo sau Tiškevičius ramiai keliauti po Italiją, kam rūpintis parkų kūrimu Lietuvoje, leisti tam daugybę pinigų. Iš tiesų viskas labai elementaru, jei nenori, kad žemiausi visuomenės sluoksniai maištautų, turi jiems kurti kažkokią pridėtinę vertę – parką, teatrą, muziejų, galeriją – visi bus užimti, mėgausis. Gerink aplinką, ir joje dirbantys žmonės bus laimingesni, nei gyvenantys tik šalia prekybos centrų, į kuriuos nuėję jausis depresyviai, nes neturi pinigų niekam nusipirkti.

Būdamas JAV, permąščiau ir suprantu, kad mes viską turėjome, ir tai buvo palyginti neseniai. ►

IVLP grupė su jos vadovais Denveryje.

◀ Savo mieste taip pat turėjome filantropijos tradicijas, verslo elitą, kuris labai daug investavo į miesto gerinimą ir puoselėjimą.

– *Jūsų nuomone, įmanoma sugrąžinti filantropystės tradicijas ir kaip prie to priėti?*

– Nėra taip, kad jų visi nebūtų. Juk turime verslininkų, kurie kaupia meno kolekcijas, apie tai primena MO muziejaus istorija, „Tartle“ galerija, Lewben meno fondas.

Kurį laiką rengiamos įvairios edukacijos, bet jas suvokiame tik kaip darbą su vaikais, senjorais, o reikėtų kalbėti apie tai platesniu požiūriu.

Juk seniau tiesiog buvo savaime aišku, kad užsisakyti portretą ar paveikslą, architektūrinį ar parko projektą, remti menininką – svarbus priklausymo tam tikram socialiniam sluoksniui ženklas.

Denverio gatvėje.

Protinga strategija

– *Kaip turėtų vykti toliaregiškas dialogas tarp meno ir verslo sektorių?*

– Pas mus tebėra gajus požiūris, kad menininkas yra kažko prašantis vargeta. Ne. Mes esame lygūs – visi savo srities profesionalai, visų darbas vienodai reikalingas bendruomenei ir visi turime vieni kitiems padėti. Menininkų veiksmas yra naudingi, tiems patiems verslams jie neša naudą.

Pavyzdžiui šiandien neįtikėtina populiaru loftų idėja priklauso menininkui Jurgiui Mačiūnui, tai jis sumanė apleistus pastatus pritaikyti menininkų studijoms, gyvenimui. Dabar tai labai populiarus konceptas, ir niekas net nebežino, kas jo pradininkas. Šią idėją jau seniai perėmė verslas ir iš to kraunasi didelius pinigus. Tai elementarus pavyzdys, kokios reikšmingos meno sektoriuje kylančios idėjos.

Gerai įvardijate, turi vykti dialogas ir jis po truputį mezgasi. Štai Vilniuje išskyla dar vienas didžiulis stiklinis pastatas ir jo savininkai supranta, kad turi ieškoti būdų, kaip jį išskirti iš kitų tokių pat stiklinių pastatų, tad savo fojė skiria meno ekspozicijoms. Tai, beje, labai įprasta didžiuosiuose JAV miestuose. Verslui tai daug nekainuoja, bet tikrai kuria pridėtinę vertę. Neseniai ir Klaipėdoje esančiame verslo biure padėjau eksponuoti meno kūrinius – klientai atėję pajus visai kitą prestižą, nei lankydami

Naujosios Meksikos muziejuje Santa Fė apžiūrint Edwardo S. Curtiso fotografijas.

patalpose su pigiomis reprodukcijomis. Man atrodo, kad tai svarbus argumentas – remdami kultūrą ir meną, verslininkai prisideda prie gražesnės aplinkos ir laimingesnės bendruomenės kūrimo. Padėdami kitiems jie taip padeda ir sau.

– *Dar grįžkime į JAV. Kas šioje kelionėje paliko didžiausią išpūdį?*

– Kaip vieta labiausiai patiko Santa Fė – tai buvo netikėtas atradimas. Buvo įdomu ste-

bėti daugybę meno, o šalia – ir prigimtinių tautų kultūrą. Sutapo, kad pataikėme į kartą per metus vykstančią šventę, kai prisistato įvairios gentys, vyksta jų darbų mugė, įvairūs renginiai. Išskirtinė ir Santa Fė architektūra – jokių daugiaaukščių, gatvelės tinka pėstiesiems, pastatų stilius kitoks, bet idėja europietiška.

Didelį išpūdį paliko ir Denverio meno muziejus. Tai prestižinė meno įstaiga, didžiulės erdvės, eksponuojami pasaulyje

Paskaita šiuolaikinio šokio teatre Albuquerke.

Asmeninio archyvo nuotr.

žymių menininkų kūriniai. Be to, jame šiuo metu taip pat eksponuojami ir *chicano* (ispanakalbių amerikiečių) bendruomenės subkultūrų kūriniai, visiškai pagrindžio *Low Ride* menas, savitas savo kultūriniais įvaizdžiais, raiška. Ir jis eksponuojamas taip pat pagarbiai, kaip Van Gognas ar Picasso. Tai sukrečia gerąją to žodžio prasme. Ir, aišku, tai labai protinga strategija – per tai pritraukiama didžiulė nauja auditorija.

Apie tvarumą nemąsto

– **Kokį susidarėte išpūdį – ar amerikiečiai aktyvūs kultūros vartotojai?**

– Žmonių daug ir visur, iš tiesų ir pats domėjauisi šiuo klausimu. Kaip supratau, lankytojų trūkumu niekas nesiskundžia, ir tie lankytojai – ne tik turistai. Tiek meno muziejai, tiek teatrai turi lankytojų. Tikrai neatrodo, kad menininkai kurti ir egzistuoti patys sau.

Jau nekalbu apie vizualią kultūrą gatvėse – pavyzdžiui, Denveryje dauguma rajonų išpiešti monumentaliais kūriniais, tie vaizdai supa tave.

– **O ar buvo patirčių, per kurias supratote, kad amerikietiška svajonė ne visada pati geriausia? Gal yra dalykų, kuriuose mes esame geresnėse pozicijose?**

– Lietuva maža, bet pasižiūrėkite, kokios pas mus gajos tvarumo idėjos, nebeturime plastikinių šiaudelių, kavinėse taip pat plastiko beveik nelikę. Štai sėdime kavinėje ir kavą geriamo iš keraminių puodelių, tai, beje, ir estetiška. Būnant JAV pritrėnkė, kad, atrodo, apie tvarumą visai nemąstoma – visur plastikas ir visai nesukama dėl jo galvos. Ypač ryškiai tai pastebėjome mes, europiečiai, mums jau nemalonu teršti, palikti tokį didelį plastiko pėdsaką.

Kitas dėmesį atkreipęs dalykas, kalbant apie meną, – nors yra daug genialių menininkų ir jų kūrinių, taip pat labai daug neaukštos meninės vertės darbų, masinės estetikos, banalios raiškos, lyg būtų Jūros šventės mugėje.

Taip pat pastebėjau, kad nėra jokio kūniškumo, net teiravausi, kokia situacija nuoga kūną vaizduojant mene, gavau atsakymą, kad plačioji visuomenė tam vis dar per daug puritoniška. Pas mus juk tai seniai norma. Viešai deklaruojamo nuogo kūno ten beveik nepamatysi. Ir tai buvo keista, įdomus kontrastas. Teigiama, kad amerikiečių visuomenė – laisviausia pasaulyje, ten supa neįtikėtina stilių, raiškos, žmonių įvairovė ir šalia to – keisti sąstingiai.

– **Ką planuojate daryti su parsivežtu kelioms išpūdžių ir patirčių bagažu?**

– Yra kelios linijos. Viena paprasčiausių, ir to iš mūsų tikimasi, – gerosios patirties sklaida, pasidalijimas su bendruomene.

Taigi artimoje ateityje planuoja kelis susitikimus Klaipėdoje ir toliau regione – papasakosiu, kaip veikia amerikietiški meno ir kultūros rėmimo modeliai. Manau, tai tikrai bus aktualu jaunų kūrėjų bendruomenei.

Kita kryptis – idėjos ir projektai, kaip elgtis su potencialiais filantropais. Konkretų minčių dar neįvardysiu, bet apie tai daug galvoju ir stengsiuosi kažką su tuo daryti. Galvoje sukasi naujų veiklų ir modelių idėjos, kaip būtų galima diegti naujas tradicijas Klaipėdoje ir gal plačiau regione. Yra minčių apie naujos meno rezidencijos atsiradimą Kretingoje, kur būtų galima įtraukti ir JAV fondus, atsivežant amerikiečių menininkų.

Trečias dalykas – bene svarbiausias – pats grupės narių ryšių tinklas ir per jį atsiveriančios galimybės. Matau tame didžiulę reikšmę, susipažinome ir susidraugavome 23 žmonės iš viso pasaulio, visi dirbame kultūros srityje ir galime toliau kurti tarpautinių partnerystės idėjas. Vos grįžęs dar spėjau pateikti paraišką šiuolaikinio meno projektui, vienijančiam Lietuvą ir Nepalą. Taip pat jau ruošiu fotografijos projektą, sujungiantį Egiptą, Tunisą ir Lietuvą. Labai mažai žinome vieni apie kitus. Jei ne IVLP programa, nežinočiau, į ką kreiptis konkrečioje šalyje, o gal net nekiltų minčių kreiptis.

Mūsų grupės suartėjimas ir galimybė toliau vystyti bendradarbiavimą, įtraukiant Lietuvos meną ir kultūrą, – didžiulė šios programos dovana.

„Kvaili pinigai“ – kai tikra istorija

Įsivaizduokite, kad esate įtakingas knygų kritikas, kuriam labai rūpi pinigai ir kuo daugiau jų užsidirbti. Kaip tik pastebite, kad kadaise legendinis rašytojas, pavadinkime jį Antonijumi Antanaičiu, išleido naują knygą...

Andrius RAMANAUSKAS

Kadrai iš filmo „Kvaili pinigai“ (rež. C. Gillespie, 2023).

Gudrus verslas

...Deja, Antanaitis nebe tas rašytojas, koks buvo kadaise. Jo tekstai nebeaktualūs, jo skaitytojų gretos vis retėja, o socialiniuose tinkluose jis vis girtas prirašo šiems laikams nepriimtinių nesąmonių. Tada jums gimsta geniali idėja. Nueinate į visas bibliotekas, kur tik įmanoma, ir pasiskolinate visas Antanaičio knygas, kurias tik galite rasti. Vėliau jas parduodate internete. Už kiekvieną knygą imate po 10 eurų. Tada grįžęs namo parašote labai kritišką recenziją ir sumalate į miltus naują Antanaičio knygą ir dar viešai pavadinate rašytoją *šikniumi* už visas politiškai nekorektiškas nesąmones, kurių jis prirašė girtas socialiniuose tinkluose.

Jūsų dėka visuomenė atsimerkia ir pasibaisi Antanaičio elgesiu. Tampa nebemadinga turėti Antanaičio knygą savo lentynoje. Daugelis nori pasekti jūsų pavyzdžiu ir atskratyti jo knygy. Pasipiktinę žmonės taip pat parduoda Antanaičio knygas. Po visų skandalų dabar interneto turgūs pilni Antanaičio rašliavų. O ir pačios jo knygos taip nuvertėja, kad tos, kurios dar vakar kainavo 10 eurų, dabar vos trijų eurų tevertos. Tada jums baigiasi mėnuo, ir tenka visas Antanaičio knygas, pasiskolintas iš bibliotekos, grąžinti. Todėl einate į internetą ir visas knygas superkate, mokėdamas po tris eurus. Kadangi prieš tai jas parduote po 10 eurų, jūs uždirbate po septynis eurus už kiekvieną knygą ir visas sąžiningai grąžinate bibliotekai.

Visas šis verslas turėjo jums puikiai pavykti, jūs tai darėte šimtus kartų ir visada išlįsdavote praturtėjęs. Tačiau šį kartą viskas pasisuka ne taip, kaip planavote. Dabar jūs esate ne vienintelis, kuris žino kelis purvinius triukus. Pasirodo, tie keli rašytojo Antanaičio fanai labai įsižeidė, kai jūs sutaršėte jo naują knygą. Jie pasidomėjo jumis ir pamatė, kad pasiskolinate visas rašytojo knygas iš bibliotekos ir parduote internete po 10 eurų už kiekvieną.

Tad pasipiktinę Antanaičio fanai dabar patys sugalvojo ką gudraus. Jie susimetė visas savo santaupas ir nupirko visas Antanaičio knygas, kokias tik galėjo rasti internete. Tada kiekvienas jų parašė nuoširdų viešą tekstą, kaip jie užaugo su Antanaičio knygomis, kaip jos praturtino jiems vaikystę ir jiems visai nesvarbu, kad rašytojas dabar senas ir nebeaktualus.

Rašytojo Antanaičio įvaizdis netikėtai vėl prisikelia iš pelenų. Net tie žmonės, kurie nesidomėjo šiuo skandalu, dabar patys nusiperka kurią nors jo knygą ir įsideda asmenukę su ja į socialinius tinklus. Antanaičio knygų vertė pašoka į neribotas aukštumas. Dabar geriausiu atveju gali nusipirkti kurią nors dešimt kartų perskaitytą jo knygą už 100 eurų.

Po šios velniavos viešoje erdvėje tam gudriam literatūros kritikui artėja liūdno dienos. Jam baigiasi terminas, ir jis turi grąžinti knygas bibliotekai. Bet užuot supirkęs jas pigiai, kaip tikėjosi, už Antanaičio knygas kritikas dabar turi pakloti neregėtas sumas. O kadangi dabar kritiko niekas

nemėgsta, niekas jam ir neparduoda. Jis priverstas paskelbti bankrotą.

Kirtis Volstrytui

Taigi filmas „Kvaili pinigai“ pasakoja apie iš tikrųjų nutikusią istoriją, tačiau finansų rinkoje. Tik čia vietoj Antanaičio knygų figūruoja nuskurdęs kompiuterinių žaidimų parduotuvių tinklas „GameStop“ Amerikoje 2021 m. Tuo metu kai kurie stambūs Volstryto vilkai pamanė, kad „GameStop“ parduotuvių tinklas yra pasmerktas žlugti. Nes kas šiais laikais eina į parduotuvę pirkti žaidimų, kai jų galima nusipirkti ir atsisiųsti internetu? Maža to, „Covid“ virusas išvis apsunokino tokius verslus. Tad Volstryto vilkai nusprendė užsidirbti pinigų lažindamiesi, kad „GameStop“ akcijų kaina kris. Tai vadinama trumpuoju pardavimu. Tai tarsi pasiskolinti knygą iš bibliotekos, parduoti ją kam nors kitam ir tikėtis, kad vėliau ją nusipirksi pigiau, o paskui grąžinsi bibliotekai. Tik čia knyga yra akcijos, biblioteka – brokeris, o tas gudrus knygų kritikas yra Volstryto vilkas.

Kai kurie žmonės, dėl pandemijos priversti sėdėti namie, susivienijo „Reddit“ socialiniame tinkle ir nusprendė pamokyti manipuluoti rinka įpratusius investuotojus Niujorke. Šie paprasti internautai manė, kad „GameStop“ yra nuostabi parduotuvė, jie su ja užaugo ir daugelis jų ten vaikystėje pirkdavo žaidimus. Taip pat jie nekentė

Istorija daug įdomesnė už filmą

NAUJAS FILMAS

Pavadinimas: „Kvaili pinigai“ („Dumb Money“).

Žanras: biografinė komiška drama.

Sukurta: 2023 m. JAV.

Režisierius ir scenarijaus autorius: Craigas Gillespie.

Aktoriai: Paulas Dano, Pete'as Davidsonas, Vincentas D'Onofrio, America Ferrera, Sethas Rogenas.

Operatorius: Nikolas Karakatsanis.

Kompozitorius: Willas Batesas.

Trukmė: 1 val. 45 min.

Amžiaus cenzas: žiūrovams nuo 16 metų.

Volstryto šulų, nes jie bando užsidirbti pinigų žlugdydami niekuo dėtus verslus. Nes kai stambūs investuotojai susitaria ir pradeda statyti savo pinigus už kokio nors verslo akcijų nuvertėjimą, tada rinka į jų veiksmus reaguoja, ir verslai nuvertėja vien dėl šių turčių iš Volstryto įtakos.

Taigi, norėdami atkeršyti, internautai pradėjo masiškai pirkti mėgstamos parduotuvės akcijas ir taip užkėlė jų kainą, kol ji pasiekė juokingai aukštą lygį – daugiau nei 300 JAV dolerių už vieną akciją. Tai brangiau nei „Apple“, „Google“, „Tesla“ ar bet kurios kitos tikrus pinigus uždirbančios įmonės akcijos.

Situacija visai išslydo iš kontrolės, kai tas manipuliacijos ciklas pasikartojė dar porą kartų, tik jau didesnėmis sumomis. Internautai atsilaukė nepardavę brangių akcijų ir privertė kelis investicijų fondus bankrutuoti, nors šie dar galėjo pradžioje leisti sau turėti milijoninių nuostolių, bet vėliau jie siekė bilijonus. Kova tarp Volstryto ir „Reddit“ vartotojų užsitęsė tiek, kad privalėjo įsikišti valdžia. Volstryto šulai kaltino internautus, kad šie dirbtinai sukėlė žlungančio verslo vertę ir manipuliuoja rinka. O internautai atsakė: „Argi jūs visą laiką darote ne tą patį?“

Ne šedevras, bet...

Filmas orientuojasi į vieną internautą, kuris ir užvirė šią košę. Kytas Gilas nuspren-

džia pradėti investuoti. Vaikinas už visas savo santaupas nusiperka sunkius laikus išgyvenančio kompiuterinių žaidimų parduotuvių tinklo „GameStop“ akcijų. Jis savo idėjomis pasidalija internete. Nors iš pradžių jis turi mažai sekėjų, vėliau netikėtai jo pasakojimai apie investavimą ir Volstryto šulų godumą išpopuliarėja. Kyto Gilo sekėjai taip pat ima pirkti „GameStop“ akcijas vien todėl, kad įvartytų į bankrotą kelis finansų ryklius.

Šios varžybos netrukus pakrikštijamos Dovydo kova prieš Galijotą ir prikausto viso pasaulio dėmesį. Pasirodo, kad bendram tikslui susitelkę paprasti žmonės gali pasiekti neįtikėtinais daug – net priversti rimtai paprakaituoti patį finansų pasaulio centrą. Atsimenu, pats sekiau šią epopėją, nes anuomet užsienio spaudoje buvo neįmanoma nuo jos pabėgti. Istorija tuo metu buvo tokia garsi, kad net Lietuvoje keli žymūs žmonės nusipirko „GameStop“ akcijų.

„Kvaili pinigai“ (*Dumb Money*) – tai terminas, kuriuo apibūdinami žmonės, investuojantys į akcijų rinką nežinodami, ką jie daro. Šie investuotojai panašūs į avis, kurios seka paskui bandą. Jie perka akcijas, kai jos brangios, ir parduoda, kai jos pigios. Jie pasitiki gandai, klauso kitų patarimų ir investuoja ten, apie ką daugiausiai kalbama. Jie netikrina faktų, nenaudoja duomenų ir analizės. Jie mano, kad gali pergudrauti rinką, bet galiausiai praranda pinigus. Galiausiai šie žmonės sukelia daug triukšmo, bet jų strategija neturi daug prasmės.

„Protingi pinigai“ (*Smart Money*) yra kitas terminas. Tai žmonės, kurie investuoja į akcijų rinką, turėdami žinių ir įgūdžių. Jie panašūs į vilkus, kurie medžioja grobį. Jie perka akcijas, kai jos yra pigios, ir parduoda jas, kai jos brangsta. Jie vadovaujasi logika, tyrimais ir strategija, o ne emocijomis, intuicija ir sėkme. Jie žino, kaip išnaudoti rinką, ir galiausiai uždirba pinigų. Šie investuotojai dažnai turi informacijos, kurios neturi kiti.

Terminai „kvaili pinigai“ ir „protingi pinigai“ nėra įžeidžiantys ar pagiriantys, jie veikia apibūdina skirtingus investuotojų tipus ir jų elgesį rinkoje. Vis dėlto kai kurie žmonės gali įsižeisti arba pasipuikuoti, kai juos pavadina kvailais ar protingais pinigais. Šie terminai taip pat yra reliatyvūs ir subjektyvūs, nes investuotojai gali turėti skirtingų tikslų. Kaip ir situacijoje su „GameStop“ parduotuvių tinklo akcijomis. Žmonės jas pirkė, nes norėjo pakenkti turtingiems Volstryto dėdėms, o ne patys praturtėti. Nors tiesos dėlei reikia pasakyti, kad ne visi išlaikė šį išbandymą, kai kurie susigundė lengvais pinigais ir per naktį tapo milijonieriais pardavę akcijas.

Apie patį filmą nėra prasmės daugiau kažką pasakyti. Jis ne šedevras, bet pakankamai geras, kad papasakotų, nuo ko viskas prasidėjo ir kas įplieskė šią ugnį, kad net iki šiol apie tai kalbama. Tikra istorija turi daug niuansų ir kur kas daugiau įdomių detalių, bet į filmą visko nesutalpinsi. Tačiau tiems žiūrovams, kurie domisi pinigų tematika ir niekada negirdėjo apie šį įvykį, filmas „Kvaili pinigai“ gali būti puiki įžanga.

„Inkultūracija“:

Tarptautinio kultūros festivalio „Inkultūracija“ atidarymo renginys. Pokalbis „Popkultūra mene: jausmų istorijos“: žurnalistas R. Zemkauskas, menininkė J. Vaitkutė, fotografas T. Kazakevičius, Lietuvos dailininkų sąjungos Klaipėdos skyriaus pirmininkė doc. N. Poškutė-Jukumienė, rašytojas doc. dr. R. Kmita.

Ryškus ir energingas. Toks buvo uostamiesčio kasdienybę pagyvinęs Klaipėdos knygų mugės tradiciją tęsiantis tarptautinis kultūros festivalis „Inkultūracija“. Rugsėjo 25–30 d. Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitytės viešosios bibliotekos erdves užliejo rožinė spalva, o su ja – ir intensyvi, daugiabriaunė, į literatūros fundamentalumą orientuota programa, kiekvienam dalyviui leidusi stabtelėti, pažinti, mąstyti ir pasijusti svarbia miesto kultūros bendruomenės dalimi.

Evelina ZENKUTĖ

Pasiteisinę pokyčiai

Pernykštė jubiliejinė, dešimtoji Klaipėdos knygų mugė atvertė naują istorijos puslapį. Lankytojams pasiūlytas intriguojantis „Inkultūracijos“ pavadinimas ir visiškai kitoks, nei būta iki šiol, formatas – seniau dvi dienas trukdavusį renginių siautulį pakeitė į daugiau nei savaitę suskaidytą programą.

Laiku įvykusi metamorfozė, ko gero, liudija Klaipėdos apskrities Ievos Simonaitytės viešosios bibliotekos brandą ir drąsą.

Rizika pasiteisino. Organizatorių siekis žodį „inkultūracija“ integruoti į uostamiesčio gyventojų kasdienybę tampa vis labiau apčiuopiamu – dar pernai egzotiškai skambėjęs pavadinimas, šiemet tariamas vis drąsiau, o Klaipėda turi originaliu ir prasmingu vardu pakrikštytą reiškinį, kuris dar geriau atliepia kultūros vartotojų poreikius.

Per 20 į šešių dienų programą sudėtų renginių visą savo grožį ir prasmę atskleidė juose dalyvaujant dozuotai, neskubant, atsipūtus. Taigi klaipėdietiškai. Panašaus pobūdžio knygoms ir literatūrai skirti festivaliai neretai ima priminti maratoną: kaip pamatyti kuo daugiau; kur rasti laisvą vietą salėje; ar pavyks gauti išsvajotą autoriaus parašą. „Inkultūracija“ jau antrus

metus siūlo kitokią patirtį – ramų tempą, intymią ir kamerinę aplinką, galimybę prieš ar po renginio išgerti kavos, pasilabinti su pažįstamais, ramiai apžiūrėti knygų leidėjų (mugė, žinoma, išliko, šiemet ji tęsėsi dvi dienas) siūlomą produkciją, be didesnės konkurencijos renginių dalyviams užduoti norimus klausimus. Tiesiog būti ir mėgautis, patirti bendrystės jausmą.

Juk apie tai – ir šiuolaikinė, kompleksiška, įtrauki biblioteka. Jos centre – knyga, o aplink ją skirtingomis jungtimis – per įvairaus pobūdžio renginius, projektus, galimybę dirbti ir mokytis, susitikti ir dalytis patirtimi – kuriama bendruomenė, stiprinami tarpusavio ryšiai, puoselėjamos tradicijos ir diegiamos naujovės.

augti ir auginti

Pirmoje eilėje iš dešinės: Klaipėdos apskrities levos Simonaitytės viešosios bibliotekos direktoriaus pavaduotoja K. Kundrotienė, bibliotekos direktorė dr. L. Juchnevič, kultūros ministro patarėja D. Zutelienė, kultūros viceministrė D. Urbanavičienė. Vytauto Petriko nuotr.

Literatūros surišti

Nors šių metų „Inkultūracija“ švietė rožine spalva, ryškiu ir įvairiu koloritu festivalį nuspalvino gausi renginių programa: nuo

rašytoją Rimantą Kmitą, menininkes Nerinę Poškutę-Jukumienę, Jolitą Vaitkutę, fotografą Tadaž Kazakevičių ir žurnalistą Rytį Zemkauską subūrusios įvadinės diskusijos apie *popsą* mene iki triukšmingo baigiamąjo pankroko grupės „Arklio galia“ koncerto.

Pristatydama šių metų temą, Klaipėdos apskrities levos Simonaitytės viešosios bibliotekos direktorė dr. Laura Juchnevič pabrėžė, kad bibliotekininkai tikrai nenuobodūs, šįkart jie siūlo nedidelę provokaciją – į literatūrą pažiūrėti kaip į visų meno šakų pagrindą. Vienokia ar kitokia briauna šis leitmotyvas palietė kone kiekvieną vykusį renginį.

Ilgą kelią iš Ukrainos į Klaipėdą įveikusi, beje, lietuviškų šaknų turinti reporterė Marija Paplauskaitė su žurnaliste Agne Bukartaite ir filosofu Vytautu Dekšniu jautriai aptarė literatūrinio reportažo žanrą karo siaubiamoje šalyje. Muzika ir lyrika susipynė poeto Rimvydo Stankevičiaus ir atlikėjo Olego Ditkovskio susitikime. Ypatingą požiūrį į literatūrą režisieriaus Eimunto Nekrošiaus kūryboje akcentavo jo artimieji, bičiuliai ir kolegos. Apie tapybos ir rašymo sąsajas pasakojo JAV gyvenantis litvakų tapytojas Samuelis Bakas. Kino ir literatūros jungtis užčiuopti bandė belgų rašytojas ir režisierius Jeanas-Philippe'as Toussaintas, kurio, kaip paaiškėjo susitikime, senelis kelerius metus buvo Klaipėdos įgulos viršininku. Įžvalgomis apie lietuvių autorių knygose aptinkamus biblinius motyvus pasidalijo ►

Edukacija suaugusiems „Rožinės sūpynės“ su teatro „Lino lėlės“ direktore V. Narveišyte.

Arvido Jasmanio nuotr.

„Asmeninės patirtys: fotografija, antropologija ir susijungimas su savo objektu“: susitikimas su fotografu T. Kazakevičiumi.

Edukacija suaugusiesiems „Vaizdų kalba“ legendinėje jachtoje „Lietuva“. Arvido Jasmanio nuotr.

R. Stankevičiaus ir O. Ditkovskio kūrybinių paralelių renginyje. Aurimo Pociaus nuotr.

Šiomet festivalis „Inkul-
tūracija“ siūlė nedide-
lę provokaciją – į litera-
tūrą pažiūrėti kaip į visų
meno šakų pagrindą.

Literatūrinio-kultūrinio almanacho „Baltija 2023“ pristatymas su menotylininke D. Ruškienė, almanacho „Baltija“ redaktorė S.

Pokalbis „E. Nekrošiaus teatras: režisierius, aktorius, literatūra“ ir A. Liugos dokumentinio filmo „Nutulinti horizontai“ peržiūra Klaipėdos dramos teatre: aktorė R. Šaltenytė, prozininkas, dramaturgas S. Šaltenis, aktorius I. Reklaitis, scenografas M. Nekrošius, kostiumų dailininkė N. Guliajeva, teatrologas A. Liuga. Vytauto Petriko nuotr.

Pokalbis apie aistrą garso kokybei su V. Ančeriu ir D. Tamošiūnu. Vytauto Petriko nuotr.

„Ten, kur smelkiasi dabartis: kinas ir literatūra“: susitikimas su J.-Ph. Toussaintu. Dalyviai: literatūros tyrinėtojas ir kritikas, vertėjas prof. dr. V. Bikulčius, vertėja L. Rimkuvienė, belgų rašytojas ir kino režisierius J.-Ph. Toussaintas. Aurimo Pociaus nuotr.

Stiprinamasis pokalbis: doc. dr. M. Šidlauskas, doc. dr. A. Juozaitis, aktorė R. Šaltenytė, teatrologas S. Šaltenis, teatrologė S. Šimana. Aurimo Pociaus nuotr.

„Simbolių kalba vaizde ir dienoraštyje“: virtualus susitikimas su dailininku S. Baku. Dalyviai: S. Bako muziejaus vedėja I. Šadzevičiūtė, litvakų dailininkas S. Bakas (JAV), moderatorė, istorikė R. Matimaitytė. Vytauto Petriko nuotr.

◀ filosofas Gintautas Mažeikis ir literatūrologė Dalia Jakaitė, o R. Kmita su šveicarų rašytoju Pendro Lenzu diskutavo itin aktuali slengo ir dialekto vartojimo šiuolaikinėje literatūroje tema.

Ir tai toli gražu ne visi šių metų tematiką atliepus susitikimai. Net antro aukšto

bibliotekos fojė pristatytą T. Kazakevičiaus fotografijų parodą „Tai, ko nebebus“, kurią pats autorius įvardijo kaip meilės odę Tėvynei ir regiono žmonėms, galima laikyti aiškios fabulos vienijamomis nedidelėmis fotoesė – taigi literatūriniais pasakojimais.

V. Tarasovo knygos „Būgnininko dienoraščiai“ pristatymas džiaz klube „Kurpiai“: V. Tarasovas ir S. Simana.

Sėkmės raktai

Net į nemokamus renginius prisišaukti, rodo, daug mačiusius ir pasirinkti iš ko turinčius žmones – nelengva užduotis. Vis dėlto, pasižvalgęs po salę, kiekviena pokalbyje, susitikime išvysi ir uostamiesčio kultūros lauko, akademinio sluoksnio, švietimo srities atstovus, ir visiškai jaunas, dar niekada nematytus veidus. Vieni jau užauginti, kiti dar tik jaukinami inkultūruotis. Vadinas, prisišaukti įmanoma.

Ko gero, svarbų vaidmenį čia atlieka kiekvienais metais vis kažką naujo pasiūlanči programa. Nedidelėje šalyje ir dar mažesniame mieste išlaviruoti randant vis naujų temų, pokalbių kampų, neišseklojusių pavardžių, naujų formų – nemenkas iššūkis. Bet tai veikiausiai ir yra raktas.

Ši „Inkultūracija“ – ne išimtis. Jei po šilto ir prasmingo knygos apie Ireną Veisaitę pristatymo panorote kažko džiazuojančio, prašau, „Kurpiuose“ jūsų lauks perkusininkas Vladimiras Tarasovas su gitaristu Viliumi Ančeriu. O gal po pokalbio apie garso kokybę su V. Ančeriu ir Donatu Tamošiūnu norisi grįžti prie kultūros ir literatūros? Jokių problemų, užsukite į almanacho „Baltija“ pristatymą. Stinga dar

Pokalbis su rašytojais P. Lenzu ir R. Kmita apie slengą šiuolaikinėje literatūroje bare „Herkus Kantas“: vertėja A. Jackutė, poetas, rašytojas P. Lenzas (Šveicarija), rašytojas, literatūros tyrinėtojas doc. dr. R. Kmita, moderatorė – Rytų Anglijos universiteto doktorantė, Britų literatūrinio vertimo mokslinių tyrimų grupės narė, dėstytoja K. Garanašvili. Vytauto Petriko nuotr.

Susitikimas su ukrainiečių reporterė M. Paplauskaite: vertėja M. Monk, reporterė M. Paplauskaitė, filosofas V. Dekšnys, žurnalistė A. Bukartaitė. Aurimo Pociaus nuotr.

kažko? Išbandykite edukacijas. Jų šiomet buvo dvi, kurių viena, „Vaizdų kalba“, organizuota unikaliaje vietoje – jachtoje „Lietuva“. Tad turbūt tas balansas tarp netikėtumo ir tradicijos, tarp avantiūros ir kasdienių aktualijų ir paperka. Aišku, užsienio autoriai taip pat.

Pastaraisiais metais itin reikšminga „Inkultūracijos“ dalimi tampa į festivalį įsiliejančios tarptautinės pavardės. Šįkart uostamiestyje apsilankė jau minėti ukrainietė reporterė M. Paplauskaitė, visame pasaulyje vertinamas belgų rašytojas J.-P. Toussaintas ir bestselerio „Čia aš varataris“ autorius šveicaras P. Lenzas, pora svečių iš Latvijos – apie žydų virtuvę paskaitą skačiusi Latvijos universiteto Judaikos studijų centro projektų vadovė Svetlana Pogodina ir charizmatiškasis Williamo Shakespeare'o žinovas režisierius Lauris Gundaras; virtualiai ankstų rytą iš JAV (Bostono) kalbėjo S. Bakas, o Vokietijoje gyvenantis mokslininkas Axelis E. Walteris vaizdo įrašė kvietė padiskutuoti apie poetą Simoną Dachą.

O kitamet?

Šiomet „Inkultūracija“ baigėsi. Intriga išlieka. Šįkart festivalyje dalyvavo beveik 70 svečių. Kiek jų sulauksime kitamet? 2023-

Grupė „Arklio galia“. Festivalio uždarymo koncerto akimirka.

Vytauto Petriko nuotr.

aisiais renginiai vyko ne tik bibliotekoje, bet ir Klaipėdos dramos teatre, džiaz klube „Kurpiai“, kavinėje „Kavos architektai“, bare „Herkus Kantas“, jachtoje „Lietuva“. Į kokias erdves organizatoriai pakvies 2024-aisiais? Šiomet, be tradicinių susitikimų, pristatymų ir diskusijų, į programą įtrauktas dokumentinis filmas, paroda, koncertas. Kokias naujas formas išvysime kitamet? Šį rudenį

„Inkultūracija“ švytėjo rožine spalva. Koks bus kito festivalio koloritas?

Į šiuos klausimus bus atsakyta. Prireiks tik šiek tiek kantrybės. Aišku viena: kitamet „Inkultūracija“ – ir žaisminga, ir intelektualinė – klaipėdiečius pasitiks kitokia, ūgtelėjusi, sykiu išliks uostamiesčio kultūros bendruomenę vienijančiu, brandinančiu ir naujų patirčių suteikiančiu reiškiniu.

Poetinis desantas Dzūl

Lietuvos pajūrio poetams festivalyje „Poetinis Druskininkų ruduo“ šiemet atstovavo E. Karnauskaitė, N. Kliukaitė-Kepeniė, J. Sučylaitė ir D. Molytė-Lukauskienė.

Nijolė KLIUKAITĖ-KEPENIENĖ

Į „Poetinį Druskininkų rudenį“ važiuome atsidarę visus langus. 27 laipsniai šilumos. Įdomu, ką pats švedų astronomas Celsijus pasakytų apie temperatūros pokyčius. Mes, pavyzdžiui, keturios eiluojuotos iš pajūrio, svarstėme artėjančią galimybę tiesiog kieme po langu auginti apelsinmedžius, gal net ananasus. Džiugu, bet ir labai neramu. Jeigu Žemės ašis pasviro – kaip kaire ausimi teko girdėti – turės iškrypti ir mūsų vidinė ašis, ir realybė, su kuria poetai ir šiaip sunkiai susidraugauja, išslys mums visai iš po kojų. Kokios pasekmės? Kas ten žino: gal nebematuosime savo poetinio pasiutimo jokiais poetiniais laipsniais ir tapsime tokie „normalūs“, kad lengvai prisitaisykime prie bet kokių realybės slinkčių?

Tokio ir kitokio nerimo graužiamos, vėluodamos, nes kantriai laukėme, kol leidykla „Druka“ iškeps žadėtąją „Baltiją“, pagaliau pasiekėme Druskininkų medinės architektūros stebuklą – vilą „Imperial“, kurią nuo seno įpratome vadinti tiesiog „Širdelė“. („Širdelė“ irgi neramina, ir kaire, ir dešine ausimi girdėjau, kad pastatus žiemai ketinama palikti be šilumos kaip gardų kąsnį visaėdžiam darganų puvešiu.) Per metus išėjusių knygų pristatymas jau buvo smagiai įsibėgėjęs, vedėjai du jauni Mantai – Tamošaitis ir Toločka žaismingai žarstėsi generatyviniu požiūriu, leidyklų atstovai (mano akimis, irgi labai jauni) jaunatviškai įžūliai ramino – taip, ramino, nes tik toje poetinėje žemėje, kur jaunieji tebėra jauni ir drąsūs, nebaisios smegduobės.

Vakariniuose skaitymuose dominavo svečiai. Išskirčiau du autorius, palikusius neišdildomą įspūdį. Tai lietuvis Ramūnas Liutkevičius ir kanadietis Adamas Dickinsonas. R. Liutkevičiaus skaitymuose teksto autorius ir atlikėjas susivienija sunkiai nusakomoje žodžio, šokio ir melodikos jungtyje. Prieš žiūrovų akis iš žodžio randa si judesys, kuris atliepia ir savaip įprasmina performerio veiksmą ir žiūrovų lūkesčius. Įtampa pasiekama ne tiek per žodį, kiek per sintezę. Žiūrovai, įtraukti į jautrų autoriaus atsivėrimą, savo buvimu stabilizuoja ir įprasmina trapią, besiformuojančią čia

ir dabar teksto interpretaciją. Be didelio patoso ir labai savita stilistika atveriamos labai jautrios patirtys: *sveikstančios sielos, niekada nepagysiančios sielos klaidžioja sudaužytų likimų namuose, jas reikia sulipdyti iš naujo, pažirusią dėlionę surinkti į vientisą paveikslą* (Poetinis Druskininkų ruduo, leidykla „Vaga“, 2023, psl. 122). Tai ir daroma. Pasaulis tviriamas iš naujo.

Kanadietis A. Dickinsono eilėraščiuose susipina biologija ir mikrobiologija, chemija ir anatomija, žodžiu – visas gyvosios materijos tragizmas žlugimo akivaizdoje. Pavyzdžiui, eilėraštyje „Sveikinimas“ su skaitytojais labinasi albatroso išvirtę viduriai, kuriuose gali įžiūrėti ir paukštį pražudžiusį žiebtuvėlį, kietaodis vėžlys, *mėnesį šikęs virvės kaspinais* (ten pat, psl. 63), polietileno akmenėliai, randami *sudžiūvusių kupranugarių užkimštose žarnose* (ten pat, psl. 63). Jogos tamprės, poliesterio vilna, jūroje besirangančios tinklinės kojines ir kitos XXI a. vartotojiškumo realijos – visa A. Dickinsono eilėraščiuose veliasi į gniutulą. Eilėraščiai baisūs ir net atstumiantys, nes bado akis mūsų neatsakinigumo ir paviršutiniškumo išdavomis. Antra vertus, iš tų ryškių pasaulio kasdienybės detalių formuojasi iliuzinis žavesys, tarsi žiūrėtum į ryškiaspalvę realybės mozaiką, sunarstyta iš šiukšlių ir dar nemalonesnių nūdienos artefaktų.

Jaunųjų skaitymai visada išsiskiria ypatingu jauduliu. Vieni mikrofono link eina linkstančiomis kojomis, kiti, tik ir laukę savo eilės, mėgaujasi trumpa žvaigždės valandėle; vieni skaito klumpančiu iš jaudulio liežuviu, kiti geba daryti kone pranašo įspūdį. Norėčiau išskirti Uršulę Toleikytę, buvusią klaipėdietę, dabar gyvenančią Vilniuje. Jau keleri metai stebiu jos poezijos vystymąsi filosofijos kryptimi ir džiaugiuosi ramiu, bet tvirtu žingsniu. Vieną iš jaunųjų kasmet savo įsteigta premija apdovanoja poetas A. A. Jonynas. Šiemet jaunojo poeto laurai teko Alinai Bazentaitei, visus nuginklavusiai aiškia eilėraščio mintimi ir kone vaikišku nuoširdumu.

Visų poetų ir klausytojų pamėgti dviejų eilėraščių skaitymai, kuriuos paprastai veda Dainius Gintalas ir Ričardas Šileika, vyksta taip: poetas pasirenka jam didžiausią įspūdį palikusio autoriaus vieną eilėraščių, o kitą

ikijoje

skaito savo. Šiomet skaitymus pradėjo klai-
pėdiete Daiva Molytė-Lukauskienė. Kaip
vieną mėgstamiausių ji skaitė Juditos Vai-
čiūnaitės eilėraštį. Nekeista, nes šių dviejų
poecių pasaulėžiūra ir temos panašios – abi
ieško poezijos kasdienybėje. Savo eilėraštį
„Kaktusas Mekui“ Daiva skyrė Jonui Mekui.
Nekeista ir tai, kad savo eilėraštį poetai vis
dažniau kažkam dedikuoja. Pavyzdžiui,
Elena Karnauskaitė savo eilėraštį dedikavo
paukščiui, o mylimiausi (šiomet) poetu
pasirinko A. A. Jonyną. Jūratė Sučylaitė
skaitė J. Strielkūno eilėraštį „Tą naktį“, o jos
pačios eilėraštis prasideda žodžiais „esu tik
balsas“. Ne visiems šiame renginyje pavyko
paskaityti, todėl labai džiaugiuosi man su-
teikta galimybe, nes pagaliau galėjau prista-
tyti mūsų ką tik „iškeptą“ „Baltiją“, kurią ir
šiomet sudarė Sondra Simana. Iš almanacho
paskaičiau mūsų kraštiečio, dabar gyvenan-
čio Čikagoje, eilėraštį. Negaliu nepaminėti
Olitos Dautartaitės, skaičiusios ir Paulių Šir-
vį, ir J. Meką. Ypač išskirčiau J. Meko tekstą,
kuriame be menkiausio patoso pasakojama
apie vieno draugo žmonos laidotuves. Vyras
prarado žmoną ir nebežino, kaip tą skausmą
suvaldyti. Draugai jam padeda, nepalieka
vieno, kolektyviai skandina liūdesį aluje, bet
tas menkai tegelbsti, todėl, susėdę po žydin-
čia liepa, svarsto, ką čia dar padarius, kad
skausmas pasitrauktų, gal, sako, užkalkime
kaimyno namus, bet viskas baigiasi tiesiog
sėdėjimu ir žiūrėjimu į žvaigždes (kartu su
tuo, vos nenukentėjusiu, kaimynu). Ir tiek
tame paprastame tekste filosofijos, kad imi
suprasti – širdimi – tuos dalykus, kurių nė
vienas filosofas tau išaiškinti nemoka.

Festivalis „Poetinis Druskininkų ruduo“
visada baigiamas metų Jotvingio vainika-
vimu. Šiomet juo tapo žemaitis, ne sykį
Klaipėdoje viešėjęs, skaitęs ir parodas rengęs
Gvidas Latakas. Iš premiją pelniusios knygos
„Salos“ tenorėčiau paminėti paties Gvido
skaitytą eilėraštį, kuriame sakoma, kad kiek-
vienas vyras savo galvoje nešiojasi moters pa-
vidalo vaškinę žvakę, o jeigu ne tokią žibele,
tai kitokią. Šiaip ar taip – ŽIBELĖ turi būti.
Ta šviesele ir norėčiau tą įspūdžių kratinį
baigti, kviesdama norinčius gauti naujausią
„Baltiją“ ateiti ketvirtadieniais nuo 15 iki
17 val. į Lietuvos rašytojų sąjungos Klaipėdos
skyriaus būstinę (Aukštoji g. 9).

Artūras VALIONIS

Sezoniškumas

Automobilius Vilniuje galima statyti
įvairiose zonose:
yra mėlyna, šita tai brangiausia,
nes iš ten miesto šerdis
ranka pasiekiamą,
yra raudona, geltona, žalia.

Yra ir nemokamų, bet jos
gal net ne zonos
apskritai,
neturi aiškiai apibrėžtų ribų,
už kurių nevalia.

Prie mano namų
žalia zona.
Kartais matau ant
svetimų automobilių
paliktus
įspėjamuosius lapelius
už neteisingą stovėjimą.
Taip, neteisinga,
automobiliai skirti važiuoti.
Judesys ar bent menkiausias
virptelėjimas rodo pilnas
gyvybės. Tik
trumpą stabtelėjimą dar
pavyktų pateisinti.

Prie mano namų
žalia zona –
automobiliams,
transporto priemonėms,
bendrai kalbant.
O aš tūnu pilkojoje,
iš kurios kur tik nori,
atsispyrus užsispyrusiam šuoliui
užpakalinėmis kojomis, bet
tik nei į mėlyną,
nei į raudoną, nei į geltoną
ar žalią.

Kam skambina

Paskambino.
Atsiliepiau.

Girdžiu anoj pusėj
sako maloniū balsu

*Laba diena
skambinam iš tokios ir tokios
įmonės
norim jums nemokamai pasiūlyti
plastikinių langų būklės
įvertinimą*

O kam jūs skambinat?

įdomaujuosi ir
tikslinuosi

(o kažkur giliai širdyje jaučiu
kad mano langus
į pasaulį
įsivertint
gal ir būtų ne pro šalį
gal kiek apmusiję
įskilę kiauři
gal dar kas nors
tuo labiau jei išties
nemokamai)

Jums!

tvirtai atsako
akimirksniu

Tad neklauskit
kam skambina
vadybininkai

Jie

Skambina

Jums

Iš dalies apie fizines bausmes

Nesu gavęs
tėvo diržo
vaikystėj.

Vėliau
paauglys
o gan greit
praaugau
tuo labiau. ►

Tad anais
metais
pats pasiemiau
išsirinkęs
kelis
patinkančius
iš sukabintų
jo spintoje.

*Kad nedulkėtų
ir netrūnytų
be reikalo.*

Visus kitus
tuos atlikusius
atidaviau svetimiems.

*Kad nedulkėtų
ir netrūnytų
be reikalo.*

Nešiokim
į sveikatą.

Žiema žiema ir arkliui aišku – tik iliuzija kad pabėgsi iš kiema

šiandien debiutas
šiandien dokumentinio
trumpametražio premjera
pirmąsyk pamačiau ekrane savo širdį
iš pirmo žvilgsnio pasirodė didelė
mylinti gera ir drąsi
norėjo man kažką pasakyti
bet kinas buvo nebylus ir juodai baltas
tad tik žiopčiojo kaip į krantą išlipusi žuvis
gaudė orą pulsavo žemais
burbuliuojančiais tonais
atsimušančiais nuo dugno

žiūrėjome vienas į kitą
jausdami sielų giminystę
ir nepaaiškinamą keistą bendrumą

širdis ne tokia raudona kaip ją piešia

Režisūra

pavasaris
aš suimu delnais pievoje
dvi pirmas pasitaikusias sraiges
atnešu ant lieptelio į ežerą
atsargiai pasodinu vieną šalia kitos
kad vos vos liestųsi
ir iš geriausių vietų stebėtų auksinį
paviršiaus raibuliavimą
šalimais paguldau šviežiai nuskintą gėlės žiedelį
pirmąjį šiemet visą tokį geltoną geltoną
jos nekenčia viena kitos
tai jų pirmasis pasimatymas

Pasirodymas

juokiausi ir mėčiau kirvį
kaskart šauniai sugaudamas viena ranka
žiūrėjau į tolį viršum žmonių galvų
vienąkart apsuko pilną ratą ore
kiek anksčiau nei įprastai
gal stipriau išmečiau
gal slėgis pasikeitė
kažkur paklaida
pagriebęs už ašmenų
toliau juokiausi ir pokštavau
skausmas perskrodė vėliau
gerokai vėliau
kai užmečiau akį
kodėl gi nebepavyksta
elegantiškai švystelėti aukštyn

Kelionė Mozūruose

galėjau apeiti aplinkui
per pusdienį
bet prisėdau pavėsyje
lukterėti kol perkels
mačiau virvę po vandeniu
pririšusią keltą prie abiejų krantų
turėjau lauknešėlį
naminio serbentų vyno ir
namie kepto obuolių pyrago
ir gerą valandą
apgalvoti visas
blogas valandas

Sąmokslas

kasdieniai bandymai
įkrauti kamuolį į krepšį
iš viršaus tik iš viršaus
iš apačios nebuvo mados

kasdienė nuostaba kodėl
jokios esminės pažangos
juk pastangos atkaklios
o darbas nuoseklus

pritrūksta tiek
nedaug
visai
nedaug

bet lubos aiškiai
nubrėžtos
aukščiau nė per
mažiausio nago juodymą

nupūtęs dulkes nuo
pageltusių nuotraukų
atkapsčiau
pakastą šunį

sportiniai mano
bateliai
padirbinti gamykloj
inkaras vardu

Šleifas

širšės
kaip piktas pinigas
priskretusios prie manęs
jau dvi dešimtis metų
persekioja po visą Vilnių
Baltupiai Pilaitė Žvėrynas
aštuntas aukštas
penktas aukštas
pirmas aukštas
vis leidžiuosi bandau
sumėtyti pėdas
o joms visiškai vienodai rodo

išvaromos sunaikinamos
neišeina nesunyksta
atsikuria vėl įsikuria šalimais
jos tokios panašios viena į kitą ►

Artūro Valionio nuotr.

◀ kaip turbūt ir mes joms
net nežinau
ar čia tos pačios
bet greičiausiai taip

prisikėlusios nenugalabytos
tad dar stipresnės
dar labiau įsiau drinusios
beveidės uniformuotos
ir visuomet ta tas ar tai kam jos pavaldžios
įsitvirtina giliausiame dugne
tamsoj
už kelių gynybinių juostų

*taip lengvai neatsikratysi šešėlių
taip lengvai neatsikratysi brudo
šaršalo
taip pat lengvai neatsikratysi*

vis leidžiuosi bandau
sumėtyti pėdas
ar jos šaršaliuos ir malsis aplink
ir kai būsiu minusiniame aukšte
ar pyktis su laiku apleidžia taip kaip
jėgos

tas gaudesys sienos gelmėse
gal panašiai žmogiškąsias būtybes
graužia sąžinė
pasičėpsėdama
tik laikinų pertvarų
šiek tiek prislopinama
panašiai melomanus nervina
stringančios plokštelės
traškesys
trašk essss ysssss

dryžuotas įtūžis nusmailintas įniršis
prislopintas šaršalas kaip šleifas
driekiasi iš paskos
kaip ištikimas
prijaukintas amžiams
rūgštaus lietaus pritvinkęs debesis
kur beieitum
kur beapsistotum

Sąranga

kad nėr ką labai pasakot
einamieji reikalai
nuo 9:00 iki 11:30 dirbam vieni kitų draugais
nuo 14:00 iki 16:30 priešais
likusios valandos darbo dienomis savo nuožiūra
savaitgaliais poilsis

oras aišku galėtų būti geresnis
o visa kita daugiau mažiau sustyguota

Graža

įsivaizduojamas drauge
katras supiesi
užsikoręs ant metalinių vartų
brizui kedenant tavo plaukus
ar girdi kaip grįždami
į pradinę padėtį
jie abejingai girgžda
nuo tavo lengvasvorio spaudimo

Hydro

kibiras
prisirakinęs grandine prie savojo šulinio
žvangėdamas reaktyviniu greičiu lekia žemyn
tarsi paleistas nuo grandinės
tilindžiuodamas į šulinio rentinius
neria į gelmę
oro pritrūkęs
išnyra ir sunkiai kyla
prisisunkęs skysčio
besistengdamas nesiūbuoti
saugodamas nuo rentinių aplamdytus šonus

kai leidžiasi aptingęs ar pavargęs
tekštelėjęs
prigula ant paviršiaus įstrižai
susišlapindamas tik iki juosmens
pailsėjęs išsijudina aukštyn
puspilnis
į šviesą išlenda pustuštis

semti vandenį reikia įgusti
papildomai darbuodamasi
ties trečiuoju apsisukimu
kaskart sudejuoja rankena

Lyg iškalta akmenyje

pastebėjau kad jau kelios savaitės
kaip nemetu šešėlio
nors saulė pastarosiomis dienomis
tarsi savo vietoje
visą įprastą lanką prasuka

nustatytomis valandomis
draugus vis dar prisimenu
priešų nebebepamiršiu

Net ir po paskutinio puslapio

tais pašaliečio žvilgsniui nerūpestingais
ikimokykliniais laikais
sėdėjau ant man padirbintų sūpynių
ir skaičiau
sulindęs į niekad iki tol nepatirtą jausmą
pravarde smalsioji baimė
o kas bus toliau
kas laukia mūsų
ar ta žvaigždė su uodega nukris
ir visa vaikystės idilija aplink mane
alyva gelžkelio pylimas
su visais pravažiuojančiais traukiniais
braškių lysvės mano sūpynės ir aš
nueisim velniop
ar šį kartą dar išsuksim

tąkart baigės sėkmingai
jei tiksliau viskas nepasibaigė
išsisukom
kol kas
nenukrito nestuktelėjo žemėn
iki paskutinio puslapio
pokštelėjo tik su palengvėjimu
užverčiama knyga kietais viršeliais

sulig metais
mečiau skaityti knygas
dėl viso pikto
bet vis tiek kai sutemsta
ir pašaliniai garsai nueina ilsėtis
nuo visaapimančio jų pačių
pagaminto triukšmo
vėl kaip tuomet
ant man padirbintų sūpynių
smalsiosios baimės lydimi
ataidi neaiškūs virpesiai
ir įsikuria ausų kriauklėse
tai kometos klaidžioja po visatą
vizgindamos uodegas
laukdamos tinkamos akimirkos

Išbarstyti kieme

manęs paklausė kas svarbiau turinys ar forma
iškart nesumojau ką atsakyti

būti ekspertu viena vertus kita vertus
nėr viskas taip vienareikšmiška nekilo ranka ir liežuvis
norėjosi garbingiau suktis iš padėties

ant nosies buvo ruduo
tad prikūriau vaizdą kaip įsivaizduojamas ūkininkas
laukuose surinktą įsivaizduojamą gausų derlių
parsiveža namo ir išbarsto kieme
o ant laiptelių prie *gonkų* numestas ilsisi
gražiais raštais išsiuvinėtas drobinis maišas
guli abudu sau atskirai
derlius *belenkaip* grūdas šen grūdas ten
o maišas išsidrėbęs ant laiptelių
toks be proto gražus ir *nuliovas*
suplotas ir tuščias
na taip nes gi *nuliovas*

o jei tą surinktą derlių
vysčiau toliau
mes
nezgrėbni jaunieji ūkininkai
parsivežę namo
kruopščiai supiltume į maišus
užsimerktume
ir rankas lėtai panardintume į grūdus
ligi alkūnių?
jaučiate skirtumą?

daugiau klausimų nesulaukiau
net tų tradicinių įprastų
prašančių šiek tiek papildyti
ar šį bei tą patikslinti

Eiliškumas

sportą seniai apleidau
tad pražangos mano
nesportinės
dažniausiai tyčinės

pirštai nenoriai klauso
būna nesugraibau jokio užanty
besirangančio
mandagus ir šilto
ar bent drungno žodžio

užtat kojos daugiau
mažiau dar laiko
aš atstovėjau ilgiausią eilę
duokit ir man
tų gerųjų
bakterijų

Auskaras su oniksu

Ričardo Šileikos nuotr.

Tadas ŽVIRINSKIS

Pradėti reikėtų aristokratiškai: nuo orų aprašymo. Nors orai mūsųose kovo pradžioje – toli gražu ne aristokratiški. Purvino aptirpusio sniego lopai, šešėliuose tykantis ledas, žvarbus vėjas ir nedažnas zylių cypsėjimas: „Ycik-ycik!“

Dvidešimt minučių po dvyliktos sparčiu žingsniu toliau nuo darbovietės pastato. Mano tikslas buvo maisto parduotuvė. Turėjau apsiskuti gana greitai, nes pietų pertrauka baigiasi be penkiolikos pirmą, be to, darbe ji buvo vertinama kaip kažkoks nesupratimas. Todėl turėjau paskubėti, kad gaučiau savo varganus kibinus ir dar spėčiau juos pasišildyti mikrobangų kros-

nelėje. Toje pačioje, kurioje kolegos šildosi velniažin ką, nuo ko dvokia visas aukštas.

Nespėjus įveikti net pusės kelio, į akį bedė saulės zuikutis, sublizgęs prie šaligatvio *bordiūro*. Sustojau kaip įbestas. Šiaip nemėgstu visokių blizgesių, bet šįkart smalsumas nugalėjo. Pritūpiau ir pirštu nukrapščiau korėtą purviną sniegą nuo mano dėmesį patraukusio objekto. Tai buvo gana masyvus moteriškas auskaras. Lašo formos, sidabriniame apkauste. Juodas kaip naktis. Iš pradžių pamaniau, kad čia kažkoks pigus plastikas, bet, padėjęs ant delno, pagal svorį supratau, kad ne. Atidžiai apžiūrėjau radinį. Akmuo priminė oniksą – juodą pusbrangį akmenį. Tik ką aš išmanau apie tuos pusbrangius akmenis? Tik tiek, kad jie – kaip ir mano gyvenimas – pusbrangiai. Ilgai nesvarstęs, įsimečiau auskarą į penktą džinsų kišenę ir nuskudžiau į parduotuvę.

Auskaras buvo pamirštas lygiai savaitei. Mat ruošiausi skalbti džinsus, todėl metodiškai apieškojau kišenes ir visą jų turinį pasidėjau ant kėdės. Juodas papuošalas sidabrinio pakraščiu atrodė neordinariai tarp variokų, raktų ir vyriškos nosinės. Akimirksniai susimąščiau: o kurių galų aš tą *šūdo* gabalėlį parsitemčiau namopi? Juk juose ir taip visokio šlamšto netrūksta. Į šį klausimą nutariau atsakyti kiek vėliau, nes prioritetas buvo džinsų skalbimas. Tai darau nuo studijų laikų nepasikeitusiu būdu. Jo esmė – geras atmirkymas. Pamerki drabužius į skalbimo milteliais praturtintą divandenilio oksidą ir palieki kokioms aštuonioms valandoms. Po to belieka tik gerai išskalauti. Taupu, efektyvu, nors ir negreita. Grįžęs iš vonios įsistebelijau į auskarą. Reikėjo gerokai pasistengti, kad jį pamestumėi. Kilpelė nesulūžusi,

jokių defektų nematyti. Tikra mįslė, kaip savininkė (nors šiais laikais, galimai, ir savininkas) sugebėjo auskarą išprašyti iš ausies ir paaukoti šalto pavasario dievams ir deivėms. Po neilgų svarstymų nutariau nueiti pas pažįstamą juvelyrą, kad sužinočiau, ką su radiniu daryti toliau. Įkišau jį į kuprinės šoninę kišenėlę ir, kaip jau buvo galima nuspėti, užmiršau.

Kitą rytą mane iškviatė „ant kilimo“. Gavau velnių už tai, kad kažkokiam sumautame grafike neįrašiau kelių, kaip man atrodė, niekam nereikalingų skaičių. Tas kvailas grafikas darbe kabojo nuo metų pradžios kaip kokia nevykusi dekoracija, bet štai, prašom: šiandien jo prireikė! Žodžiu, rado atpirkimo ožį. Kaip dera ožiui, kažką sumekenau ir pastovėjau, atidžiai stebėdamas savo avalynę. Priekaištai kažkaip neužsifiksavo. Buvo nemalonu, tai tiesa. Bet dar labiau buvo keista. Tiek daug kalbų dėl kelių skaičių, kuriuos įrašiau iškart po viešnagės viršininko kabinete. Daugiau nieko svarbaus tądien nenuitiko.

Po darbo turėjau drožti pas juvelyrą. Jis gyveno senamiestyje, mėgo gerą degtinę ir dar labiau – šviesti mane savo profesijos klausimais. Ilgi juvelyro monologai veikė raminaimai. Gal jam atrodė, kad esu atidus klausytojas, bet išties man tiesiog patikdavo sėdėti virtuvėje ir žvelgti pro langą. Šįkart radau jį kiek susinervinusį, nors dėl vizito buvau susitaręs iš anksto.

– Taip, taip... sidabras, oniksas... – patvirtino mano spėjimą.

Gana abejingai išklausė radybų istoriją ir mestelėjo:

– Ne fontanai, bet galiu perdaryti į pakabuką. Tik nekabink ant odinės juostelės. Čia reikėtų bent sidabro grandinėles. Turi?

Patvirtinau, kad turiu, padėkojau už man skirtą laiką ir, palikęs avansą, išsinešdinau. Šiame rajone prabėgo mano ankstyvoji vaikystė. Juvelyro butas buvo visai šalia mano vaikų darželio. Nutariau pėsčiomis prasukti pro jį. Stebiuosi, kaip to darželio tokioje geroje senamiesčio vietoje iki šiol nesunaiokino. Ko gero, tai buvo tik išimtis, patvirtinanti taisyklę: senamiestis – tai turčių getas. Tik man dėl to galvos neskauda jau senokai. Darželio teritorijoje stovi koplyčia, kurioje dar prieš keliolika metų benamiai gaudavo lėkštę sriubos ir riekę duonos. Pabandykite dabar įsivaizduoti benamį senamiestyje! Ši mintis privertė mane prunkštelėti.

– Ko čia vaipaisi, senas kvailys?! – išgirdau piktą moterišką balsą.

Mane skvarbiomis akutėmis grėžė tipinė *nuvorišo* patelė: nosį riečiantis kvepalų šleifas, permanentinis makiažas, plastikiniai nagai ir blakstienos. Žodžiu, tipinis naujosios senamiesčio faunos egzempliorius. Norėjau kažką numykti pasiteisindamas, bet silikoninė gražuolė išdidžiai nukaukšėjo šaligatviu. Prie savo buvusio darželio nebeužtrukau ir nuėjau į autobusų stotelę. Namus pasiekiau be nuotykių.

Praėjo dar viena niekuo neypatinga savaitė. Nervus gadinantis darbas, liežuvuojančios kolegės, smarvė virtuvėlėje ir pilnaties paveikti klientai. *Nihil sub tunica novum*, kaip pasakytų mano urologas, apžiūrinėdamas vyrišką „ūkį“. Penktadienį paskambino juvelyras:

– Atlikta, gali pasiimti kad ir šiandien.

– Degtinės negersim! – pridūrė gan pikta.

Na... ne, tai... ne. Pasišokuodamas išlėkiau iš darbo. Minutė minutėn. Turėk ką kitą savaitę aptarinėti bendradarbės. Iki juvelyro labiau apsimokėjo eiti pėstute, nes automobiliai tiesiog užtvindė gatves. Norinčių nemokamai dirbti viršvalandžius tądien tikrai nebuvo. Pasistačiau apykaklę, užsimaukšlinau kepurę ir paupiu patraukiau senamiesčio link. Upe plaukė išas. Apvalūs apledėjusio sniego gabalai sukosi ratu ir, susidurdami vienas su kitu, čezėjo. Šis vaizdas man priminė blynų kepimo konvejerį. Tik jų turinys vertė abejoti maistine verte. Kelionė pėsčiomis neprailgo. Bent jau man. Juvelyras pasitiko ne itin draugiškai:

– Sukimės greitai, nes pasitempiau koją ant laiptų – skauda kaip velnias!

Neprieštaravau. Greitai sumokėjau likusią dalį, greitai apžiūrėjau pakabuką ir greitai išsinešdinau. Lauke pastebimai atvėso. Nutariau užsukti į šalia esančią kavinukę. „Kartu atidžiai apžiūrėsiu pakabuką“, – šmestelėjo. Išties tai buvo pigi saviapgaulė. Mat kavinukėje dirbo simpatiška barmenė. Ji visuomet man šypsodavosi. Ko gero, ji šypsodavosi visiems, bet norėjau tikėti, kad esu jos ypatingas klientas.

Penktadienio pavakare, kad ir karaliaujant šlykštiesiems kovo orams, kavinėje klientūros nestigo. Visi staliukai buvo užimti. Daugiausia jaunimo, zombišškai spoksančio į savo mobiliuosius tapšnoklius. Teko prisėsti prie baro.

– Jums – kaip visada? – šypsodamasi paklausė barmenė.

– Prašyčiau...

Tas „kaip visada“ tebuvo juodos kavos puodelis su dviem rudojo cukraus gabalėliais. Kavą neskubėdamas išgerdavau, o cukrų, suvyniojęs į servetėlę, išsinešdavau. Bala žino, kodėl taip elgdavausi? Gal tai buvo savotiškas ritualas su nebyliu pažadu sugrįžti atgalios? Lyg tie du gabaliukai rudojo cukraus būtų kažkoks vilties spindulys, kad rytojus vėl išauš. Žinau, kad dėl šio keisto įpročio čia gavau cukrinio avinėlio pravarde. Ko gero, suveikė cukraus ir blondiniškų garbanų derinys. Jei barmenė man nesišypsotų, greičiausiai būčiau pavadintas cukriniu avinu. O to tai tikrai nenorėčiau!

Nurijęs kelis gurkšnius juodo aromatingo karstelėjusio gėrimo, visą dėmesį sutelkiau į juodą blizgantį bekvapį pakabuką. Po šimts, juvelyras gerai padirbėjo! Lašo forma išlaidyta, bet patobulintas apkaustas pakabukui suteikė vyriško brutalumo. Kasdien tokio grožio nenešiosi, bet turėti – visai smagu. Taip bemintijant priėjo barmenė. Nesišypsavo. Įdėmiai žvelgė į pakabuką.

– Ar tai – jūsų? – paklausė ji.

– Mano! – atsakiau trumpai ir aiškiai.

– Ar tikrai?

– Kiek man žinoma, taip. Kodėl klausiate?

Įvyko neregėtas dalykas: barmenė apėjo barą ir atsisėdo šalia manęs. Ji kvepėjo gaiviai ir kartu aitrai, tas kvepalų aromatas privertė mane atsisėsti tiesiai it styga ir nebesikūprinti. Žinoma, taip kvepėjo mano pianino mokytoja! Jos mėgstamiausias užsiėmimas pamokų metu buvo kumščiuoti mokinukams per nugaras. Atidžiai pažvelgiau į barmenę, ieškodamas jos veide savo mokytojos bruožų. Nieko! Užtat barmenė nustebedo dar kartą, kreipdamasi į mane vardu:

– ...ai, reikalas tas, kad aš turėjau labai panašius į jūsų pakabuką auskarus, bet juos teko paaukoti.

– Paaukoti? – tesugebėjau išspausti.

Barmenė man papasakojo istoriją, kurią galima būtų pavadinti stebukline pasaka. Klausydamasis šių paistalų supratau, kad mano simpatijos jai negrįžtamai mažta. Skubiai suvyniojau cukrų į servetėlę ir trumpai atsiveikinęs išskubėjau lauk. „Taaip... niekada nespręsk apie knygą pagal jos viršelį...“ – sukosi galvoje. Šiandien gyvenimas iš manęs atėmė gražią iliuziją. Nors papasakota istorija – gana įdomi. Tie psichiniai fantazijos nestokoja. Pamanyk tiktai: giminės prakeiksmas! Onikso auskarai buvo padovanoti barmenės senelei. ►

◀ Padarė tai kažkoks jai meilėnis keistuo-
lis, nepasiekęs jokių rezultatų. Atsisveikinda-
mas su savo nelaimingos meilės objektu, jis
padovanojo auskarus, tardamas: „Tu buvai
kurčia mano maldavimams, tegu šie auskarai
bus menkas priminimas, kad ne visos
moterys myli ausimis.“ Senelė tik nusijuokė,
bet dovaną priėmė. Iškart po to prasidėjo
nemalonumai: rodėsi, kad visi, net artimieji,
ėmė jos šalintis. Vienintelis dalykas, neat-
lįdėjęs, buvo priekaištai, piktos aplinkinių
replikos ir kažkoks nepaaiškinamas žmo-
nių priešiškas. Gi vienintelis malonus
pojūtis – tokia šilta būties pilnatvė – būdavo
tik dėvint juodo onikso auskarus sidabro
apkaustais. Barmenės senelė minėjo, kad
tie auskarai padėjo jai išverti tremtį, kovą
su tuberkulioze ir net sukurti šeimą. Tiesa,
senelis anksti mirė, palikdamas žmoną su
kūdikiu ant rankų. Tas kūdikis buvo barme-
nės mama, gerokai vėliau gavusi auskarus
kaip palikimą. Auskarai mamai nepatiko,
ji jų nenešiojo, bet kažkokia jėga vertė juos
išsaugoti. Nenuostabu, kad juodieji auskarai
vieną dieną buvo perduoti barmenei. Ši
auskarus iškart pamėgo. Jie, atseit, gražiai
derėjo su jos tamsiais plaukais.

Prisiminęs šį pasakojimo momentą,
sukikenau, nes dabar nėra nieko nepasto-
vesnio už moterų plaukų spalvą. Tuo pačiu
momentu mane lodamas puolė miniatiūri-
nis šunėkas, kurį *nušikdinti* išvedė kažkoks
senamiesčio naujakurys. Tokie tipeliai
elgiasi lygiai taip pat kaip savo kaimuose:
traktoriaus dydžio automobilius parkuoja
mažuose senamiesčio kiemeliuose, rakina
tarpuvartes ir į visus praeivius žvelgia kaip į
potencialią grėsmę savo privogtam gerui.

– Kodėl jūsų gyvūnas be antsnuokio? –
krūptelėjęs paklausiau, nes tos šuns pavida-
lo žiurkės ataka buvo netikėta.

– O kodėl tu pats – be antsnuokio?! – atrė-
žė man žmogysta.

Supratau iš karto, kad diskusija perspek-
tyvų neturės. Nusiuočiau jam oro bučinį.
Naujakurys apstulbo, nes tokio gesto
mažiausiai tikėjosi. Kol jis svarstė, ko imtis,
ramiai patraukiau autobuso stotelės link.
Iš paskos sklindantis isteriškas šunžiurkės
lojimas palaipsniui nuslopo.

Autobuse toliau mintijau apie tą neįtikėti-
ną istoriją su auskarais. Taigi, barmenei aus-
karai tiko ir patiko, bet ir ji buvo priversta
pastebėti, kad tie papuošalai neša nelaimės.
Kaip kokie du satanistiniai aitvarai. Ir tos
nelaimės dažniausiai aplanko ne savininę,
bet jos artimuosius. Visko neprisimenu,

bet, anot barmenės, jos mylimasis susilaužė
ranką, po to pateko į avariją ir galiausiai ją
paliko. Būtent jis pasakė, kad Laima (kokia
ironija, toks barmenės vardas!) neša jam ne-
laimės. Kai Laimos nuostabą pakeitė pyktis,
pyktį pakeitė liūdesys, o pastarąjį –
susitaikymas su situacija, viskas stojosi į
vietas. Ji kuo aiškiausiai prisiminė, kad
auskarai būdavo dėvimi dieną prieš visas
nutinkančias negandas. Ir šis atradimas
moterį ne juokais išgąsdino. Savo baimėmis
ji pasidalijo su geriausia drauge. Draugė
patarė Laimai kreiptis į pažįstamą raganą.
Ta baltosios magijos proletarė neutralizuo-
davo visokius prakeiksmus, nuziūrėjimus ir
kitokią juodąją bjaurastį.

– Už labai prieinamą kainą! – reziūnavo.

Barmenė paklausė patarimo ir nunešė
savo auskarus raganai. Ragana atrodė visai
padoriai, bet kažkoks disonansas jos išvaiz-
doje pašąmoningai baugino.

– Jau žinau! – suūbavo it pelėda ragana,
tik metusi žvilgsnį į auskarus.

– Jie prakeikti! – sušuko ir uždegė smir-
dančią žvakę.

– Juos reikia paaukoti, nes sunaikinti jų
neįmanoma! – tęsė mikliai skaičiuodama
kupiūras.

– Trūksta dešimtinės! – dalykiškai pridū-
rė ir įsipoksojo į klientę.

Laima išėmė iš piniginių banknotą, pada-
vė raganai ir uždavė visai logišką klausimą:

– Kaip paaukoti?

Štai čia buvo įdomiausioji dalis. Pasiro-
do, kad tuos auskarus reikia išskirti: vieną
reikia išmesti vakare per kairį petį, o kitą –
rytą – per dešinį. Nueiti neatsisukant ir su-
kalbant trumpą užkeikimą: „Kas suras, tas
ir praras!“ *Pyzdiec...* Kito žodžio situacijos
absurdiškumui nusakyti neradau.

Grįžęs namo nutariau pakabuką parodyti
Miciui. Juodam it smala katinui, kuris pri-
klydo pas mane prieš šešerius metus. Micius
pakabuką atidžiai apuostė. Supratęs, kad jis
nevalgomas, pareikalavo édesio. Pašėriau
katiną, pavakarieniau pats, pažiūrėjau *tė-
liką* ir, atlikęs kūnišką ir dvasinį apšvalymą,
nuėjau miegoti.

Šeštadienio rytą pabudau ir supratau, kad
kažkas ne taip. Micius manęs nepažadino
savo kniaukimu. Pašokau iš lovos ir nuėjau
prie jo guolio koridoriuje. Katinas ramiai
parpė, bet nuo jo trenkė kažkokiais svilė-
siais. Atsargiai paėmiau jį ant rankų. Mįgyje
gulėjo pakabukas su oniksu, o ant katino
pilvo buvo matyti lašo formos išdegęs kailio
plotas.

Paistali apie ve

Juozas ŠIKŠNELIS

Drožti

Drožti galima lazda per nugarą, bet ne-
būtina taip drastiškai, nes drožti galima iš
pamokų, irgi ne visai teigiamas veiksmas.
Tada gal pradėkim nuo veiksmo apibūdi-
nimo. Drožti – peiliu ar kitu aštriu įna-
giu lyginti, pjaustyti, dailinti. Jei dar liko
visuomenėje asmenų, vaikystėje ganiusių
karves, tai jie prisimena, kaip drožinėjo
įvairiausius amuletus, figūrėles, švilpynes
ar net šaukštus. Drožimui nereikia dide-
lių investicijų – užtenka aštraus peiliuko,
nekieto ir nešakoto medžio gabalo ir laimės
nepataikyti tuo peiliuku į pirštą. Toliau fan-
tazija ir sugebėjimas įžvelgti medyje būsimą
drožinį. Kada nuo drėgmės durys nesueina
į staktą, jos drožti neskubėkit, nes drėgmei
išgaravus liks plyšys.

Bet drožti galima ir teisybę į akis. Ne tik,
ne tik, drožti į akis nemirkčiojant galima ir
melą.

Po mažiuką, po mažiuką, ir nejučiomis
ligi krūminių dantų bus prisidrožęs.

Išdrožęs žmonai teisybę į akis, turėjo
apsisukęs drožti pas kaimynę.

Visų gailinti ir nė vienam neatsakanti
moteris vadinama nudrožtąja.

Nori dailiai rašyti, tvarkingai nusidrožk
pieštuką. O dailiai nudrožtas pieštukas dar
neužtikrina dailaus rašto.

Naujus batus nudrožia per kelis vakarus.
Nesitikėk, kad kąsnis lauks, kol iešmą
droši.

Imkis savo žaisliukus ir drožk kur akys
veda.

Apdrožiau pusę miesto, o jo nė kvapo.

Drožk nedrožęs, kaip buvo laukinis, taip
ir liko.

Drožimas yra vienas iš nedaugelio veiks-
mų, kurį lydi pasekmės: medį droži –

iojimai eiksmus ir reiškinius

skiedros lieka; liežuvį droži kalbėdamas niekus – kvailiu aplinkiniai laiko; lazda per šonus sudroži – atgal pagaliu gauni.

Grėbliui dantis išdrožė – turės ant ko užlipti.

Auksinė taisyklė: jei gyvenimas tave nudrožė, naivu tikėtis, kad atsiras, kas žaizdas užglostys. Greičiau atvirksčiai – nudraskys.

Ranka duoda, ranka drožia (ne ta pati).

Tik pradžioje gali atrodyti, kad drožiamas negali virsti drožėju, davęs progą pasireikšti, didžiai nustebsi jo gabumais.

Kvailiui aišku: geriau drožti, nei būti drožiamam.

Duoti

Duoti galima į snukį, šiurkščiai kalbant apie šiurkštų veiksmą. Bet šiurkštus šis veiksmas būna ne visą laiką, nes duoti galima žodį, kad mylėsi visada...

Duoti stambų kyšį ir po to nepaskūsti STT.

Duoti ranką priešininkui susitaikymo vardan.

Duoti skolon butelį, duonos kepalą, kruopų kilogramą ar dešros rinkę. Iš visų išvardytų didžiausia tikimybė prašyti skolon butelio, nes duonos niekas skolon neprašo.

Duoda bėk, muša imk, o gal kitaip? Bėgti dera mušamam, o imti dera duodamam? Vienu žodžiu, esmę supratote?

Beveik tiek pat, kiek Dievas duoda, tai ir paima. Be ceremonijų.

Nuotakai duoda kraitį, pvz.: Ferrari arba vilą Sicilijoje.

Pats susirask lazdą, saugokis *tiurmos*, ubago terbelę duos valdžia.

Davė Dievas dantis, duos ir sužiedėjusios duonos, kad odontologai nesėdėtų be darbo.

Išmauksi stiklą manojo, kad duos į galvą.

Artūro Valionio nuotr.

Niekados neprisiekinėk duodąs galvą nukirsti, nes, jei prireiks, neturėsi kuo gailėtis.

Kad ir kokia komanda atvyktų, gauna į kailį nuo mūsųškių.

Jau *grabu* atsiduoda, o dar apie vedybas kliedi.

Buvo toks dainininkas klykavęs: duok, duok, duok į snukį... Jau ilgokai negirdėti, matyt, prisiprašęs gerokai gavo.

Visų valdžių politikos credo: viena ranka duokim, kita atimkim.

Vienas toks poetas mėgdavo dalyti: čia – tau, čia – man, o čia – plentų valdybai.

Tam davė, tam davė, o trečiam... (atsakymo variantą pasirinkit) liko / neliko.

Nesigailėk davęs, džiaukis gavęs (tik ne į kailį).

Retas iš mūsų duoda ir dribteli, greičiau drebina trupinius.

Kol nebuvo išrastos vaikų teisės, tėvai auklėjo neklaužadas duodami į kailį.

Prieš duodamas žodį gerai pagalvok, ar neprireiks jo tesėti.

Skaityti

Tai veiksmas, kada pažįstantis raides sudėlioja iš jų žodžius ir net perpranta prasmę, jei ji ten būna. Norint skaityti reikia ne tik pažinti raides, bet ir mokėti kalbą.

Skaityti galima knygą, laikraštį, bet daug linksmiau testamentą, kur gausus turtas užrašytas tau.

Teismo nutartį paprastai perskaito teisėjas, kratos orderį – pareigūnas, atleidimo iš darbo įsakymą administracija leidžia skaityti pačiam.

Prieš pasirašant sutartis rekomenduojama ypatingai atidžiai skaityti ne dideliu, bet priešingai, pačiu smulkiausiu šriftu spausdintą tekstą.

Norint tapti elito atstovu, visai nebūtina perskaityti daugiau nei vieną knygą per gyvenimą.

Ant popierinių banknotų nespausdinami žodžiai, tad jų nereikia skaityti, tik skaičiuoti. ►

◀ Skaitymui reikia gerų akių, ryškios šviesos arba stiprių akiniių.

Ne visada skaitoma taip, kaip rašoma.

Vieni danguje žvaigždes skaičiuoja, kiti jas skaito.

Yra drąsuolių, teigiančių, kad iš veido gali skaityti pašnekovo nuotaiką ir būseną.

Jeigu priešininkas siūlo šonkaulius suskaityti, gero nelauk.

Stoja akimirka, kai lieka tik valandos suskaičytos.

Rašytojui patinka bibliotekose rasti savo suskaičytas knygas.

Gamtos ženklus ne kiekvienam duota skaityti, bet ir ne kiekvienas skaitytojas pataiko atspėti, kokios bus Kalėdos – baltos ar su lietumi.

Skaityti kito žmogaus mintis yra mitas, nors kas šimtasis bandymas gali būti sėkmingas.

Skaitymą daugelis vadina malonumu. Ypač tie, kurie kasa žemę, krauna akmenis anglis, kai kiti patogiai įsitaisę skaito. Nepavydėkite, nors skaitantysis kilokalorijų praranda mažiau, bet skaitymas yra nelenngas darbas, ypač jei bandai permąstyti, ką perskaitęs.

Rašytojai knygas rašo ne tam, kad stovėtų lentynose, o kad būtų skaitomos, beje, yra tokių rašytojų, kurie rašo tik tam, kad patys turėtų ką kartais paskaityti.

Mes skaitome ir mus skaito kiniški išmanūs įrenginiai, nuskaitę mus perduoda savo šalies žvalgybai, tik klausimas, ar jiems savų pusanro milijardo piliečių duomenų nepakanka?

Šaknytis

Veiksmas, kai suleidžiamos šaknys, kieno nors į ką nors. Dažniau nei augalai į žemę, šaknis į žmonių sielas suleidžia blogis, tada teisėsauga dejuoja dėl kadru stokes, teisėjai – dėl bylų krūvio, kalėjimai – dėl vietų stokes. Pasipila skundai Strasbūriui, braška šalies biudžetas, iš kurio dugno grabaliojamos žmogaus teisių teismo priteistos išmokos nusikaltėliams, bet užnešė į dešinę. Kalbėti dera apie šaknis.

Ne vien blogis leidžia šaknis, gėris su juo lenktyniauja, tik oficiali statistika, kas ką veja, kas ką lenkia, slepiama po devyniais užraktais. Devyniais, nes dešimtas sugedęs. Neafišuojamas ir faktas, kad blogiui šaknytis ypatingų sąlygų neprireikia, vos ūgliai išlenda, dirva noriai įsileidžia į save. Gėriui

daug sudėtingiau: ūgliais makaluoja, prašosi įleidžiamas, o čia klausimas tiesiai kakton: kas man iš to, kas man sumokės? Strasbūras? Todėl ne grynąjį gėrį reikia viešinti, bet pridengiant jį grožio ir kitais vualiais.

Gamtoje tik pirmu akies mestelėjimu yra panašiai: blogis – piktžolės leidžia šaknis be drėgmės ir trąšų net nepurentoje dirvoje. Ir auga kaip patrakę, dešimteriopai lenkdamos gėrį – naudingąsias daržoves, kurioms belieka susigūžus vegetuoti. Tada ateina eilė kauptukui ar plūgūi, ar visokiame *brudui*, naikinančiam kitą *brudą*. Čia akivaizdžiai paneigiamas tautos išmintis, skelbianti: *brudas brudui* nekantis.

Taip mes prieiname prie antrosios šaknijos dalies: šaknų rovimas. Každodėl magą pradėti nuo odontologijos. Kam dar neteko pagulėti dantisto krėsle, tas nemažai prarado. Nors dabar šaknys raunamos su tam tikru komfortu, tai ne anksčiau, be nuskausminamųjų, be plovimo – replės ir stori dantisto pirštai sukimšti į plačiai pražiotus žabtus. Kraujas plūsta, pilna burna, kartais liepia išspjauti į šalia stovintį priskrepliuotą indą, paskui tik trakšt brakšt ir krauju srūvančiose replėse po nosimi danties šaknis.

Ne taip drastiškai, bet ganėtinau dramatiškai yra traukiamos šaknys matematikoje. Pirmūnams net mirktelėti nereikia, o tinginiams ar šiaip protiškai ne itin – drama.

Gamtoje to dramatismo irgi netrūksta, gal taikosi mažiau kraujo ir garsų, kuriuos leisdavo lyg pragarmių pasiuntinių bijantys odontologų pacientai. Augalai raunami nerūkai, nesiskundžia savajam Strasbūriui, tik kartais išleidžia syvus, savotišką kraują. Užtat išmokyti išlikimo strategijos leidžia be galo krašto ilgus šaknis, kurios raunant nutrūksta, kad po kelių dienų galėtų išleisti naujus ūglius.

Grįžtant prie gėrio ir blogio šaknų. Vienas rauti, kitas sodinti. Žiū, nesupainioti. Tad partartina abiejų veiksmų nedaryti vienu metu. Raukite, lyg tai būtų Sosnovskio barštis, kurio vegetaciją sustabdyti gali tik laikas ir begalinė kantrybė. Sodinkite ir puoselėkite gėrio šaknis, lyg tai būtų iš pasakos atkeliavęs stebuklingas augalas, žadantis amžinąjį gyvenimą. Ramų, sveiką ir laimingą.

Skiesti

Veiksmas – mažinti koncentraciją: skysčio, pykčio, džiaugsmo, tik nelaimės koncentracijos skiedimu nesumažinsi.

Pats populiariausias kažkada buvo alkoholio skiedimas vandeniu, atvirkščiai nei Kristus, bufetų pardavėjos / pardavėjai (snauskit lygios galimybės) mūrinukus statėsi, skieddami degtinę ar alų vandeniu iš čiaupo. Jie šiuos veiksmus atlikdavo ne kilniais sumetimais, tausodami klientų sveikatą, bet siekdami padidinti butelio tūrį ir taip uždirbti daugiau neapskaitomų rublių. Vėliau atėjo kontrabandinio spirito skiedimo laikai – pilstuko era, o jai pavymui – langų ploviklio mada.

Visais išvardytais atvejais skiedimas skirtas turtams sukrauti nelegaliu keliu.

Bet skiedžiami ne tik gėrimai, bet ir, tarkime, dažai, klėjai, bulvinės ir kitokios košės. Vaistais skiedžiamas kraujas, skiestu benzinu toli nenuvažiuosi.

Net ir tvirtas vyras baimės akivaizdoje gali išskysti. Juk ne visiems duota būti didvyriais.

Be skiedimo ne tik ekonomė, bet ir politinė gerovė gali pasiekti, užtenka dažnai paskiesti sueigose, ne tik būsi pastebėtas bei išskirtas, bet ir išskeltas kaip aktyvus bendruomenės narys. Tik nenusustok skiesti. Sklandžiai, nuosekliai, punktais ir taip, kad niekas nesuprastų, ką nori pasakyti. Tokie oratoriai imponuoja.

Valdžia linkusi skiesti informaciją, net teigiamą. Taikosi, kad skiedžia ir neigiamą. Abiem atvejais pasiteisinimas vienas: kad tauta neimtų šėlti iš džiaugsmo ar skausmo.

Kad žmonija nekvėpuotų pernelg tyru oru, jis nuolatos skiedžiamas automobilių išmetamomis dujomis, šiluminių elektrinių dūmais, buitinėse krosnyse deginamu plastikumu ar dažyta mediena. Viskas žmonių labui.

Yra žmonių, kurie ilgesį, džiaugsmą ir meilę skiedžia ašaromis.

Ką nors skiedžiant ranka negali drebėti, kad nepersistengtum, nes nesunku per daug atskiesti.

Nori, kad visi be išimties patikėtų – melą skiesk tiesa.

Ūkinių prekių parduotuvėse parduodamas skiediklis tinka dažų skiedimui, valymui, blukinimui, bet paveikti gyvenimo spalvų jis neįstengia.

Net plepų, niekus pliauškiantį tipą visi vadina skiedalu.

Gyvenimas nėra švelnus lyg pasaldinta arbata, jame pilna aštrių kampų ir patiekalų, nepraskiedus jų, gyvenimas tampa nepatrauklus.

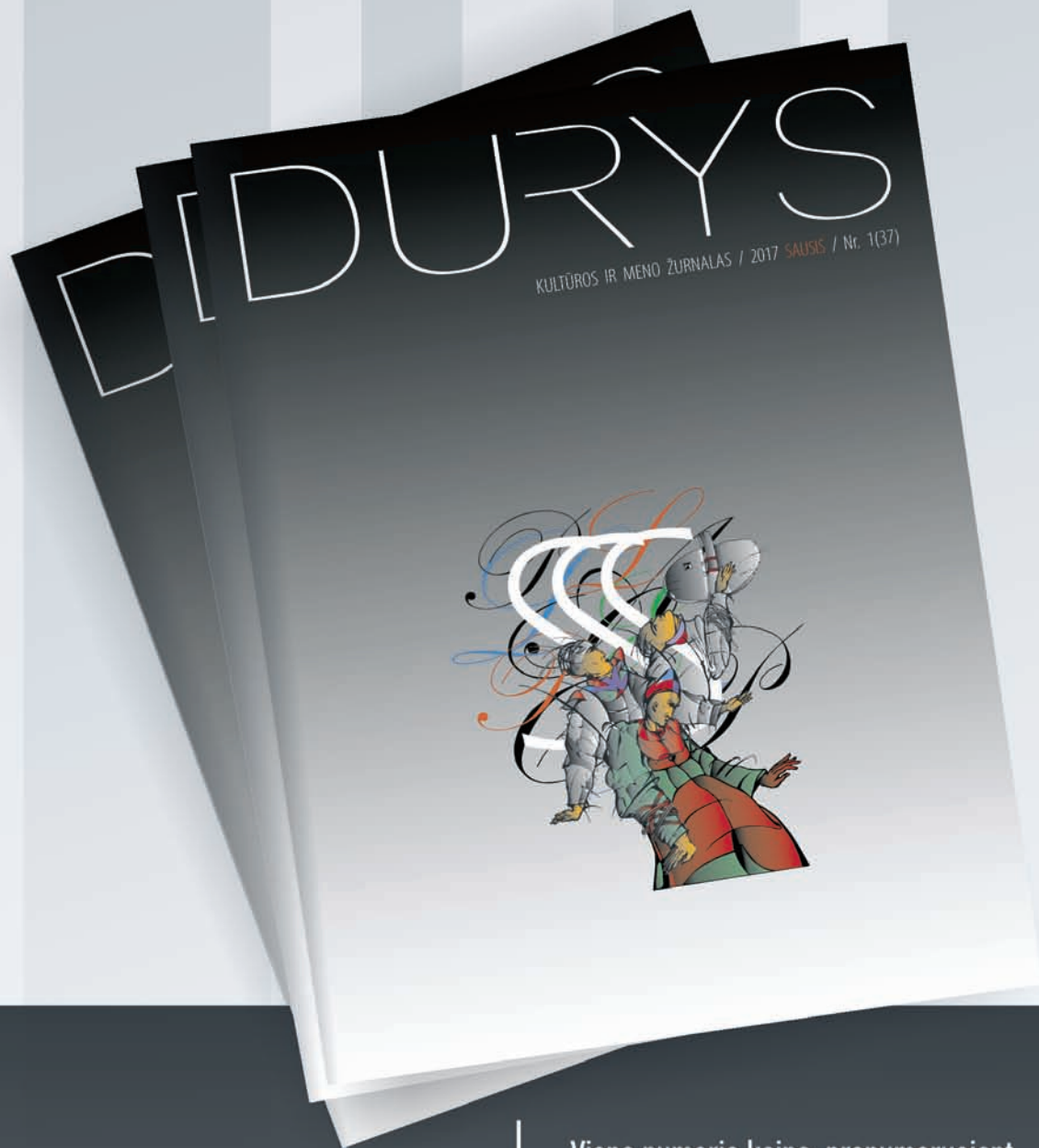
Klaipėda

MĖNESINĮ KULTŪROS IR MENO ŽURNALĄ

„DURYS“

GALIMA UŽSIPRENUMERUOTI Į NAMUS!

Mėnesinį kultūros
ir meno žurnalą
„Durys“ galima
užsiprenumeruoti
į namus!

Vieno numerio kaina, prenumeruojant
redakcijoje ar internetu, – **1,75 Eur**

Dėl prenumeratos kreiptis į „Klaipėdos“ laikraščio redakciją adresu:
Naujojo Sodo g. 1A, „K centras“, Klaipėda.

Informacija telefonu (8 46) 397 713

Prenumerata internetu: www.kl.lt/prenumerata

Užsiprenumeruoti galima ir Lietuvos pašte:
vieno numerio kaina – **2,20 Eur**

ISSN 2351-5848

9 772351 584003